

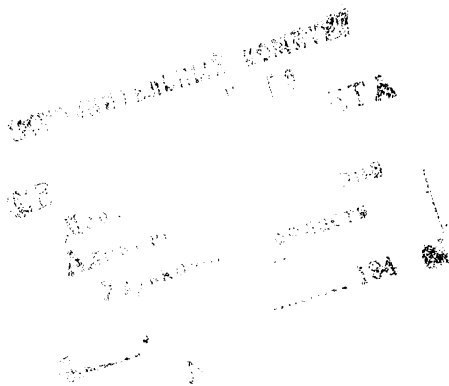
С 66

ВОЛОДИМИР СОСЮРА

ПОЕЗІЇ

1367

РАДЯНСЬКИЙ ПИСЬМЕННИК
КИЇВ 1950

*Дорогому
професорові
Євгену Костянтиновичу
Краснушкіну.
Автор*

I
ЩАСТЯ ПЕРЕМОГИ

УКРАЇНІ

Тридцять років сьогодні тобі, моє щастя, моя Україно,
коли стала ти в ряд зореносних могутніх держав.
Твоя радісна доля з російським народом єдина,
що народи в Союз, у Радянський Союз об'єднав.

Ленін шлях показав всім пригнобленим, гнаним, голодним,
і по цьому шляху Сталін лави залізні повів,
і ні грозам страшним, ні гарматам, ні грізним безодням
не вдалось нас спинить, і наш стяг над віками розцвів,

переможний, як день, що прогнав з Батьківщини злі ночі,
і в риштовань морях Україна звелася із тьми,
зашуміла, як сад, і розвіяла хмари на клоччя,
бо були ми рабами, а вільними стали людьми.

Серп і молот — наш герб, знак, що труд наш усім володіє,
наше все: і міста, і поля, і сади, і гаї...
Ми здійсниєм усі наші світлі бажання і мрії,
побратими в бою і в труді побратими мої!

Як щасливо іти в мрійнім шумі колгоспного жита,
бачить заграви доми, слухать крики веселі гудків
і для тебе творить і тебе, Батьківщино, любити
і Вкраїну — в тобі, в світлім колі народів-братів!

Пам'ятаємо ми, це було так недавно і грізно...
Зграї в броні прийшли, зграї в броні з західних країв,
і невиданий бій заgrimів на просторах Вітчизни,
і назустріч грозі Сталін знов мільйони повів.

Знов російський народ наші зоряні раті очолив.
І нападник лихий нашу землю недовго топтав.
Ми звільнили навек свої далі, і небо, і поле.
І на захід пішли у хитанні тремливих заграв.

Не один ми народ на путі, на звитяжній, звільнили,
гей, квітчастая путь носіїв непогасного дня!
Брате звільнений мій, віддамо ми свободі всі сили,
бо нас труд об'єднав, і навек об'єднала борня.

Злій фашистській землі ми у серце меча застромили,
щастя власного ми і поборники і ковалі.
В золотому труді віддамо ми Вітчизні всі сили,
щоб і сліду руїн не лишилось на нашій землі.

Україно моя, о якої ти муки зазнала,
але ти не корилась, бо знала, що ти не одна.
І зі сходу зоря у обличчя твоє засіяла,
й знову сонце зійшло та для тебе, моя сторона!

Знову сонце зійшло, щоб ніколи уже не заходить,
простяглись за Карпати незгасні його промені.
Гей, воз'єднаний мій український безсмертний народе,
у державі своїй на незлічені роки і дні!

Кров'ю власною ти і трудом свого щастя достоїн,
ти його заслужив, як і весь наш радянський народ,
що у праці герой і у битві із воїнів воїн,
що іде за вождем до Комуни чудесних висот.

Хоч війни палії у кривавій запіненій люті
нам готують грозу, але нас не спинить ворогам,
ми з путі їх зметем. Слава ж нашій незборній могуті,
слава Партії нашій і радісним сталінським дням!

ТОБІ Я ЦЮ ПІСНЮ СКЛАДАЮ

Тобі я цю пісню складаю,
тобі мого серця слова,
возз'єднаний зоряний краю,
Україно моя трудова!

Ти йдеш у завітчані гони
в огні заводянських заgrav...
В цій пісні — любов мільонів
тому, хто тебе возз'єднав.

Хто сонцем для тебе прекрасним
сіяє за щастя в бою,
хто мрію здійснив непогасну
одвічну мрію твою.

Я серцем навіки з тобою,
тобою окрилений я.
Дзвени золотою струною
про Сталіна, пісне моя!

Про стягів багрянії ріки,
що морем знялись до висот,
про партію нашу велику,
про славний російський народ.

Про те, що розвієм ми тучі
у братнім поході своїм,
про нашу Вітчизну могучу,
що світить народам усім.

Дзвени, моя пісне крилата,
в вітрах світової весни!
Ми — правди і щастя солдати,
сім'ї трудової сини.

Вперед, на життя верховини
йдемо ми, у славі й красі.
Ми любим свою Україну,
і з нею — народи усі.

Україно! Нам щастя залізною
наш труд, наче молот, кує.
То б'ється у грудях Вітчизни
возз'єднане серце твоє.

Жовтень. 1949

* * *

Нам не забудь світання гули,
коли весела і ясна
зорею Леніна спажнула
віків прекрасна далина.

Вона сіяла над землею,
так гордо з нею нам було,
і сонце Сталіна за нею
над нами радісно зійшло.

Сіяють нам огні воскресні,
вони в серцях, неначе спів.
Щасливий той, хто в дні чудесні
продовжить Леніна зумів.

Йому пісень прибіїв вирує
над голубим простором нив.
Він клятву Леніну святую
з народом зоряним здійснив.

О, Ленін, Ленін, над віками
ми вознесли твій світлий стяг.
Ти не умер, ти вічно з нами
живеш у сталінських ділах.

1948

СТАЛІНУ

I

Я не знаю із чим порівняти
геній твій. Ти ж на світі один.
Над віками, неначе зоря, ти
нас ведеш до життя верховин.

Вище й вище ми йдем. Сяйво лине
нам у очі промінням згори,
протинаючи гостро хмарини,
що над нами, немов прапори.

І так сонячно нам, так щасливо
підійматись угору, як спів...
І злилися всі наші пориви
в твоїм серці в єдиний порив.

Не з орлом я тебе порівняю
і не з сонцем у небі яснім.
Слів таких і порівнянь немає
на землі в лексиконі людським.

Там, де гори верхи неозорі
простягли у небеснім краю,
у містечку далекому Горі
я дививсь на колиску твою.

Я дививсь на ту хату убогу,
той підвал, де ти бігав малим,
звідки вийшов ти в грізні дороги, —
й, син шевця, став вождем світовим.

Учень Леніна, з ним крізь негоди
ти нас вів у гарматний той грім.
Будь же славен, російський народе,
батько Леніна й брат нам усім!

До безсмертного царства свободи
ти ведеш нас крізь молотів грім.
Будь же славен, грузинський народе,
батько Сталіна й брат нам усім!

Сталін, — шум громоносний моторів,
переливного жита моря,
Сталін — рух у Комуни простори
і всесвітнього Жовтня зоря.

Сталін, — в щастя нестримні походи,
мільйонів повсталих можуть.
Сталін, Сталін, землі всі народи
за тобою, за нами ідуть.

Сталін, — мир, завойований спокій,
дня із тьмою невиданий бій.
Хай тобі уже сімдесят років,
а для нас ти, як ми, молодий.

А для нас ти, як зорі, як небо,
як моря всіх планет, як сонця
всіх небес. Скільки співів для тебе
в нашім серці! Нема їм кінця

в безкінечному їхнім польоті,
і у мене їх множество є...
Їхні крила у сонячнім злоті
овівають обличчя твєє,

щоб ти жив іще довго і много,
помножаючи наші ряди,
осяваючи наші дороги,
нас привів у Комуни сади...

Сяй же, рідний, як день перемоги,
в своїм сяйві не маючи меж,
щоб побачить те все, що для нього
ти всі сили свої віддаєш.

ШУМЛЯТЬ САДИ

Шумлять сади Вітчизни трудової
у сонячнім хитанні верховіть.
Весна прийшла зеленою ходою
і на майданах київських шумить.

Вона іде і в сяйві сонця тоне,
що ним наш день звитяжливий розквіт.
Першотравневі радісні колони
піснями шлють їй зоряний привіт.

Вони дзвенять із вуст у неба чашу
в годину цю жадану, весняну.
Але одна із цих пісень — найкраща,
летить, як птиця, в синю вишину.

Летить вона у вись, золоточола,
як шум знамен і як дихання квіт,
над нами робить райдужні кола
і поверта на північ свій політ.

До стін Кремля, де все нам дорогее,
летить вона у музиці висот,
де на крилі гранітнім мавзолею
вітає Сталін радісний народ.

Вона летить, і все кругом іскриться
над шумом міст, заводів і дібров...
О, передай ти, пісне, наша птице,
од України Сталіну любов.

Скажи йому про наші дні робочі,
про наше серце — зоряний Донбас...
Нехай всміхнуться добрі, рідні очі,
що стільки світла сяє в них для нас.

Скажи йому: все більше сталі й жита
давать ми будем рідній стороні,
пісень і щастя, щоб ще краще жити,
ніж ми жили у довоєнні дні.

Все ширші будуть в щастя наші кроки,
щоб ми усе на світі, все змогли,
щоб неосяжним злетом наші роки
як кораблі в комуну попливли.

Коли ж захоче ворог перетяти
наш гордий шлях в майбутнє золоте,
як буря, вдарять танки і гармати,
і у пожарах небо загуде...

Спахне земля, зіткнеться день із тьмою,
все заклекоче в криці огневій...
І ми на грози атомні грозою
нових енергій підемо на бій.

Бо ми за мир, за правду і свободу,
Благословенні ми на це життям.
Нам допоможуть в битві тій народи,
якщо її нав'яже ворог нам.

Наш гордий труд земний осяє обрій,
щоб наших днів не в'яв ніколи цвіт.
І усміхнеться Сталін, скаже: «Добре!».
І нам пошле рукою свій привіт.

І та рука простягнеться над гори,
і над степи й торкнеться наших серць,
як знак, що правда кривду переборе,
що з тьмою ми скінчим звитяжно герць.

* * *

О Русь моя, сестра білява України,
цвіте в душі моїй беріз твоїх краса
і шум сосон твоїх і зорі, мов з шипшини,
що виткали твої і землю й небеса.

Твоїх заводів гул і шум степів могутній,
де владарює труд, я так люблю, люблю.
Про тебе граю я на серця ніжній лютні
і не забудь мене в прийдешньому, молю!

За тебе йшов на бій я на полях України,
я твій смуглявий син, як України син.
Ви — матері мої і вам мої хвилини,
і кожний подих мій, і спів, і серця дзвін.

Для мене ви одно, я й син Таджикистана
і всіх народів син, що по твоїй путі
за Сталіним ідуть, о Русь моя кохана,
круг тебе ми зняли свої щити святі,

як ти зняла круг нас... Ми щастя на сторожі,
неначе той граніт, але граніт живий
із зоряних сердець... і сили зловорожі
з вершин не зіб'ють нас, а їм — іти на гній,

у сморід їм іти, у тлінь, у порожнечу.
Ми впрах їх рознесем, у злий нападний час!
Я чую вже громи гігантської утечі
бандитів світових у тьму і кров од нас.

О Русь моя! Сиnam твоїм співають славу
поети всіх країн, бо ти є віра всіх,
надія і любов, хто йде на бій кривавий
за щастя світове крізь куль і плач і сміх,

хто грати вже хита, готовий вдарить ката,
хто риє, наче кріт, усі материки,
де ллються кров і піт, де бич свистить проклятий
й над братом зігненим — широкії штики...

Шумить моя Москва... О рух машин і люду,
безмежний і святий, до жданої мети.
За Руссю ми йдемо. Вже сяють зорі всюди,
і райдужно встають Майбутнього мости.

СВЯТО

Трудом наш край, як і боями, славен,
йому наш спів і наших серць любов.
До нього знов веселий Першотравень
в квітках знамен і в музиці прийшов.

В рясних садах співають дзвінко птиці,
і літаки кружляють в вишині.
На зелень трав і жита, і пшениці
весни упали перші промені.

Шумить Дніпро, йдуть люди яснолиці,
вітає день їх пісня голосна,
і з ними йде по вулицях столиці,
як символ юні нашої, весна.

Уже синіють радісні вершини,
нам недалеко йти уже до них.
Встає мій край, як пісня, із руїни,
як дар труда і подвигів святих.

Не спиниш ти безсмертного походу,
ворожа сило, мертва і сліпа!
Ідуть до щастя збратнені народи
під світлим знаком молота й серпа.

Звитяжний стяг над ними гордо ліне,
дорога їх, як даль віків, ясна.
І з ними йде прекрасна Україна,
моя радянська, рідна сторона.

О щастя — йти в рядах дзвінких по місту
і знать, що чорна ніч пройшла, як сон.
Вітай же, спів, весни прихід барвистий
у золотому клетоті колон.

Я йду в ліснях, чужий навік скорботі,
моя Вітчизно, радосте моя!
І літаки малюють в гордім льоті
у небі світле Сталіна ім'я.

1948

ДЕНЬ ПЕРЕМОГИ

Лунають пісні над простором розкутим,
у шумі заводів кругом,
ми День перемоги над ворогом лютим
святкуєм невтомним трудом.

Я пісню мою у пісень хороводи
вплітаю під молота дзень.
І звільнені нами щасливі народи
вітають цей радісний день.

Хай срібні ріки шумлять повноводі,
як молодість наша шумить.
На півночі й півдні, на заході й сході
багряних знамен рясноцвітть.

І сонце на вільнім навік небозводі
вітають і серце й уста.
Це сила народів, це правда народів,
це наша Вітчизна свята.

У день цей і щастя і честь мільонів
ми вирвали з тьми і крові.
Стоять на сторожі священних кордонів
в шоломах сталєних вартові.

Ми щастя свого не віддати нікому
клялися під гуркіт побід.
І марно до нас у жадобі розгрому
простяг пазурі Уолл-стріт.

Ми встали з руїни, ми в бурі недавній
помножили сили свої.
Нехай пам'ятають дев'яте травня
безумні війни палі.

У морі риштовань встають колони,
шумить Батьківщина, як сад.
Ні атомні бомби, ні кривда, ні зради
життя не повернуть назад.

Ми любимо край свій і в радості й горі,
звитяжні в труді і в бою.
Народи радянські, як ріки у морі,
злились у єдину сім'ю.

Ми вісники весен, ми правди титани,
над нами, як пісня, блакить.
І генієм Сталіна путь осіяна
в Майбутнє стрілою летить.

1948

* * *

Співає серце гімни вєсні,
що повернув із тьми наш біг.
Ми — щастя рицарі чудесні,
ми — аргонавти днів нових.

Ми йдем упевнено, залізною
і у труді, як і в бою.
Тобі, тобі, моя Вітчизно,
своє я серце віддаю.

Прийми його. Своєю кров'ю
воно живить усе нове.
Воно до тебе лиш любов'ю
горить і б'ється, і живе.

10.VI 1947

СИНУ ПАРТІЇ

Ти зродивсь, як сурми бою
Грала в грозах Октябрю, —
Й засіяла над тобою
Вічна Леніна зоря.

І про тебе пісня лине,
Як знамен багрянний цвіт...
Комсомолу України,
Сину Леніна — привіт.

Ти ідеш, чужий знемозі,
В даль, що веснами буя,
І тобі в твоїй дорозі
Сонце Сталіна сія.

До Комуни неупинно
Ти крокуєш тридцять літ.
Комсомолу України,
Сину Сталіна — привіт.

Ти усе, що треба, можеш,
Ти на бій готов завжди
І в своєму зрості множиш
Славні Партії ряди.

І тобі нема упину
У труді, під грім побід.
Комсомолу України,
Сину Партії — привіт!

Юнь ведеш ти за собою
Од висот і до висот, —
І пишається тобою
Український наш народ.

Хай летить над гори й води,
Наче шум зелених віт,
Українського народу
Сину славному — привіт.

* * *

Стальні шляхи, в краї чужі
лягли ви гордо й світло.
Несли ви смерті вантажі,
щоб знов життя розквітло.

Над вами день наш не погас
у час гарячий бою.
Розривів ями коло вас
вже заросли травою.

Стою в квітках я на межі,
мов у вінках барвистих.
І линуть щастя вантажі
по рейках променистих.

1947

* * *

Обрії кармінні, далі журавлині,
спів пташиний в сині і жита, жита...
Я такий прозорий, наче небо й море,
і в сльозах солодких радісні вуста...

Васильки і сонце... Де я бачив сон цей?
Вітряки крилами кликали мене...
Може голі віти, може тільки вітер,
що пожовкле листя по садах жене...

Ні, не сон ті дальні вітряки крилаті
і вуста і сльози в радості хвилин...
Щастя синьооке ходить по кімнаті,
дивиться на мене, а між нами син.

3.VI 1947

* * *

Пробиває хмари гордий наш літак.
Що для нього вдари вітряних атак.
Ось уже і сонце, синя, синя путь,
а під нами хмари хвилями пливуть,

наче біле море... і в розриві їх
ледве видно ниті сплєтених доріг...
Не стискають серце ні журба, ні жаль,
лиш моторів гуркіт розриває даль.

У маленькі вікна лється сонця мідь,
і здається, серце птицею летить,
тільки кров клекоче... Вище й вище путь.
Тільки сині очі у душі цвітуть...

8.VI 1947

* * *

До нас, до нас, на верховини,
хто серцем сонячно-крилат.
У нас людина для людини
не звір, а наче брату брат.

Покиньте чорні катакомби,
де тільки ночі злої гніт,
і з світу атомної бомби
йдіть у радісний наш світ.

Ми кличем вас. Життя орлине
творіть без кривди і без тьми.
Ідіть, ідіть на верховини,
такими будьте, як і ми!

9.VI 1947

* * *

Одгриміли фронти, одгриміли,
кулі спів зупинили жалкий.
І до сонця знялись наші крила
у красі і у силі своїй.

Вже не мулить гвинтівкою плечі,
і у сяйві небесних огнів
соловей про кохання щебече
в тишині ароматних садів.

Розливаються срібні рулади,
і, як пісня про нашу могуть,
на руїнах сумних колонади
гомінливих кварталів встають.

Лиш, як спомин ясний наді мною,
що в душі неповторно сія,
на стіні подарунок героя,
партизанська шабляка моя.

10.VI 1947

* * *

Знову пісня лине,
як було давно.
Ранок солов'иний
у моє вікно.

Зорі, зоряниці,
у росі трава.
І щебечуть птиці,
і душа співа.

О життя зелене
в гомоні дібров!
Мов весна до мене
повернула знов.

Сповнена любові,
щастя і надій,
усміхнулась знову
у душі моїй.

Наче взяв у неї
я, життя п'ючи,
юності моєї
золоті ключі.

18.VI 1947

* * *

Сині клени на зорі,
а у полі косарі.
Літаки у вишині,
сонце, щастя і пісні...

Розливає молот звуки,
і сіяє сіл краса,
де руїни скорбні руки
протяглися в небеса.

Гей, ти даль моя зелена!
Грають коники в траві,
і стоять в шоломах клени,
наче витязі живі.

1947

* * *

Синьо блиснула коса,
і упали трави...
Діамантами роса,
вітер кучерявий.

По стерні іде зоря, --
то дівчина боса...
Сині очі в косаря,
золоті покоси.

1947

ОСІНЬ

От і осінь... Пролинуло літо.
Долинає вже хуги мотив...
Я пісень дорогі самоцвіти
по дорогах важких розгубив.

Я вже юність далеку не кличу,
тихше серце засмучене б'є...
Вкрили зморшки смугляве обличчя,
і сивіє волосся моє.

Що це?.. Що?.. Мені суму не треба,
ще багато у серці пісень.
Наді мною, мов райдуга, небо
опромінило радісний день.

Хай надходять зимові чари,
та, кохаючи край свій святий,
до останнього серця удару
буду юним я в пісні своїй.

6.XII 1947

* * *

Немов дзвенить проміння запашне
од бджіл і квітів... Сад увесь співає,
й душа моя... Чарує все мене
і листя шум, і неба синь безкрая,

і сльози рос на ніжних пелюстках
квіток моїх, що рвати їх не хочу.
Мене п'янить солодкий їхній пах
і колір їх мої чарує очі.

Там десь кує зозуля у гаю,
і дзвінко так її кування лине.
О, як люблю природу я твою,
моя свята, безсмертна Україно!

Твої міста в просторах голубих
мені шумлять, синіють рідні села,
твоїх дівчат смуглявих спів і сміх
в полях звучать, як музика весела.

Не знать тобі ніколи лихоліть.
Стою в квітках, тобою вічно юний.
Асфальт шосе машинами шумить,
гудуть дроти, неначе срібні струни.

Далеко десь дощами одшумів
ліловий обрій, дальньо грім гуркоче,
пливуть на травах тіні літаків,
я небо п'ю, як сині щастя очі,

губами й серцем, поглядом і всім,
що є в мені, усім, що зветься мною,
диханням, співом радісним моїм,
що попрощавсь уже навек з журбою.

Шуми ж, мій сад, шуміть усі сади,
усі сади моєї України!
Я вас люблю, як і любив завжди,
і в щастя дні і в горя злі години.

Я од кохання хочу впасти ниць,
о краю мій, тобою кров клекоче...
Стою в квітках, у сяйві й співах птиць,
і сльози щастя заливають очі...

15.VI 1948

* * *

Південне море, блакитне море,
шумиш ти з вітрами в бою.
Стоять над тобою засніжені гори
і думають думу свою.

Над ними пливуть пурпурові хмарини,
під ними долини в цвіту,
і в листі зеленому снять мандарини
про казку свою золоту.

Десь пісня дзвенить і, мов райдуга, тане,
помножена в серці стократ.
Де листя схилили в задумі платани,
магнолій, пливе аромат.

Дивлюсь я на море широке, безкрає
незнаної повне снаги,
що десь там далеко за синь-небокраєм
в далекі гримить береги.

І хочеться в небо, як пtiця, злетіти,
як чайка, що срібним крилом
на сонці майнула... О щастя, о віти!
Здається усе мені сном.

Що ось я проснусь... Загуркочуть машини
по бруку, що в сонці, як мідь,
і київський день у кімнату поліне
крилом золотим зашумить

Але це не сон... Біля мене кохана,
неначе берізка струнка...
Але це не сон. Вітер клонить банани
і віяла пальми торка..

Над морем блакитним так свіжо і любо,
я мріями юн і крилат.
І наче од губ, що впились в мої губи,
магнолій пливе аромат.

28.II 1948

Гагри

* * *

Ніч. Кремлівські пробили куранти,
і в кімнаті пливе тишина.
Твоїх чорних очей бриланти
мою душу сп'янили до дна.

Наче ти тут незримо зі мною...
Серце тяжко і солодко б'є,
і в лице моє віє весною
ароматне дихання твоє.

Нахилилась до мене, о люба...
Чую вій твоїх радісний змах,
і вишневим метеликом губи
на моїх розцвітають вустах.

2.VI 1948

* * *

Десь на оболоні
за моря, моря
золоті долоні
простягла зоря.

Мчать багряні коні
в блиску з янтаря
десь на оболоні
за моря, моря.

Шле їх світ червоний,
і в проміння грі
мчать за дальні гони
вісники зорі.

27.V 1948

АСКОЛЬДОВА МОГИЛА

Унизу Дніпрові хвилі
плачуть на зорі.
На Аскольдовій могилі
сплять богатирі.

І пливуть, пливуть години,
тихо так кругом.
Сплять визвольники України
непробудним сном.

Полягло їх тут немало.
Щось туманить зір...
Сплять герої і з Уралу,
і з Кавказьких гір.

Росіяни і грузини
в сумі тишини.
З ними поруч України
вірні сплять сини.

Це ж вони ішли на грози
вражих батарей.
Ронять квіти роси-сльози
в траурі алей.

І хмарини срібнокрилі
тануть угорі.
На Аскольдовій могилі
сплять богатирі.

4.VI 1948

* * *

О щебет дівчорі і материнські очі,
в них пестоші й любов, і гордість, і краса...
Як сяйво місячне, в садах пісні дівочі
здіймаються на крилах в небеса.

Дивлюсь я на дітей, на матерів... І тане
на обрії зоря поміж хмарок легких.
Щасливі матері. Звучить дитячий сміх,
копаються в піску Комуни громадяни.

20.VI 1948

* * *

В твоїх очах усі мої надії,
уся любов в їх зоряних морях,
і все, чим снів і ждав чого в житті я,
в твоїх очах.

В їх глибині краса душі твоєї.
Аж поки кров свій не спинала біг,
моя любов сіятиме зорею
в очах твоїх.

І сріблом хай мої так густо скроні
уже життя осінній вкрив іней,
цілую я твої вузькі долоні,
і, як юнак, дивлюсь в огонь очей

і в них тону, як у небеснім морі,
там, де світів шалений, вічний біг...
В моїй душі завжди сяють зорі
очей твоїх.

3.VII 1948

* * *

Жовтий зайчик упав на долівку
крізь вікно, що сія гаряче.
І з такою любов'ю голівку
ти схилила мені на плече.

Одgrimіли в душі твоїй грози,
знов звучить переливний твій сміх.
Все забуто, і висохли сльози
на розкрилених віях твоїх,

як небесні сльози на листі,
що шуміло тривожно кругом.
І щебечуть пташки голосисті
про любов за блакитним вікном.

4.VII 1948

* * *

Уся в квітках сіє Україна,
така, як снів про неї я в журбі,
коли у брань орда глуха зміїна
взяла її простори голубі.

Мов без гнізда обжитого лелека,
в сльозах я снів про рідний, теплий брук...
Я жив — не жив од неї так далеко,
немов розп'ятий на ножах розлук.

Ми заорали срібними плугами
страшні сліди її глибоких ран.
Я знов іду знайомими стежками,
і наплива гарячих сліз туман,

солоних сліз... Од щастя я ридаю,
уже навек не вернеться зима.
О так, нема ніде на світі раю
за рідний край, на всій землі нема!

5.VI 1948

* * *

Сурми щастя заграли
над землею моєю,
де страшної навали
одгули батареї.

Із глухої руїни,
з ночі смертної муки
підвели Україну
в небо збратнені руки.

І такими вогнями
вся вона засіяла,
наче в небі над нами
світла райдуга встала.

5.VI 1948

* * *

У сонці й сяйві зір летять мої хвилини,
і сниться лиш село, мій тихий перший спів,
і все, що так давно навіки я покинув,
до міста ідучи, але не розлюбив.

Я згадую дядьків, вони в брилях широких
косили на зорі пшеницю золоту,
і дівчину-зорю, що йшла граційним кроком
на дальній крик гудків, немов весна в цвіту...

Як оглядалась ти на мене, чорноброва,
через коромисло... О щастя синь в очах,
о крила вії густих і першої любові
сльоза, що я відчув на радісних вустах!..

Як дальньо, як давно... Летять мої хвилини,
співає соловей в зеленому гаю,
по обрїю зоря скотилася в долину,
і десь шумить Донець про молодість мою.

14.VI 1948

.

* * *

Надходить вечір... Синім ланом
він простягає тінь свою.
Я над Дінцем моїм коханим
в тумані споминів стою.

Дивлюсь на дим, що гордо лине
над незабутнім лоном вод.
Здоров, воскреслий із руїни
мій рідний содовий завод!

Як сумував я за тобою,
як снів про димні небеса...
Здоров, мій страднику, герою,
степів Донеччини краса!

Ти знов простяг над гаєм крила,
щоб рідний край шумів, як сад.
Сюди, сюди, сюди летіла
моя душа крізь грім гармат.

Донець... Тобі крізь дні тривоги
з любов'ю слав я свій привіт.
Мої маленькі босі ноги
тут на піску лишали слід.

Складав пісні тобі одному,
мій тату світлий, мій Донбас!
Це тут, у сквері заводському
я слухав музику не раз.

Це тут росли ми і любили,
це тут ми юними були,
це тут на щєбінь ми ходили
і відціля на фронт пішли.

Сюди вернулися ми з бою...
(Та хворостянка, те вікно...)
Аж ось і цвинтар... Під травою
тут батько мій заснув давно,

мій брат Олежик... і багато
знайомих, рідних, дорогих...
А над хрестами синь крилата
і зорі, наче очі їх...

Шуміть, сади мої ласкаві,
дзвеніть, знайомі хвилі вод!
І знов у радісній уяві
я повертаюсь на завод.

Як я люблю тебе, титане!
Це ти по грозах світових
в труді свої загоїв рани,
як я свої — в піснях дзвінких.

21.VI 1948

* * *

Гей, шуміть, вітри крилаті,
в пшеницях густих!
Скільки сонця в серці й хаті
і в очах моїх!

Темна ніч гула залізною,
ми в грозі були
і з боїв тобі, Вітчизно,
сонце принесли.

Пронесли крізь ніч грозову
ми звитяжний стяг.
Налило нам сонце знову
вишні у садах.

Вийду, вийду я у поле,
скільки щастя й мрій...
І шумить, шумить навколо
край радянський мій.

Знову пісня гордо летіть
до дзвінких висот,
і стискає радість серце
та за свій народ.

Там заводи, як титани,
під металу дзвін
в неба сині океани
встали із руїн.

І гудуть дроти веселі
і летять туди,
де на згарищах оселі
встали, як сади.

Там міста в рожевім майві,
що були у млі,
і у сонячному сяйві
грають їх шпилі.

О, життя моє кохане,
я в твоїм саду,
де не стану, де не гляну,
де я не піду.

Жито хилиться в поклоні,
в сяйві з висоти.
Десь кричать залізні коні,
десь гудуть мости...

21.VI 1948

* * *

Кожний з нас трудар і воїн,
ми — гроза ворожих зграй.
Тільки той життя достойн,
хто кохає рідний край.

Ми пройшли грозу залізу,
й тільки той безсмертним став,
хто у битві за Вітчизну
без вагань життя віддав.

Хто зустрів страшну негоду,
не вклоняючись громам.
Вічно в пам'яті народу
їх сіяти іменам.

Їх могили темні, тісні...
Да святяться їхні сні!
І у бронзі і у пісні
вічно житимуть вони.

На могили їх у сумі,
вітре, пісню понеси.
У знамен багрянім шумі
їх я чую голоси.

Чую їх ходу залізу,
мільонних кроків дзвін...
З нами руки їх Вітчизну
підіймають із руїн.

Руки рідні і прозорі,
що в громах пробили шлях...
І горять Кремлівські зорі
у безсмертних їх очах...

15.VI 1948

* * *

Ти не грай мені, друг, на гітарі,
не співай задушевних пісень.
Я блакитні люблю, а не карі,
бо блакитні, як радісний день.

Бо від них моя кров не клекоче,
а шумить у солодкім огні...
У очах твоїх зоряні ночі,
я ж люблю тільки сонячні дні.

Не співай же, я слухать не хочу.
І навіщо з судьбою борня?
Ти подібна до темної ночі,
а вона до осяйного дня.

Так не грай же мені на гітарі,
задушевно мені не співай.
Я блакитні люблю, а не карі,
бо блакитні, як неба розмай.

16.VI 1948

* * *

Дорого́ю такою
ти іще не була.
У кімнату з собою
ти весну принесла.

Впали коси на плечі,
розтулились вуста...
Синім вершником вечір
за вікном проліта.

20.VI 1948

* * *

Пройшли дощі, стрясають срібні сльози
зелені віти над твоїм чолом.
Уже за лісом десь далеко грози,
й мигтять зірниці... Свіжо так кругом.

З тобою теж, немов були в грозі ми,
я чую знов тепло твоїх долонь.
О сонця два під віями густими,
яке це щастя пити їх вогонь!..

24.VI 1948

* * *

Малюючи огненні знаки,
був захід кривавий такий,
коли піднялись ми в атаку
на крик командира дзвінкий.

В уяві ті плями багрянні,
той шерех сухий підошов,
де в тіло вороже в тумані
багнет мій так м'яко пройшов.

Був вечір, десь вили собаки,
і місяця сходив багнет,
коли за свободу в атаку
по трупах ми бігли вперед.

25.VI 1948

* * *

Десь в небі вражі бомбовози
несли нам смерті грізну мить.
О як тривожно паровози
кричали в огненну блакить...

Стояли ми біля вокзала,
а крик дзвенів зблизу й здаля.
Здавалось, то земля кричала,
моя українська земля.

Хіба забуть той дзвін металу,
в розривах неба димну гать,
коли на схід ми відступали,
щоб знов на захід наступать.

25.VI 1948

* * *

Я пам'ятаю дзвін церковний
біля огради, край села,
команди крик і жах безмовний,
де кров розстріляних текла.

Я одного забуть не смію,
як умирав він в ту зиму...
Йому штиком пробили шию
і з рота вийшов штик йому.

Було це зразу, після бою,
на білий сніг багряний мак...
Юнак поблідлою рукою
схопив кривавий той гостряк...

Кругом розстріляні лежали,
а він отак і занімів,
неначе смерті чорне жало
із горла видерти хотів.

25.VI 1948

* * *

Як тихо в нас і понад нами,
кудись біжать хмарки руді,
і грають вічними огнями
зірки, відбиті у воді.

До вії проміння простяглося,
так любо й радісно чогось...
І в аромат твого волосся
дихання квітів заплелось.

В сльозах кохані, сині очі,
що я до них крізь бурі йшов...
І кров так молодо клекоче,
що не вмира моя любов!

25.VI 1948

* * *

Мов якісь пожари
в небі й на землі.
Протинають хмари
блискавок шаблі.

І од грому луни
тонуть у траві.
Грають, грають струни
срібні, дощові.

Ще крізь мокрі вії
б'ють грози огні,
а уже синіє
небо в далині.

В твоїм серці грози,
ще твій плач звучить,
а в очах крізь сльози
вже сія блакить.

27.VI 1948

* * *

Знов приснилися ті очі,
співи, сповнені жалю,
чари місячної ночі,
вперше сказане «люблю».

В небі кольори світання,
і в росі квітчастий шлях,
сльози першого кохання
у розширених очах.

В жилах, музика неначе,
молодої крові шал.
І щоки її гарячий
зацілований овал...

28.VI 1948

* * *

Знов згадало чуле
серце юнь мою.
Ти не плач, возуле,
у гаю.

Хай минає літо,
не заллюсь плачем.
Не сумуйте, квіти,
під дощем.

Гнеться яворина
з вітром у бою.
Як весну, зустріну
осінь я мою.

30.VI 1948

* * *

Сонця блиск на клені краплею крові,
коники зелені скачуть у траві.
Скільки нам любитись, друже рідний мій,
прокує зозуля в тиші золотій.

Прокує зозуля, пролетять літа,
буду цілувать я дорогі вуста,
зморщений, старенький, згадувать ті дні,
юною здаватись будеш ти мені.

Буде лист на клені в сонячній крові,
коники зелені — джеркотіть в траві.
Дай же губи чулі, друже любий мій,
хай кує зозуля в тиші золотій.

1.VII 1948

* * *

Садів аромати в промінні розлиті...
Це — ти, о мій зоряний край!
Щохвили, щомиті, як птиця в блакиті,
співай, моє серце, співай!

Співай про усе, що тебе хвилювало
й що буде тебе хвилювать.
В просторах ясних, де гриміла навала,
зникає руїни печать.

Співай, моє серце, хай сонце крізь груди
тобі, як і другим, сія.
Співай, моє серце, про те, що ці люди—
помножений радістю я.

Співай, моє серце, про день, про жоржини,
про молота радісний стук,
про те, що ці горді й могутні машини
є наших продовження рук.

Співай про весну, що квітчає собою
щасливі простори землі,
коли полетять понад стягів прибої
до дальніх планет кораблі.

Я знаю, ще будуть криваві грози,
але назавжди після них
забуде земля про страждання і сльози
під сьйвом зірок золотих.

І стане вона для усіх Батьківщина,
і щастя розквітнуть цвіти,
бо звіра навек подолає людина,
щоб вільно в майбутнє іти.

12.VII 1948

* * *

У росі трава.
Про любов слова
пісня в серці тче.
Багряніє даль,
і упала шаль
на твоє плече.

І в очах твоїх
бачу я крізь сміх
всю любов мою.
Облетів вже мак,
томно пахне так
матеолою.

13.VII 1948

* * *

Спить давно вже мила
безтривожним сном.
Землю ніч покрила
зоряним крилом.

Я забув утому,
зачинив вікно.
У саду густому
сплять квітки давно.

Лине зір сіяння
крізь шибок блакить.
Лиш моє кохання
з піснею не спить.

20.VII 1948

* * *

І знов зелений світ і дзеркало Ірпіні,
пташиний срібний спів над синім лоном вод,
як і в микулій рік, і хмари білопінні
задумано пливуть у золоті висот.

О свіжий вітре мій, гілля п'янке хитання,
вернувся я до вас сюди од гулу площ
і гомону людей. Вже долі цвіт каштанів,
і заливає все проміння теплий дощ.

Солодкий квітів дух п'янить мене до краю,
милує зелень зір. Так широко кругом,
так молодо мені... І знову я співаю
про верби золоті за голубим вікном.

І соловей мені в кущах відповідає,
і все співає, все, над мене і в мені,
і хмари в вишині, й кармінні небокраї,
і серце, що цвіте у запашному сні.

Співай, душа, співай! Хай серце відпочине
в мелодіях, що сні навіяли міські.
О споминів моїх троянди і жоржини
і кроки любові, як тихий сон, легкі...

Зі мною знову ти, зелений, милий світе,
і я тону в тобі, як зірка в глибині,
що скрізь мільйони літ на землю нашу світить
і з зорями небес злива свої огні.

1948

ПЕРЕДОСІННЕ

Дихання осені уже на квіти впало,
і в зелені дерев сумує де-не-де
уже пожовклий лист... Прозоро й тихо стало,
і холод голубий алеями бреде.

Так і в крові моїй я чую тихий голос,
що осені пора по днях моїх бреде...
І хоч іще густий і чорний в мене волос,
та сивина у нім сріблиться де-не-де.

Та доки буду йти я милою землею,
диханням весняним пісень і дум моїх
я вкрию од вітрів квітки душі моєї,
щоб не згубив навік осінній холод їх.

Їм старості нема. Любов до Батьківщини
їх молодить завжди під поглядом твоїм.
І осінь днів моїх я радісно зустріну,
щоб, як метелик той, умерти молодим.

14.VIII 1948

* * *

Марія! І море синіє...
Марія! І небо цвіте...
З тобою для мене, Маріє,
шумує життя золоте,

як жито колгоспне у полі,
як заграви домн над Дінцем...
Я серцем зливаюсь до болю
з твоїм неповторним лицем,

що з неба схилилось до мене
і дивиться в душу мою,
як радість, як горе шалене...
і губи губами я п'ю...

І пісня, мов крилами лине
й одною тобою сія...
А серце співа солов'їно:
«Маріє моя!»

16.X 1948

Одеса

* * *

О ні, не лист осінній
любов моя.
Все дужче очі сині
кохаю я.

Я вже не юний, люні.
За тим нема жалю.
Що далі я од юні,
то глибше я люблю.

Незлічні світять зорі,
мені, лиш ти — ясна.
Багато хвиль у морі
та ти між них — одна.

Шумлять поля в розцвіті
у рідній стороні.
З усіх квіток на світі
найкраща ти мені.

Зорею вітер віє
у багрові знамен.
Твоє ім'я «Марія»,
найкраще всіх імен.

16.X 1948
Одеса

* * *

Я на себе дивлюсь, мов з туманів,
в неповторної юні блакить...
І пожовклеє листя каштанів
по-осінньому сумно шумить...

Море, море, ти синє, як очі,
що люблю я так ніжно й давно,
що мене виглядають щоночі
і щодня у холодне вікно...

Виглядають... А слези-перлини
в них на віях повисли... Дарма...
За вікном пролітають машини,
а мене все нема і нема.

16.X 1948

Одеса

ВЕЛИКИЙ СИН ВЕЛИКОГО НАРОДУ

Так гостро звістка вдарила у груди,
що вже навіки Жданова нема...
Але навік між нами жить він буде,
його не вкриє темрява німа.

Без нього в даль летить життя могутнє,
йому віддав він стільки сил і мрій
і у Комуни радісне майбутнє...
Він буде йти між нами, як живий.

Його ім'я сіятиме між нами,
як вічний приклад, як звитяги спів.
Заповідав своїми він ділами
любить Вітчизну так, як він любив.

Любить завжди, в дні радості й негоди,
щоб наша юність сонячно цвіла.
Великий син великого народу,
безсмертний він, як і його діла!

Звучать погребно маршу тихі звуки,
мов у сльозах зажурена блакить.
Сумну труну зняли Вітчизни руки,
Вождя соратник в тій труні лежить.

І від журби усе кругом німіє,
схилив народ чоло і прапори
над рідним сином... Сплять холодні вії,
на нього сонце дивиться згори.

Там десь кричать тужливо паровози,
мов у тумані неба сине тло...
І падають промінням тихі сльози
йому на горде й ріднеє чоло.

А нам іти в невидані походи,
усе вперед... Товаришу, прощай!
Великий син великого народу,
безсмертний ти, як наш коханий край.

1948

Ворошиловград

* * *

Я проснувсь. Віють вітри весною...
Скільки сонця, блакиті, квіток!..
О, народе, навіки з тобою
моє серце, дихання й мій крок!

Щоб дивитись в обличчя огнисте
мільонів святої мети,
я під ноги шпурнув особисте,
що вперед заважало іти.

Лине пісня моя солов'їна
все дзвінкіш у квітчастім гаю.
О, яка ти щаслива людина,
що себе подолала в бою!

30.XII 1948

ШАХТАРЕВІ

Вітчизні, що, як сад, сіяє над віками,
ти віддаєш свій труд і пориви ясні,
і сонячний вогонь, загуслим в чорний камінь,
ти здобуваєш їй в підземній глибині.

І цей вогонь тече, як кров у людських жилах,
у домнах і цехах і в топках поїзних,
щоб ми здійснили все, про що в бажаннях смілих
ми мріємо, йдучи до весен світових.

Щоб швидше йшли в труді до щастя і добра ми,
для дружби й перемог гартовані в борні,
Ти зорі засвітив над рідними копрами,
і з зорями Кремля сплелися їх огні.

Уже не кайла дзвін у млі забоїв лине,
де лампочок вогні хитаються руді, —
вгризаються в пласти нестримні врубмашини,
що силу рук твоїх продовжили в труді.

І там, де теплий дух, як спомин днів далеких,
під золотим Дінцем і тихим шумом трав
електровози мчать вагончики по штреках,
де коногона свист протяжливо лунав.

О степ донецький мій, в твоїх ярках шипшину
колись малим я рвав... О край мій вугляний,
про тебе до кінця співать я не покину,
хоч і давно покинув я забій.

Шахтарю, рідний край пишається тобою,
тебе вітає він, підземний брате мій!
Синіє далечінь, кричать гудки юрбою,
і, як володар, йдеш ти по землі своїй.

Здобули землю цю ми в бурі й небезпеках,
навіки од нероб її звільнили ми.
Ще йдуть твої брати у тьмі в краях далеких,
на тебе дивляться з надією із тьми.

Там Греція в крові, Китай пожеж огнями
клепоче і гуде, там кряче ворон-птаха,
і мавпа в смокінгу сидить там над штиками
на горах золота з сигарою в зубах.

І бомбу атомну вона в руках тримає,
і шле загрози нам... Але, як скеля, ми
над морем буряним, що хмуристь небокраї
і б'ється в наш граніт холодними грудьми.

Спокійні й горді ми. Живих у тьму німу
не кинуть атомів енергії сліпі.
Озброєна любов, шахтар, твій труд вартує,
як і поета спів, присвячений тобі.

НА ЦВИНТАРІ

Те ж каміння й куток, тих же вишень гілля
й плутанина покручених стежок...
Я на цвинтар прийшов. Провалилась земля,
де в могилі мій братік Олежик...

Сплять тут рідні мої. Одзвучав їхній сміх,
їх очей на землі вже немає...
Ні хрестів, ні імен... Тільки пам'ять про них
моє серце слізьми заливає...

Ніжні, ніжні мої... Я між вами стою
на землі, що змішалася з вами,
і повітря сумними легеньми п'ю
біля тихої, темної ями...

Я давно тут не був. Одгриміла війна,
ми збираєм в квітки Україну,
після горя й руїн, щоб сіяла вона,
ідучи в далечінь солов'їну...

Ні, ви є, мої мертві! В мені ви живі,
я — продовження ваше смугляве.
Тихо вітер шумить в надмогильній траві
і мов чую я шепіт ласкавий:

«Здрастуй, любий синоч!» «Рідний братік, здоров!»
«Добрий день, наш онук!.. Скільки горя
ми пили на землі... Наша плоть, наша кров,
над тобою і сонце і зорі,

а над нами земля... Тільки ти не журись,
а іди на шляхи соколині...
Вільній, рідній, святій, не такій, як колись,
передай ти привіт Україні!..»

В травах вітер затих. Повз каміння й хрести
я іду. Затихає скорбота...
А навколо цвіте і летить до мети
Третя Рота, моя Третя Рота...

10.IX 1948

*В дорозі між Дебальцево
і Сталіно.*

Поїзд. Ніч.

ДОНЕЧЧИНО МОЯ!

Минула довга ніч... Любов моя безкрая,
Донеччино моя, весни вже час настав.
І знов в лице моє дихання Первомаю
Несуть вітри швидкі од квітів і од трав.

В кривавій боротьбі минуло днів без ліку,
Ти вільний знов, Донбас, і зводишся до зір,
А над Дінцем шумлять ті ж верби і осики,
Що їх відбив навік мій тихий карий зір.

На них сліди боїв, як чорні горя плями,
Все бачили вони: й як содовий завод,
Де я робив і ріс, ворожі бомби рвали...
Все бачили вони, над лоном тихих вод...

На них сліди боїв, як щастя блискотіння
В очах коханої в єднання світлу мить.
Все бачили вони, в години воскресіння
Визвольників полки і сурм гарячу мідь,

І наші прапори, і зоряні шоломи,
І чули зойк катів, де смерті їхній біг,
І радісний наш спів, коли ми йшли додому,
Крізь огняні вітри безмежжями доріг...

Цвітуть жоржини хмар над синіми копрами,
Мільйони рідних рук працюють день і ніч
В підземній глибині, возводять вежі й брами,
На звільненій землі, для щастя всіх сторіч...

Ти чуєш, як двигтять і гупа під ногами,
Як гримє вгорі?.. Це—Труд, всевладний Труд,
Святий, розкований, як прапор, над віками,
Це — партія, це — ми, мій краю верб і руд!

Донеччино моя, в диханні Первомає,
Я шлю тобі привіт од вільного Дніпра,
І спів, про тебе спів, любов моя безкрая,
Що на Україну знов прийшла весни пора.

1949

ЕДЗИ ОГНЕЦВІТ

Ти — дочка Білорусі,
а я — син України.
Та в єдинім ми русі,
душі в нас солов'їні.

Спільні й радісні кроки,
вітер, зорі і трави.
Білорусь синьоока,
Україна чорнява.

Ми в єдиному морі
з тьмою в грізному герці.
З твоїм серцем у хорі
і моє лине серце.

29. I 1949

* * *

Ти заснула від втоми
І від дум, що як прибій...
На волосьячку твому
Сонця зайчик золотий...

Весело йому і любо
Сни розвіювать твої.
Та його прогнали губи...
Догадайтеся, чиї?..

СВОБОДА

Свободо, я гімни співаю тобі!
Ти скрізь — у любові, в труді, в боротьбі,
у сяйві близьких і омріяних мет,
у всім, що наш дух пориває вперед.

У битві із тьмою, що тьмарить путі
героям, що б'ються за дні золоті,
що рвуть ланцюги на жилавих руках,
до сонця собі пробиваючи шлях.

Ти в творчій тумані, в осягненнях — ти,
народжуєш ти неповторні світи,
в любові, і знищуєш зло у борні,
ти крила дала і усім, і мені.

Ми — Труд, що звільнився і став владарем,
що в битві з природою творить Едем.
Едем — це — Вітчизна моя молода,
Свобода — це зоряні крила Труда.

6.II 1949

* * *

Дош немов надходить
грозяно кругом.
Хмара зараз води
нам пошле крилом...

Блиснула зірниця
та замість громів,
заспівали птиці,
гай зашелестів...

Десь там, десь там чули,
в тумані поля...
Радісно зітхнули
небо і земля.

12.II 1949

* * *

Ні, не роса, а сніг в саду
і в серці сніг.
В уяві Києвом іду
я без доріг.

О Київ, щастя ти моє,
моя любов!
І сніг у серці розтає,
і сльози ллються знов.

Це сльози радощів... Заков
з душі упала мла.
Не сніг у серці, а любов
у ньому розцвіла.

І мов весна. Як гарно жить,
я оживаю знов.
І дзвонять сонце і блакить:
любов,
любов,
любов!..

12.II 1949

* * *

Десь далеко й близько
радісна Москва,
в ній алмазів блиском
Київ ожива,

і усі столиці
зоряних країв:
і у склі і в криці,
в майві прапорів,

і в сердець прибої, —
й як любов моя,
сяє над Москвою
Сталіна ім'я.

12.II 1949

* * *

Уже в снігах передчуття весни,
пташки дзвенять, і їх пісні, мов кличуть
весну, що десь уже із далини
летить сюди й пашисть її обличчя,

і од дихання крил її плаща
чорніє сніг, дзвенять струмки, і ріки
із берегів виходять і ячать
чогось чайки з меланхолійним криком.

Я так любив любов'ю неземною,
але в душі, як попіл од пожеж...
Весна, лети! І може ти з собою
мені на крилах щастя принесеш,

14.II 1949

* * *

Я син Москви. Донеччини баяна
Мені народ у серце вклав пісні.
І я співаю, нене осіяна,
Москва моя, я твій на вічні дні.

Я твій, я твій... Гримлять мені квартали,
Майданів мідь під кроками бринить
Хоралом лун земля, мов небом стала,
І вже не брук під мною, а блакить.

І я іду по ній, о ні, лечу я,
І всі летять... Бо ж ми — світи, світи,
Й крізь нас світи летять, я серцем чую,
Я знаю це, — до спільної мети.

13.II 1949

* * *

Я майданом Червоним іду
і здається цвіте все навколо
в ароматному липи меду...
Як шумує Москва златочола!

Мінін, Мінін... Натхненний такий
ти стоїш, мов не в бронзі, а в яву,
кличеш ти проти ворога в бій
за народ, за Російську державу...

Так ти кликав, як танки гули
повз граніти святі мавзолею,
і хитались багнети й цвіли
наші каски сталеві зорею...

Ми проходили й далі ми йшли
непоборні з живого металу,
йшли на захід і в гуркоті мли
нас усмішка вождя окриляла...

Й Мінін, ти і усі, хто водив
наш народ на нападників лютих,
над усе хто Вітчизну любив
і кого нам повік не забути.

Я іду... Дзвонить лунами кров...
Лине Мінін у дні сонцегриві,
а за ним, на звитяги готов —
князь Пожарський в грозівім пориві...

* * *

Який тут рух швидкий, які спокійні люди
русяві і гнучкі... Шалений рух машин
для них, як серця дзвін, і як здіймання грудей
в диханні рівному, як риби — річки плин.

Вони зросли у нім і з ним разом зростають
і міняться із ним, міняючи його.
Спокійно світиться, мов полум'я безкрає,
їх звужених зіниць загострений вогонь.

І я, Донецьких гір, степів, гаїв дитина
і срібнодзвонних рік у вирі цім іду, —
ї так молодод мені, і серце д'горі лине,
ї здається, я уже в шумливому саду.

Летять в блакить шпилі, як птиці невідомі,
ажурами мостів співає далина...
І постать Леніна, як мрій вселюдських промінь
встає над садом цим і мов летить вона,

а круг її, вгорі, внизу аерольоти.
Який крилатий люд, які вони, які?
А дивний сад шумить, і з мармура і злота
крізь майво віт густих, чудесних вілл вінки

вплітаються в цей сад узорами такими,
що снилися лиш нам, що мріяли про них
у творчій радості ї з очима золотими
з алеях юнки йдуть і враз, немає їх...

О де вони, о де? О юнь моя крилата!
Над кронами дерев дівочий лине сміх...
Я йду... Москва моя, ти всім народам мати,
як радісно в твоїх кварталах голубих!

У зелені дерев чаруйтесь, карі очі,
де стугонів бетон, я чую свіжий шум
зеленолистяний... Майданами клекоче
Москва—вселюдський центр вселюдських дій і дум.

19.II 1949

* * *

Б'ють вітри зеленими крилами,
в небі хмари хвилями пливуть,
далі й далі смутними рядами...
Сльози неба по шибках течуть...

Сльози неба... П'ють жита ті сльози
у полях вустами колосків,
що пропив хтось ярма і занози
чую я хмільний, веселий спів.

І згадав я... Пісню цю співали
ми, йдучи на грізний, смертний бій,
і штиків хитались чорні жала
над очима, повними надій.

Десь вставали заграви червоні,
то палав пожарами Донбас...
І сестра на сніжному пероні
сумно так дивилася на нас.

Сестро, сестро!.. Грізні хуги бою
замели навек твою любов...
Щоб прожитись назавжди з тобою,
так до тебе я й не підійшов.

Чому, чом?.. Тебе уже немає,
потонула ти в кривавій млі...
Лиш вітри воронезькі ридають
над печальним горбиком землі...

Те, про що ти мріяла, настало,
золотими кроками іде...
За життя, що ми завоювали,
віддала життя ти молоде.

Віддала любов свою охоче,
щоб пробить до щастя іншим путь.
І, як сльози, що туманять очі,
сльози неба по шибках течуть...

2.III 1949

* * *

То змовка, то лине знову
моря сонний, дальній рев.
Коло місяця багрове
тихо встало між дерев,

як лице... Чиє?.. Не знаю...
Й душу п'є мою...
З кипарисового гаю
я немов встаю

і лечу йому на стрічу
я в уяві, гей!..
Скорбне місяця обличчя
в тьмі моїх очей...

15.III 1949

* * *

Я дивлюсь в твоє обличчя,
ми далеко від людей.
У кущах подругу кличе
і ридає соловей.

Тихий вечір... Теплі хмари,
серце солодко болить...
Це весни незносні чари
налили нам душ блакить.

Розпустили верби коси,
впали роси на ріллю.
У очах фіалки сльози,
шепче ландиш їй: «Люблю...»

15.III 1949

* * *

Сніг у Києві, а тут
вже весни дихання.
В ароматі м'ято-рут
травня колихання.

Розцвітає у мені
пісня не остання.
І у білому вбранні
йде моє кохання.

15.III 1949

О. С. ПУШКІНУ

Зітхає даль холодними ваалами,
і лине синь туди, де обрій згас...
Він тут ходив, зацькований катами,
під шум морський, в прощання скорбний час.

Як задрив він блакитній цій стихії,
як він любив нескорену красу
цих гордих хвиль, безсмертний син Росії, —
і цей пісок всотав його сльозу...

Сльозу за тим, що край його коханий
в неволі скнів, що сам він був в ярмі,
як і народ, подібний океану,
як і народ, закований у тьмі.

Як кликав він всім генієм крилатим
зорю життя, що бачив він у млі,
коли впадуть криваві мури й ґрати
й засяє день для рідної землі...

О, Пушкін мій! Твоє сумне обличчя
в моїх очах у мареві встає.
Так. Геній твій переживе сторіччя,
бо в нім — страждання огненне твоє.

Й твоя любов до гнаних і свободи,
і ненавидь твоя до ворогів,
що нам доніс крізь злі вітри негоди
до наших серць твій неповторний спів.

І я, поет смуглявий України,
і учень твій іще з хлоп'ячих літ,
твій душі безсмертній і орлиній
душею шлю свій зоряний привіт.

Ти, як живий стоїш переді мною,
у сяйві весь, подібний до меча.
І я цілую край твого плаща,
що ти зросив гарячою сльозою.

19.III 1949

Харакс

ВОЛОДИМИРУ МАЯКОВСЬКОМУ

Ти по сцені ходив і у кроці,
наче крок мільйонів гримів.
Це було в двадцять другому році,
коли вперше тебе я зустрів,

і почув і побачив... Мій Харків,
що звільнили в боях ми од пут,
вже вставав із розрухи і жарко
послав нам гудками салют.

Ти читав свої вірші й ми, юні,
всі в тобі, як і ти в нас, були...
Ми сіяли, і грозами струни,
і любов'ю і гнівом гули

в наших душах... Так слово поета
нам єднало і думи й серця,
било ворога дужче багнета
і любов'ю, без краю й кінця,

до Вітчизни, вождя і народу
протидало нам нерви, як ток
непоборний... В вікно з небозводу
заглядали мільярди зірок,

осявали нам очі, щоб ковзко
не було нам на юній путі,
й, мов вітали тебе, Маяковський,
їх далекі огні золоті...

Як любили тебе ми!.. Як сурма,
голос твій поривав нас вперед
на бої, на невидані штурми,
протинаючи тьму, як стилет...

Пролетіло багато вже років...
Та у серці моєму, як штик,
смерть твоя, мій гігант кароокій,
в той далекий, тридцятий той рік.

Як ридав я тоді за тобою,
що погасло життя голубе,
що ненависті кулею злою
лютий ворог ударив тебе,

що пішов ти у морок могил,
і замовкнув твій голос навік...
Що зложив ти орлині крила
в той далекий, тридцятий той рік.

Так. Не стало тебе. Але струни
в наших душах гримлять і тепер...
То — пісні твої, сине Комуни,
то пісні, що у них ти не вмер.

І неначе вітри прапорами,
в наших жилах шумить твоя кров...
Ти не вмер, ти живий, ти між нами,
бо не може умерти любов.

11.IV 1949

Запоріжжя

САЙФІ КУДАШУ

Коли в крові палала Україна
і танків грім хитав її путі,
Башкирія, сестра її орлика,
нас прийняла в обійми золоті.

Вона нам сльози витерла суворі,
і з нашим гнів злила свій у борні,
йдучи на бій за щастя ясні зорі,
що туманіли в вибухів огні...

Гармоні плач, і кураева туга,
і шум дерев, могутній і сумний...
Я в грізний час, поете любий мій,
в тобі знайшов і брата й друга.

В моїй душі ласкаві й повні зір
цвітуть твої неповторимі очі,
коли в снігах холодних опівночі
злили в одно ми бурю наших лір.

Як ти любив розтерзану Україну,
як я твою Башкирію любив.
В одно злили ми пісню солов'їну,
свою любов, надії, сльози й гнів.

Сини Русі, що любим їх незмінно,
нас повели, — й ми зла розбили тлю.
Як я, Сайфі, ти любиш Україну,
а я, як ти, Башкирію люблю.

2.II 1949

ШАНДОРУ ПЕТЕФІ

Ти для свого народу жив,
йому віддав безсмертний спів,
й за нього ти у дні негоди,
як Ботев, голову зложив...
Ти для свого народу жив,
а значить — для усіх народів.

В твоє безсмертя я дивлюсь
і у піснях тобі молюсь,
відважний рицарю вітчизни,
син Революції! Клянусь
я жить, як ти, любить залізно
Угорщину, Україну, Русь!

І всі народи, йти за них,
як ти ішов, і, коли треба,
за них у битвах громових
віддять життя. Віків ганебу
ми знищили в полях святих,
звільнили наші землю й небо.

Сія Угорщина твоя,
твоя, і наша, й Залки Мате,
що за Іспанію, крилатий,
в нерівних і важких боях,
з блакиттю рідною в очах
упав, щоб у безсмерті встати.

Багато з нас у боротьбі
згоріло й не прийшло додому.

Але, не знаючи втоми,
ми їх продовжуем в труді.
Поет і воїн, я тобі
складаю пісню, як живому.

29. VII 1949

Київ

ПІД СОСНОЮ

Чути рев прибою,
мов гудуть громи.
Море під сосною,
і, як море, — ми.

Свіжо, синьо й дзвінко
в сяйві й співі дня.
І немов пушинка,
в хвилях каченя...

Упірне й — немає...
Довго так нема...
Тільки грізно грає
моря синя тьма.

Б'ються хвилі дзвінко
в берег навмання.
Й знову, як пушинка,
в хвилях каченя,

На валів громади
лине без мети.
Я зітхаю радо
і смієшся ти.

Промінь роси вітер
і під ноги ліг,
під сосною вітер
зупинив свій біг.

і крилом презорим
обніма тебе.
Дивиться у море
небо голубе.

21.III 1949

МИ З ТОБОЮ ІШЛИ В КОРЕІЗ

Ми з тобою ішли в Кореїз.
Десь Ай-Петрі тонув у тумані...
Ти сміялась... І щоки рум'яні
Цілував тобі вітер до сліз...
Ми з тобою ішли в Кореїз.

Гаснув вечір, і море внизу
килими розгортало барвисті,
де зоря в золотому намисті
уронила останню сльозу...
Шаруділи пташки десь у листі...

І машини у дзвоні заліз
пролітали й зникали в тумані...
Ти сміялась... І щоки рум'яні
цілував тобі вітер до сліз...
Ми з тобою ішли в Кореїз.

19.III 1949

Харакс

* * *

*Юзефові Левицькому
на спомин*

Веселі сині очі
сміливі і ясні.
Прийшов ти в день із ночі
в труді і у борні.

Як юно сміх твій грає,
з тобою любо нам.
Ні! Старості немає
старим більшовикам.

*21.III 1949
Крим, Харакс*

* * *

Цілує квіти вітер,
закоханий немов.
Як личить синій світер
тобі, моя любов!

Дивлюся я на тебе,
й душа немов сія.
Як личуть море й небо
тобі, любов моя!

21 III 1949

Харакс

* * *

Край скель стрімких стою з тобою,
а вдалині, де в сьайві вись,
дві білі чайки над водою,
немов крилами обнялись.

І моря синього безодні
в очах відбилися твоїх.
Ти народилася сьогодні,
щоб вічно жить в піснях моїх.

23.III 1949

* * *

Як мое кохання,
хвилювання хвиль.
Віі на прощання,
друже мій, розкриль.

Щоб з очей на віти
бризнув сонця сміх,
щоб із них я пити
своє щастя міг.

6.IV 1949

Крим. Харакс

ОНОВЛЯНАМ

Встає, мов день, над морем мли
наш прапор гордо і багрово...
Ви слово Сталіну дали —
і стало сталлю ваше слово.

О Дніпрельстан, Вітчизни син,
ти сяєш знов до небозводу...
Мільйони кіловат-годин
ти все нові даєш народу.

Вже п'ятий гідро-агрегат
включив свій струм... О рух ротору,
ти засвітив у небі Рад
нових огнів чудесні хори...

Огні Славути і Неви
злились в сузір'я осіяне.
І все, це все зробили ви,
Вітчизни славні оновляни!

У сяйві криця та бетон...
Це Дніпрельстан — твоє обличчя,
Усе чіткіш звучить твій тон,
України серце електричне!

Любов моя, здійснений сон,
все ширше крил твоїх розмахи
і буржуазний закордон
тремтить од заздрощів і жаху.

Це — наша сталь і геній наш,
це наших мрій і серця струни...
В заздравнім дзвоні срібних чаш
ми дивимось в лице Комуни...

Воно все ближче... Тьми ярмо
народи скинуть в бурі кари!..
Ми їх до щастя ведемо
під серця й молоту удари.

Встає, мов день, над морем мли
наш прапор, гордо і багрово...
Ви слово Сталіну дали
і стало сталлю ваше слово.

9.IV 1949

Запоріжжя

МІСТО СТАЛІНО

О місто слави, місто робітниче,
твій ювілей вітаю серцем я!
Несеш ти гордо, ясно і велично
вже чверть століття Сталіна ім'я.

Щоб ти сяло пам'ятником вічним,
тебе од тьми звільнив недавно віп.
І, встаючи, як пісня із руїн,
його трудом ти славиш героїчним.

Усе вперед летить твій гордий шлях,
чудесне місто вугілля й металу,
шахтарську славу множиш ти в ділах,
що ми ім'ям Стаханова назвали.

І у труді, а може і в боях,
що ждуть на нас уже в останнім герці,
неси в Комуни Сталіна ім'я,
як ми несе́м його в своєму серці.

19.IV 1949

Київ

МИ МОЛОДІЕМ

Весна прийшла блакитною ходою,
і, співом наші славлячи діла,
я мов п'янію в вуличнім прибої
од чар весни, що знов до нас прийшла.

Ми молодієм з кожною весною,
усе нові висоти ми берем,
в невтомній праці волею сталлюю
йдучи за партією і вождем.

Готові ми як треба і до бою,
щоб не погас наш день у льоті літ.
Ми світло знаєм: з кожною весною
все ближче наш Комуністичний світ.

1949

СПІВ

Десь молот б'є в безмежні неба брами
і даль гуде, немов лазурний дзвін.
Ряди будов мільйонними руками
підносить Труд над попелом руїн.

І я зливаюсь піснею моєю
з життям навкруг, що в нім життя моє.
Так почуття народжує ідею,
а із ідеї образ постає.

31.IV 1949

ДІВЧИНА

Тремтіли ще на листі роси,
Зорею снили небеса...
З пустими відрами йшла боса
Панеллю дівчина-краса.

Всміхались людям очі сині,
Немов волошки у траві,
І плями вапна на кофтині,
Неначе рани бойові,

Тремтіли в неї од дихання...
Все прокидалося кругом...
Вона пройшла, зоря світання,
Мов обняла її крилом.

18.VIII 1949

* * *

Вже буряки звезли до цукроварні,
поля до сну готуються кругом.
На тихі верби відблиски янтарні
кладає зоря над голубим ставком.

Мов залива проміння щедра злива
твое лице. Курличуть журавлі.
І ти ідеш натовлена й щаслива,
по благодатній, по своїй землі.

Для мене ти, як пісня для поета,
що я тобі захоплено складу.
В руках твоїх сьогоднішня газета,
і ти її читаєш на ходу.

Як сяють очі, рум'яніють щоки...
До юних ніг схиляється трава
з привітом ніжним... Швидшають все кроки...
Це героїня праці йде нова.

29.X 1949

МАЛЯРКА

Вона фарбує стелю. Мов кольори зорі,
загнали переливню, у неповторній грі,
в її очах відбиті... Рум'яна і струнка...
Кладе на стіни квіти її тонка рука...

Тим квітам не вмирати, не в'янути, о ні!
Мов музика крилата, звучить кругом... ясні
то фарби в зорі грають... Малярко чарівна,
з тобою заглядає в блакить шибок весна.

І щедро сипле квіти, у фарбів дивній грі,
подібні до сіяння кремлівської зорі...
В кіно тебе я бачив, одягнену не так,
і сявав комсомольський на юних грудях знак,

з медаллю партизанки... ти з юнаком ішла
і синіми очима сміялась і цвіла.
А зараз ти в спецівці. Та очі ті ж, ясні.
І грають, грають фарби на стелі й на стіні...

ШВЕЦЬ

В нього очі сині, смілі,
все в руках його горить.
Сонце блискає на шилі
і підметку золотить.

Доки вечір за горою
заплете зорі вінки,
для доярки молоді
він поше чобітки.

Уявляє, як в тумані
крізь бажань солодку муть,
як литки її рум'яні
ці халявки обів'ють.

Місяць кине срібні віжки
на гілля осик густих,
мелькотіти будуть ніжки
під гармоні срібний сміх.

Попливуть, як мак, хустини
пісня встане над селом:
наче сяйво від дівчини
попливе блакитним сном.

На груді її намисто,
біла хустка до лиця.
«Я любила тракториста,
а тепер люблю шевця».

Він працює. Сонце грає.
Скільки щастя на віку!
Сині очі поглядають
на гармонію в кутку.

За вікном проходить Настя,
в неї квіти на чолі.
Скільки радості і щастя
на колгоспівській землі.

29.VIII 1949

ЛІСОРУБ

Гей, шумлять зелені шати!..
З гулом падає сосна...
Дзвонять пили, щоб не знати
людям холоду. Ясна

знову випала година.
В небі спокій, в небі мир.
І вгризаються в соснину
леза гострені сокир.

Знать, така її дорога,
йти на дрова, в печі жах...
В лісоруба молодого
сяють сльози на очах.

Він сосну цю добре знає
і під лез блискавну гру
він крізь сльози поглядає
на розкидану кору...

Ось він зблід і нахилився,
одложив сокиру вбік.
Слід од кулі залишився
на корі, засохнув сік,

як на рані кров. Це куля,
під набоїв зле виття,
погасила очі чулі,
юне зрізала життя.

Тут стояв він, і стояла
з ним дівчина, що навів
з ним не стрінеться... Сичала
смерть кругом. Команди крик

потопав в огні та гулі,
в смертнім скреготі заліз
тут пробила вража куля
серце дівчині наскрізь.

І впилась в сосну, мов жало...
Знов сокиру взяв юнак...
Вдарив... Лезо задрижало,
не вруба сосни ніяк,

лиш дзвенить... То куля, куля,
що навів без вороття
погасила очі чулі,
юне зрізала життя.

Не вернуть усмішку щиру,
губ гарячий, рідний мак.
На пощерблену сокиру
сумно дивиться юнак.

26.VIII 1949

КОВАЛЬ

Даль цвіла зорі тонами,
це було неначе спів...
Об ковадло молотками
молодий коваль дзвенів.

Як торкав він серця струни,
ширив мій хлоп'ячий світ!
Од заліза луни, луни,
мов летять з далеких літ,

де життя шумить зелене,
де під кручею ріка,
і наближують до мене
сині очі юнака...

По стіні павук там лізе,
а в горні гуде пожеар...
На розпечене залізо
пада молота удар.

Пада радісно і люто,
в синім холоді отав...
Ковалем хотів я бути,
а поетом став.

Та й тепер переді мною
лине з милого даля
рідна кузня над рікою,
сині очі коваля...

2.IX 1949

ГАННА ІВАНІВНА

Я пам'ятаю вчительку мою,
просту і скромну і завжди спокійну.
Вона любила школярів сім'ю,
як ми — її, задуману і мрійну.
Як мати, Ганна Іванівна була,
вона із нас не лаяла нікого.
Завжди усмішка лагідна цвіла
їй на вустах. Турботи і тривоги
вона сприймала, в спокої своїм,
так мужньо й твердо. Наче рідний дім,
для нас була сільська далека школа.
Я не забуду вчительки ніколи,
яку любив всім серденьком малим.
Завжди привітна, тиха й ясночола,
вона нічим не силувала нас,
але при ній такий був тихий клас,
як сад без вітру. З нами часто в поле
вона ходила й вчила нас любить
свій рідний край, як сонце, як блакить,
як всю природу: знать, як звуться квіти,
не драть гніздечок і не мучить птиць.
Цвіли далекі спалахи зірниць,
і перла рос на скошенеє жито
вже сіяв вечір... Вчителько моя,
хіба забудь тебе в ці дні я можу!
В душі моїй твій тихий зір сія
привітом дальнім. В серці наче рожу,
про тебе пам'ять пісня зберегла.
Для мене матір'ю ти другою була.

ПЕРЕМОЖЦЕВИ

Порфирію Хомичу Куманькові.

Як вірний син Радянської Вітчизни,
в суворий час в підпілля дні важкі,
коли нападник чоботом залізним
терзав наш край, ішов ти крізь штики,
з вогнем, святим і жертвеним любові
в безстрашнім серці... В ночі, повні тьми
й крові, в яких Україна клекотіла
в огні борні, за волю й честь свою,
дала любов тобі натхнення й силу, —
і переможцем вийшов ти в бою.
Бо вірив ти, що збратнені народи,
під світлим стягом ленінських ідей,
розвіють ніч фашистської негоди,
що не здола ніхто нас і ніде,
бо Сталін нас до радості веде.

Один із тих, хто щастя творить наше,
хто за народ життя не шкодував,
кого боїться чорна сила вража,
ти за життя легендою вже став.
Ти йшов крізь смерть, не знаючи утоми,
України син і правди богатир,
і з нами йдеш за Сталіним до зір,
секретарю підпільного обкому!

В твоїх очах синіють моря хвилі.
Ти — з моряків, я ж моряків люблю,

як нашу гордість, що у збройній силі,
у дні Жовтневі, першую рілляю,
в боях за Ради, силою титана
вели, йдучи на Леніновий клич...
За це тобі і слава і пошана
й моя любов, Порфирію Хомич!

19.IX 1949

Абхазія

* * *

Гори Абхазії сплять у тумані
тихо, кругом — ні душі.
Тільки чинари хитаються п'яні
у оксамитній тиші...

Нижнім магноліям, квітам кохання,
сняться світань янтарі...
Моря могутого довгі зітхання,
вічності очі вгорі...

Перлами роси упали на трави,
в райдугу барвів злились...
Десь, за прибором, гудок пароплава...
Друг мій далекий, вернись!..

28.IX 1949

ДО МОРЯ

Як ти шумиш, як ти шумиш, осіннє море!..
Про що шумиш, про що говориш ти?..
Яке тебе, яке терзає горе,
Чого іще ти хочеш досягти?..

Чи гір стрімких, що як гігантів хори
Зняли верхи в простори голубі,
Чи дальніх зір, що їх мір'ядні зори
Свої вогні відбили у тобі?..

Якщо це так, — не треба, неозоре!
О не шуми з собою в боротьбі!..
Захочеш гір, — утворюєш ти гори.
Захочеш зір, — і зорі у тобі...

А хвилі мчать... Неначе вся планета
У шумі їх... Про що шумлять вони?..
Чи не така і ти, душа поета,
Як море це, в час бурі й тишини.

* * *

Линуть хвилі бурхливі, осінні,
наче пляж заливає блакить.
Одшліфоване морем каміння
під ногами у нас шарудить.

І чайки над гудінням зеленим
мерехтять, наче срібні рої,
як над морем патхнення шаленим
огнекрилі думи мої...

Ми йдемо. Все шумить і говорить,
гордим хвилям немає кінця.
І злилась з безкінечним простором
моя пісня, як наші серця.

10.X 1949
Гагри

* * *

Пливе туман десь високо за мною
з зелених гір, неначе синій гай...
За морекрай багряною сльозою
заходить день. Абхазіє, прощай!

Де щось троянді пристрасно шепоче
й зітхає вітер, повний щастя вкрай,
де з-за бананів слали темні очі
мені привіт. Абхазіє, прощай!

Прощайте, рік швидкі й бурхливі води .
в ущелин тьмі, холодній і дзвінкій,
туманних скель гранітні хороводи,
що у душі відбилися мої...

Зайшло вже сонце. Завтра я полину
в мій рідний край, що радісно буя.
Прощай, смуглява сестро України
й здорова будь, Абхазіє моя!

13.X 1949

О МОВА МОЯ!

О місячне сяйво і спів солов'я,
Півонії, мальви, жоржини!
Моря бриліантів, це — мова моя,
Це — мова моєї України.

Яка у ній сила і кличе й сія,
Яка в ній мелодія лине,
В натхненія хвилини! О мова моя,
Душа голосна України!

Ти — сурми на сонці, ти — стягів гаї,
Ти — вибухів огненна вовна,
В той час, коли кличе народи в бої
Вітчизна моя багатомовна...

Ти — мрії фіалок і сон конвалій,
Й гостріша за крицю багнета...
Ти душу бійця пориваєш на бій
В натхненнім пеані поета...

Тобою звучать і міста золоті,
Й завітчані селами гони...
Ти — зброя ідеї. У битві й труді
Єднаєш сердець мільйони...

Мов райдуги — арки над морем колон,
Що в небо музикою лине,
Де славить життя золоте жайворон...
Це — мова моєї України.

Це — матері мова. Я звуки твої
Люблю, наче очі дитини...
О мова українська!... Хто любить її,
Той любить мою Україну.

12. VI 1949

МИКОЛІ ЩОРСУ

Твій зір ясний в моєму серці лине, —
й воно співа в простори голубі...
Тобі, безсмертний лицар України,
моя любов і пісня ця — тобі.

Радію я, що те, за що життя ти
віддав в бою, розквітнуло кругом...
Непереборне, вільне і крилате,
воно шумить, сія над вічним сном,

над сном твоїм... Промчало тридцять років,
в труді й боях за весни молоді,
і знов в боях, і знову у труді...
Й немов між нас ідеш ти, ясноокий,

герою наш!.. Твої я чую кроки
в ході мільйонів... Ми — за мир і спокій,
за те, щоб цвів наш сад в красі своїй
по всій землі... Сіє образ твій

в піснях поетів, в бронзі і в граніті,
у золотому шумі городів...
ми любим край свій, так, як ти любила
його в боях за волю нас учив.

Розширив він свої ще дужче крила,
ще вище зняв червоний щастя стяг...
Прокляття кулі тій, що зупинила
твое життя!

Нам не забудь ті битви, злі, уперті,
твое чоло, нахилене в траву,
коли ти впав, щоб встати у безсмерті,
щоб з нами йти в Комуни світову...

26.VIII 1949

МОЛОДОСТІ СВЯТО

Перше травня — молодості свято,
вільне свято вільного труда.
Ти ідеш, веселе і крилате,
як моя Вітчизна молода.
Молода, бо квітне прапорами
у народів дружбі трудовій,
молола й незламна, бо із нами
Рідний Сталін, вічно молодий.

Ти ідеш по вулицях зелених,
повз будинок рідного ЦеКа,
сяє сонце радісно в знаменах,
струни серця ніжного торка, —
і лунає спів мій, і влітає
діаманти образів в пісні,
що блакить наповнили безкраю,
і летять, як птиці вдалині.

Труд іде. Так геть же, геть з дороги,
всіх, хто хоче сонце погасить,
що його, під сурми перемоги,
ми зняли, як прапор у блакить.
Ми незламні. Сяють неба шати,
й по зелених вулицях іде
Перше травня — молодості свято,
як життя Вітчизни молоде.

ВЕСНЯНИЙ ВІТЕР

Осінь, осінь кругом... Чому ж вітер весни
Окриля мої співи щасливі?!
Жовтень, Жовтень прийшов на колгоспні лани,
І в міста золоті, гомінливі...

Він іде по землі... Гей, життя ковалі,
Побратими мої ясночолі!
Бачить він ще краї у пожарі, у млі,
Чує грім у китайському полі.

Бачить Жовтень В'єтнам, аномітів полки,
Що грозово за волю повстали...
І сіяють на сонці їх гострі штики,
Одбиваючи орди навали...

Бачить Жовтень Елладу... Гомера сини
Простягають скривавлені руки,
І в кайданах катам не здаються вони,
Йдуть до щастя крізь розстріли й муки...

Бачить Жовтень Париж, древній Рим... Там народ,
Наче море, бурхливе й сердите,
Вже до битви встає, щоб іти до висот,
Щоб порвать ланцюги Уолл-стріту.

Чує Жовтень громи, й сам несе їх в собі
Й закликає усіх, хто в неволі,

Так зробити, як ми, що не знаєм журби,
Слави й щастя сини гордочолі.

Чує Жовтень, як Польща вітає його,
Бачить Жовтень штандартів потоки,
Бачить в кожних очах волі гордий вогонь,
Чує юності радісні кроки...

І в Угорщині — те ж, і в Болгарії — те ж,
І в Румунії... Й скрізь, де свобода
Осіяла синів після гроз і пожеж,
І всміхнулося сонце народам.

Жовтень—Леніна кров, Жовтень—Сталіна клич,
Жовтень — воля і рух мільйонів...
О Вітчизно моя, ти трудом возвелич
Наше свято, всесвітнє, червоне!

Ти — колиска його... Як він виріс!.. Дивись!..
А пройшло ж тридцять два тільки роки...
Як змужнів він, як крила його простяглись,
Як гримлять його зоряні кроки!..

Це народи ідуть... Хай святиться їх путь!
Це народи, що їх ми частина.
Це народи землі, що до битви встають,
Йдуть за сонцем твоїм, Батьківщино!

Слава вічна Жовтню, слава тому,
Хто накреслив шляхи у майбутнє!
Як же пісні мені не складати йому, —
Він же серце Вітчизни могутнє...

В нього ж розум такий, що вмістив у собі
Наші думи усі і пориви,
Всі надії людей, що в труді й боротьбі,
Як і ми, хочуть жити щасливо...

Як же пісні мені не складати йому!
А таких же, як я — мільйони...
День навчив він любить і ненавидіть тьму,
Знать життя світового закони.

Він нам очі одкрив, він нам дух окрилив,
Він ростить нас, — його ж ми орлята.
Так неси до Кремля, в день Жовтневий цей спів,
Мое серце, любов'ю крилате!

Листопад 1949

СТУДЕНТКА

ПОЕМА

ВСТУП

Пройшли бої... Ми знов під крик гудка
йдемо на труд, і кожний з нас крилатий.
Хай не торкнеться зрадника рука
твоїх сивин, моя Вітчизно-мати!

Шумлять міста, як зоряні сади,
звучать кругом гудків призивні звуки.
Це Труд гряде, щоб зникли назавжди
сумних руїн розп'яті в небі руки.

Чужі для нас і сонний супокій
і без мети проторені дороги.
У нас одне: по бурі світовій
нехай живе труда свята тривога!

Зітхання й сум і мрії про одно
в квітінні дум, немов ясных леліток,
коли змовка студентський гуртожиток
і заглядає місяць у вікно.

Згадки й любов, і шум гарячий крові,
щось тисне груди, ніби птах...
Немов відбиті в дзеркалі любові
юнацькі очі у її очах...

А потім буря і гаї похмурі,
де месник ночі в бурі поборов,
і як навик скінчилася в тій бурі
її любов.

I

Мов райдуга на тротуарі, —
це Київ, це сонце й весна.
Волошкові очі і карі,
закохані він і вона.

Під небом ласкавим, прозорим
лунають розмови і сміх.
І дивиться бронзовим зором
Шевченко із парку на них.

Як пісня, столиця весняна
у мареві мрійному піль.
Звучить в його серці: «Оксана»,
а в серці у неї — «Василь»...

Як птиці у радіснім леті
у сонцем залитих полях...
Вони на однім факультеті,
і пісня одна в їх серцях.

II

Здавалось, доля в них одна,
як сонце над землею.
Він був з Полтавщини, вона
з Донеччини моєї.

Над краєм вітер перемог,
шумів на доли й гори.
Вони завжди ходили вдвох
на комсомольські збори.

Разом на лекції, разом
на береги Славути,
коли ні шелесту кругом,
ні шереху не чути.

III

Все далі днів веселі кроки,
як пtiчий щебет дiтвори...
В аудиторії широкій
літературні вечори.

А потім вітер легкокрилий,
огнів небесних янтарі,
де серце з серцем говорило
на Володимирській горі...

І солов'ї і темні трави,
квітки в солодкому пiвсні...
Та буря вдарила кривава
І роз'єднала їх в огні.

IV

Крикнув сич між сосон тричі,
віє холодом з ріки.
І багаття на обличчя
золоті кладе квітки.

І вогонь на зброї тане,
тьму, мов стрілами, рвучи...
Тут орловці, полтавчани,
і кияни, й москвичі.

Тут вірмени і грузини,
зір їх волею сія:
вірні діти Батьківщини,
грізна месників сім'я.

Стережіться, вражі зграї,
наша сила, як пожар!
Чітко клятву промовляє
чорновусий комісар.

Грізно клятву партизани
промовляють всі за ним.
А вогонь на зброї тане
і чіпляє листя дим.

Ось вихоплює проміння
автомат із ночі дна
русі коси, очі сині...
Це Оксана, це вона.

У очах відвага й віра,
вся вона і та й не та...
Промовляють клятву щиро,
молоді її вуста.

«Нас на битву Сталін кличе».
Й задивилася струнка
на обвітрене обличчя
їх старого ватажка.

На вогонь очей, що жарко
світить із-під сивих брів,
І на довгую цигарку
з кременчуцької махри.

Клятву скінчено. До бою
кожен радісно готов.
І лунає ліс луною:
«Смерть за смерть!» і «Кров за кров!»

V

Поміж кущів повзуть дві чорні тіні,
що часто тануть в морі темноти.
Холодні рейки в місячній промінні,
тут має поїзд з німцями пройти.

Він не помчить на бій орду звірину,
злетять вагони в темні небеса.
Дівочі руки закладають міну,
на плечі впала русая коса.

Тут загуде за рідний край відплата
і закривавить ночі береги.
В кущах товариш. Дуло автомата
суворо й грізно стежить навкруги,

як гостре око... Мить, і дрібно гряде
роями куль скерована гроза.
Воно вночі оберіга Оксану,
що у кущі поволі відповза.

І двоє ждуть. Далекее гудіння
все ближче й ближче. Серце тисне гнів.
І враз розбіглись ночі темні тіні,
і вибух тяжко в небі заgrimів,

і видно так, як вдень, навколо стало
поміж дерев і звихрених кущів,
і смертним хором в скреготі металу
лунали зойк і стогін ворогів.

Терзять не будуть гострі їх багнети
дітей Вітчизни в люті огняній.
І потонули темні силуети
двох партизанів в хащі лісовій.

Проміння зір торкало срібно віти
й мов шаруділо в синім морі трав,
а під укусом ешелон розбитий,
між трупів німців тихо догоряв.

VI

Бої сьогодні, як і вчора,
так близько чуть ворожий рев...
Гудуть над лісом злі мотори,
і бомби рвуться між дерев.

Немов болотяні тумани,
повзуть фашисти тут і там...
Та люто б'ються партизани
і не здаються ворогам.

Все вужче й вужче смерті коло
у огняній розривів млі.
«Не будь загарбникам ніколи
на нашій зоряній землі!»

Лунає крик. Земля од гула
тремтить у свисті куль жалких,
і розпеклись гвинтівок дула
в руках героїв молодих.

Поміж дерев їх силуети,
як тіні помсти, у гаю...
І от схрестилися багнети
у рукопашному бою.

Крізь зливу криків і метала
рвонула огненна ріка, —
й вороже коло розірвала
народних месників рука.

VII

Іде Оксана. Бій завзятий
замок у гомоні дібров.
Лиш на прикладі автомата
засохла кров, фашистська кров.

Трава холодна глушить кроки,
і сонця промінь золотий
цілує й гарячі щоки
і гладить довгі крила вій.

Неначе марево густее
зелені віти над чолом,
а перед нею і за нею
йдуть партизани ланцюгом.

Та раптом крик... Когось схопили...
Чого так кров її шумить,
і серце, наче заніміло
од крику рідного на мить...

«Невже Василь!?» Мов світла сила
її несе в кущах ожин.
«Невже я знов його зустрів!?»
і серце стукнуло: «Це він...»

Вона добігла, потім стала.
Уся душа в її очах...
Нараз — хитнулася і впала
йому на груди вся в сльозах.

«Василю мій!» Вона шепоче,
немов одні вони були.
«Василю мій!» і сині очі
у морі щастя розцвіли.

Став світ її таким широким,
як небо в сяєві зірок...
Та підійшов суворим кроком
до них загону ватажок.

Зірки укрили дальнє небо
на квадрильйони синіх миль.
І розказав усе про себе
старому воїну Василь.

«Я втік з німецького полону,
зазнав багато я біди
і йшов до вашого загону.
Прийміть мене в свої ряди».

І слухали озерні води
слова у шелесті трави.
«За муки рідного народу
я хочу мстити, як і ви.

Прийміть мене...» Огнями тане
небесний відблиск у гаю.
«Прийміть мене...» І партизани
його взяли в свою сім'ю.

VIII

«Чому це так?» — говорять партизани:
«Слова звичайні, а як скаже їх
наш комісар, сіяють несказанно
вони для нас, і в тих словах палких

все ожива, стають ясні дороги,
і як би трудно й важко не було,
так непохитно віриш в перемогу
і ллються в душу сяйво і тепло».

Він красень був. Його душа орлина
єднала всіх під стягом бойовим.
Десь у Москві і діти і дружина,
а старший син в однім загоні з ним.

Йому ліси, як хвилі океану
для корабля, що лине до мети.
За ним в огонь і в воду партизани
завжди готові радісно іти.

У зброї весь, спокійний і красивий
він гордо йшов крізь ревище гармат.
І ватажок, соратник слави сивий,
його любив, як брата вірний брат.

В тяжких боях вела їх дружба щира,
міцніш за крицю, — спробуй, розірви...
«Орел з Путивля» звали командира
і комісара — «сокіл із Москви».

ІХ

Аж ось і осінь. В далі неозорі
летять ключі з курликанням сумним,
і дерева в осінньому уборі
про щось шепочуть листям золотим.

Як срібний цвіт, проміння тонко тане, —
то павутиння лине звідусіль.
І тоскно жде і слухає Оксана...
Давно пішов у розвідку Василь,

і все нема... Десь постріли грозою
роздерли небо, й знову тишина.
Лиш дерева шумлять над головою...
і тоскно жде і слухає вона.

В крові зорі берізки білокорі,
вечірній час пливе, як тіні хмар.
Погасло сонце, засіяли зорі,
і місяць встав над лісом, як пожар.

І у росі, в красі своїй незримій,
немов в сльозах задумалась земля.
Оксана жде в тривозі незгасимій,
але нема й не буде Василя.

Х

А він лежить... Шепочуть віти
у темній хащі лісовій.
Юнацьку голову розбиту
цілує промінь голубий,

обходить чорні плями крові,
патрони стріляні торка
і пестить кучері шовкові,
неначе матері рука.

Вже Василеві не ходити
на грому сповненій путі.
І крізь гілля в очах розкритих
відбилися зорі золоті.

А поруч нього впало троє
лицем униз, у холод трав.
Він їх гранатою з собою
в останню хвилю підірвав.

Лежать посічені, подерті
криваві слуги горя й мли.
Вони у смерть, а він в безсмертя
шляхами різними пішли.

ХІ

Зростали з хмар і мури й брами,
лунали постріли здаля,

і небо плакало дощами,
коли ховали Василя.

Десь гуркотіли батареї
і даль пожарами цвіла.
Земля, що бився він за неї,
його в обійми прийняла.

Зайшла навек зоря Оксани
і потонула в ночі млі.
Стояли сумно партизани
навколо горбика землі.

Стискали руки в клятві зброю,
палали очі, як пожар...
І над могилою героя
сказав промову комісар.

Лежить юнак у смертнім домі,
не гляне сонце у вікно.
Останній сон його нікому
вже потривожить не дано.

У тьмі тече ріка Нірвани
своїм потоком мовчазним.
Йому не чуть плачу Оксани,
що б'ється птицею над ним.

Йому ні радості, ні муки
уже не знать. Скінчився шлях.
Не бачить він, як білі руки
вона ламає вся в сльозах.

Шумлять і клени, і тополі,
шуми, шуми, прощальний гай!
Загинув він в борні за волю,
щоб не загинув рідний край.

Останній стріл розірве гони,
зітхне розкована земля
і під тополями потоне
в квітках могила Василя.

Під небо сонячне привітне
нових робіт полине грім.
І рідний край в квітках розквітне,
неначе райдуга над ним.

XII

Довгі ночі зимові
зацвіли білим бігом,
і шумливі, шовкові
вмерли трави під снігом.

Полягали рядами
в срібні ночі і ранки.
Лиш вирують димами
партизанські землянки.

І гармонія грає,
срібним морем ридає,
і сидить смутночола
там Оксана край столу.

В серці горе, як рало,
з вуст вишневих ні речі,
русі коси упали
на похилені плечі,

наче руки, що в ночі
одійшли вже навіки.
Світять зорі, як очі,
що закрили повіки.

Серце тугою тане,
плач гармонії лине.
І край столу Оксана,
як осіння билина.

Спить Василь під землею,
над землею морози...
А під віями в неї
діамантами сльози...

XIII

У кривавих снігах дні летіли в боях,
в співі куль на полях невеселих.
В довгі ночі ходив вслід за ворогом жах,
поліцаї стрілялись по селах.

Мов горіла земля у пожежі страшній,
од ударів хиталась навала...
Як надії той дзвін, по Україні моїй
партизанська слава лунала.

Йшло у наступ на смерть непоборне життя,
з сходу йшло по дорогах грозових.
І звучав із Кремля рідний голос Вождя,
у засніжених линув дібровах.

Засіяли на сході відплати штики,
і на радість Вітчизни святої
од Москви одкотились тевтонів полки,
залишаючи трупи і зброю.

І у гromі гармат їх спинив Ленінград,
підіймається сила грозова.
На Донбасі йде бій, одкотився прибий.
од скривавлених мурів Ростова.

XIV

Відплатить за муки й рани
в грізній битві за нарід
вийшли з лісу партизани
у невиданий похід.

Перед ними в бурі далі,
та як правди світлий стяг,
у поході з ними Сталін,
з ними Сталін у боях.

Їх серця одно єднає
з серцем Сталіна в Кремлі,

щоб навіки чорні зграї
зникли з рідної землі,

щоб у співах солов'їних
розцвіли весни сади,
щоб ні горя, ні руїни
ми не знали назавжди.

Щоб загинув світ зміїний,
стихли грози канонад,
і людина для людини
на землі була, як брат.

Вітер радісний зі сходу
вже розкрив зорі вікно...
Серце Сталіна й народу, —
це ж бо серце є одно.

XV

Нам Сталін дав крила орлині
в польоті до щастя вершин.
Як буря, іде по Україні
в боях партизанський загін.

Ворожі зміта гарнізони,
й ростуть із берези хрести,
grimлять під укуси вагони,
злітають в повітря мости.

В атаку йде буря огняна
на чорну ворожу броню.
В цій бурі, мов крапка, Оксана,
мов крапка із помсти й вогню.

І знову весна, і за нею
пахучее літо іде.
Гудуть у полях батареї,
земля під ногами гуде.

І даль оповила пожаром
затяжливу месників путь.

Та їх командир з комісаром
крізь бурю криваву ведуть.

Ведуть у розстріляні гони,
осяяній вірні меті,
і тануть ворожі заслони
на їх громоносній путі.

XVI

Тонко дзвонять сидиці в дібровах,
над озерами спить верболіз.
Бродить осінь в садах пурпурових,
дзвонить жовтим намистом беріз.

Павутиння між вітами лине,
навіваючи мрії і сни...
Та нема тишини для людини,
для Вітчизни нема тишини.

Ой, Вітчизно, омріяна лада!
Там, де Волга шле хвилю сумну,
ти в огнях і громах Сталінграда
одбиваєш навалу страшну.

Над руїнами світяться люстри
злих ракет, і хитається мла...
Б'єшся ти, і багряно і густо
кров одежі твої залила.

Всі в диму, всі в крові небокраї,
чорні бурі клекочуть кругом...
Та, як сонце, над бурями сяє
золотий твій крилатий шолом.

Над просторами, повними грому,
над розпеченим небом гармат...
І, не знаючи в битві утоми,
ти стоїш і ні кроку назад.

XVII

Дощі, дощі... Лиш сниться літо,
в галях дзвінкий пташиний спів.
І в проводах осінній вітер
заводить журний свій мотив.

І виринаючи з туману,
що вітер хвилями несе,
перетинають партизани
і залізницю, і шосе.

Ідуть в пілотках і ушанках
за рядом ряд, за рядом ряд.
І кулеметі на тачанках
суворо дивляться назад.

Мов тануть зброя і обличчя
в дощу заповні кожну мить.
Ім темний ліс уже на стрічу
гостинно вітами шумить.

Стоять дуби, немов титани,
верхами тягнуться до зір.
«Ну, от ми й дома, партизани!»
сміється сивий командир.

«На цій землі не буде пана,
на ній не жити ворогам.
Тут скрізь наш дім. Ану, Оксано,
Заводь улюбленої нам».

Там десь розтерзані вокзали,
далеких міст кривавий брук.
І пісня тихо залунала
під зброї дзвін і кроків звук.

ПІСНЯ

Не роси упали на квіти, —
то кров'ю поля зацвіли.
Щоб землю свою боронити,
ми зброю у руки взяли.

Хай грози лютують навколо,
та в хмарах наш день не погас.
Ніколи, чужинче, ніколи
не будь тобі паном у нас.

Одлинуть прокляті тумани,
розквітне життя молоде.
Вперед і вперед, партизани,
нас Сталін до щастя веде.

Ідем ми крізь бурі незгоди,
Шуміть, партизанські гаї!
Ми месники грізні народу,
своєї землі хазяї.

Нащадок про нас не забуде
під радісним сонцем весни.
Ми чистої совісті люди,
Вітчизни ми вірні сини.

Так гиньте ж, прокляті тумани,
хай квітне життя молоде!
Вперед і вперед, партизани,
нас Сталін до щастя веде.

Коли одлунають гармати
і хмари розвіються злі,
і згинуть сліди супостата
на нашій прекрасній землі,

щоб знову міста і оселі
шуміли, як моря прибії,
ми скинем військові шинелі
і підем на труд, як на бій.

Розквітне Вітчизна кохана,
такої не буде ніде.
Вперед і вперед, партизани,
нас Сталін до щастя веде.

І дощ, і ліс, і ніч глибока,
і в хмарах де-не-де огні.

Замовкла пісня, тільки кроки
та зброї дзвін у тишині.

XVIII

Тьма кругом, нічого в ній не видно.
Сплять землянки, згасли в них огні.
Лиш звучать розмірено і чітко
вартового кроки в тишині.

Пада сніг холодний і лапятий
і нечутно крутиться над ним.
Це Ваган з долини Арарату,
бойовий Оксани побратим.

З ним вона вступила до загону
під гармат охриплий довгий крик,
з ним вона зірвала ешелона
в перший раз в той сорок перший рік.

Ніч минає. Світає. І стало
видно все і внизу, і вгорі.
Сиві хмари уже розорало
золотими плугами зорі.

Ширше й ширше світання заграва,
та як смерті тужливий мотив
в цьому сяєві стрічку криваву
автомат в тишині прострочив.

Крик «до зброї!» лунає і тане,
розриваючи сяйва канву...
Все проснулось. Спішать партизани
оборону зайнять кругову.

Знову бій. На обличчя Вагана
з вій од куль обсипається сніг.
Біля нього у лаві Оксана,
перед ними загарбник заліг.

Серце холодно й огненно лине,
але воля незламна жива.

Розриваються з охканням міни
і скалками січуть дерева.

Але що це упало на плечі,
а в очах і вогонь і туман..
І в якійсь тишині й порожнечі
попливли і Оксана й Ваган...

Лине хвиля неозоро
і хвилини, наче сни.
Долітає шум моторів,
мов крізь вату, з даліни.

Крізь увори світла й тіні
чорний блиск ворожих дул..
Знову зліт і знов падіння,
не змовка моторів гул.

Знов падіння.. Тіні, тіні,
вражі тіні між дерев.
Раптом, скінчилось падіння,
і замовк моторів рев.

XIX

Шумить Москва. Крізь вікна далі
і неба синій океан.
У партизанському шпиталі
лежить Оксана і Ваган.

Сніги зими весна змінила,
і ручаїв дзвенить вода.
Минають дні. І лине в жили
поволі сила молода.

І за весною знову літо,
в садах квітками розцвіта
і пахне лип медовим цвітом,
а там і осінь золота.

А серце мчить у даль орлину
туди, де вся в пожарах путь...

Уже бої за Україну
над світом збуреним гудуть.

Вже розірвав кільце блокади
ударом грізним Ленінград,
і кулеметів огнепади
веде на захід гул гармат.

Цвіте знамен червоних слава,
і пролягла під кроків дзвін
дорога огненна й кривава
од Сталінграда на Берлін.

XX

У кишені лист Вагана,
а у ньому — сонця й мрій...
Іде вчитися Оксана.
«Здрастуй, Київ дорогий!»

Мов кругом зорі пороша,
повна сяйва і тепла.
«Я за тебе, мій хороший,
кров гарячу пролила».

Рідне сонце над полями
ле проміння янтарі.
Золотими куполами
грає Лавра на горі.

«Вже не прийде буря люта,
буря люта мимохить».
І у відповідь Славута
синьо й радісно шумить.

XXI

Уже одгриміли грозові дороги,
дванадцять пробило годин,
і з громом упав переможцям під ноги,
щоб більше не встати, Берлін.

Шуми ж нам крилами, весна осіяна,
в просторах життя голубих!
Іде по панелі з книжками Оксана
і згадує друзів своїх.

Щоб знову шуміли міста і оселі
в красі переможній своїй,
вони познімали військові шинелі
і вийшли на труд, як на бій.

В риштовань ажурі підводять будови
їх руки міцні й молоді.
З ласкавим обличчям ватаг сивобровий
працює в Верховнім Суді.

Робота складна, в ній буває і жарко,
та очі його, як блакить.
Він курить все ті ж із махорки цигарки,
хоч може і кращі курить.

Життя! Ти встаєш на руїнах розп'ятих,
а там, під розривами хмар
далеко-далеко у синіх Карпатах
навіки заснув комісар.

Над ним пропливають і плачуть тумани,
своїх не розправить він крил.
Там десь біля нього могила Вагана
й багато ще інших могил.

Їх руки не візьмуть звитяжної зброї,
не йти їм на труд, як на бій...
Та жити вам вічно між нами, герої,
у славі безсмертній своїй.

В піснях і легендах сіяє ця слава,
нема їй ні краю, ні дна.
Продовжують вашу нескінчену справу
Оксана й такі, як вона.

22.VI—1.VII 1947

Ірпінь

АРСО *

ПОЕМА

О сине сербського народу,
яка краса в душі твоїй!
Крізь тьму фашистської негоди,
через долини, гори й води,
за сонце, щастя і свободи,
ти вів полки на смертний бій.

І от, Ранковича гадюки
тебе, із-за кутка, за те,
що не хотів ти серце й руки
оганьбить, знищили...
Комуни шовк над мертвим тілом,
того, хто був відважним, смілим,
непереборним, орлекрилим
в снігах кривавих завірюх...
Та жив, Арсо, твій вічний дух!
Це — правди дух, це помсти сила
за всіх, що кинули в могили,
за те, що рідний край любили,
в холодний морок домовини
троцькістські виродки...

Це він
безсмертя дух непереборний,
що наче Вічність неозорний,

---

* Арсо Іванович, колишній нач. штабу партизанської армії Югославії, вірний син Комуни, по-зрадницькому вбитий агентами Ранковича.

і, як усе — небоготорний,
сіє нам крізь море ран
в очах у сербських партизан,
в очах хорватських, чорногорських
і ще і ще, бо ж безліч їх
по всіх, усіх краях земних,
і в чорноробних, і в конторських
очах цвіте один порив,
одна в них клятва, віра й гнів...
О югослави, любі й хмурі!
Вам не забудь, коли крізь бурі
спахнуло сонце вам з лазурі, —
то ми крізь грозяні вали
вам братні руки простягли,
і перемоги стяги радо,
рвучи фашистів барикади,
ми, понад вежами Белграда,
у криках «Живіо!» зняли,
і з криком цим, як шум колось,
«Ура» захоплено злилось...

Це так було... А зараз: дим...
од синіх пострілів... їх грім
підвали глушать, ніч глуха,
і горло ката, повне крові
хрипить і булькає...

Панове!..

«Стовпи» реакції! Степи,
де лав нестримний рух, де пил,
шумлять в крові міста і села...
В полоні Франція весела,
сумна Італія, крізь дим
глянуть на нас Париж і Рим,
в кайданах браття із Алжіру,
Мадрид під чоботом Франко,
під гнітом Трумена і К⁰,
і всіх, що казяться од жиру,
од крові в золоті, що в них
у сейфах банків світових...
«Стовпи» реакції!.. Тупи,
катюго, ніж, тупи, проклятий!
Тобі не довго кари ждати,
коли підрубані стовпи

впадуть у прах, під грім погоні,
а з ними — всі, хто був усім,
лишаючи і гній і дим,
як смерть у атомній короні,
що в неї труменівський лоб,
з громами гряне в грізний гроб,
впаде в ніщо, де жаху грати,
щоб більше звідти вже не встати!
Все од пожарищів руде,
і крик луна, мов хор крилатий,
що йде Комуна — бідних мати:
«Вона іде!..

Вона іде!..»

Долини Сербії моєї,
де кості прадідів моїх,
де тьму громили батареї,
де добре йшло в бою на злее
за торжество ідей святих,
ідей свободи, правди й праці,
коли ми гнали в безвість «наці»
у тьму могил, без вороття,
щоб зашуміли щастя весни
і щоб, як в нас, розцвів чудесний,
благоуханний сад життя...

Колись давно, коли на турків
повстали серби, в слави час
(бо в їх серцях, за рабства роки,
далеких, рідних, карооких,
огонь свободи ще не згас),
були бої, та люта сила
героїв Сербії косила,
шаблі ламались об штики,
були в крові усі дороги
і гори, сповнені тривоги...
Але братам на допомогу
російські ринули полки...

Зраділи серби, й сил нових
вони набралися для битви,
до неба їх пливли молитви, —
орли Росії йшли до них.

Хоч і гули іще пожари,
й серед садів радів султан,
та вище бою встав пеан, —
на море вдарив океан, —
і похитнулись яничари...
Удар, і ще, — й бандитів хмари
побігли, гублячи шальвари,
чалми і фески, і вино,
жінок і золото — в багно, —
все награбоване майно...
А їх було б до чорта...
Та росса штик і серба гнів,
їх наче листя вітер змів...
Погнав до моря берегів...
І затремтіла з жаху Порта...

І волю Сербії навик
в огні здобув російський штик,
і радість сербського народу
ми розділили, як могли,
там, де шуміли Млави води...
Орлам допомогли орли.

У тих боях, в полках Росії,
за Батьківщини світлі мрії,
в бою, як сяйво дня хорош,
упав полковник Локотош, —
прапрадід мій. Його дружина
лишилася в Росії з сином,
по днях кривавих лихоліть,
і почала в Луганську жить.
Там, там у «Броді Кам'яному»
майбутня матінка моя
уздрила світ, що, наче племінь,
ще й досі йї в очах сія...
Вона в патронному заводі
робила в юності своїй.
Та що там згадувати!.. Годі!
Я слово-штик віддав свободі.
Іде, кипить останній бій,
кипить у тьмі, і вдень вирує
десь в Індонезії мойй,
і у Китаї, де чарує

культура древня розум мій,
кипить у Греції, В'єтнамі...
Не спинить битву цю ніхто,
що в небо б'є пожеж вогнями...
Встає, встає колишне «бидло»
й там, де Арсо убито підло
рукою зрадника Тіто.

Хай з-за морів похмуρο хмари
пливуть на СРСР...
Ми їх одіб'єм, як примари,
коли піде з них ядний дощ,
хоч од крові, неначе хвощ,
ми будем мокрі, та до брами,
де сяє нам земний Едем,
ми всі народи поведем.
І будуть там радіти з нами
усі замучені у тьмі
брудними Трумена руками
і всі, хто зараз ще в ярмі...
О щастя стяги над віками,
що в нашій скроплені крові!
Й крові невинної ніколи
кати не будуть лить навколо, —
брати ж загиблі — в нас живі.

Хай блідне морда супостата
й капіталістів всіх країн!
Уже гуде Комуни дзвін...
Це світова іде Відплата...

Вересень 1948
Донбас—Київ

II
З МИНУЛИХ ЛІТ

ЧЕРВОНА ЗИМА

ПОЕМА

I

Лисиче над Дінцем... де висне дим заводу,
музика у садку та потяг в сім годин...
Вас не забудь мені, як рідну Третю Роту...
Про вас мої пісні під сивий біг хвилин...

На щєбінь часто ми до Сушенка ходили,
за це платили нам щоденно четвертак.
Та по ночах дівчат в половниках любили...
О свіжий дух степів, о поцілунків смак!..

Де шахти на горі щодня малюють зорі,
під зойки димарів так просто ми жили,
училися писать звичайно на заборі...
та били лисичан, щоб до дівчат не йшли.

Ну, як мені забудь далеку Білу гору
і теплий блиск очей (там трави в тумані...),
що зрадили мене... де в ніч ясну, прозору
носився з вітром я скажено на коні?..

І все мені дзюрчать швидкі холодні хвилі,
і все мені завод невпинно цокотить
і вороток скрипить про дні минулі милі,
коли повстали ми і йшли Петлюру бить...

Лисиче над Дінцем... де висне дим заводу,
музика у садку та потяг в сім годин...
Вас не забудь мені, як рідну Третю Роту...
Про вас мої пісні під сивий біг хвилини...

II

Зима. На фронт, на фронт!.. а на пероні люди...
Біля вагонів ми співаєм «Чумака»...
І радість лоскотно бентежить наші груди...
Шикують злидні нас юнак до юнака.

Багнетів гострий блиск... шапки кругом лахматі...
коло дзвінка сестра сумуючи стоїть...
А мати не прийшла на бій випроводжати, —
і серце іноді невільно защемить...

Стою, неначе в сні. Чекають нас вагони...
І ворог шле з гармат нам з-за Дінця привіт...
Але не боїмось ми банд злотопогонних, —
уже не мало їх пустили ми під лід...

Зима. На фронт, на фронт!.. а на пероні люди...
Біля вагонів ми співаєм «Чумака»...
І радість лоскотно бентежить наші груди...
Шикують злидні нас юнак до юнака.

III

Колеса тупо б'ють... по рейках перебої...
Вже міст через Донець давно прогрукотів...
Стою біля дверей... і дихає сосною
квіління вітрове про весни юних днів...

Рубіжне... знову путь... Володине... Кабанне...
нарешті Сватове, і крикнув потяг: «Стій!»
Сходили на базар, помилися у бані, —
я вірші став писать під вечір золотий...

Писав чогось про смерть... неначе знав, що ніччю
раптовий стрілів блиск вогку пониже тьму...

Й ми знов підем на бій за владу робітничу...
О, не забудь мені Червону ту зиму!..

IV

Вкраїну з краю в край проходили з боями...
Червоно танув сніг в пожежах барикад...
І громом молодим котилося над нами,
лунало по ланах: «Вперед за владу Рад!».

І де ми не пройшли, нас радо зустрічали,
І навіть вітер нам доріг не замітав.
Дівчата нам стрічки червоні пришивали,
і хлопці радо йшли озброєні до лав...

І знов Донеччина... і вітер верби хиле...
Й не віриться, що знов побачу я село,
давно покинуте, таке до болю миле...
Але багато з нас додому не прийшло...

І м'яко сніг рипить... іду тривожним кроком...
така знайома путь з дитинства ще мені...
Тут рвали восени ми глід червоноокий,
тут рвав я квіти чар кохання восени...

Вже станція... завод... і рейки заблищали
під безліччю огнів... Ось робітничий клуб...
І в небо простяглись і небо запетляли
незчисленні ряди високодимних труб...

Скінчилась вистава... з воріт виходять люди...
о скільки, скільки тут знайомих милих лиць!..
Чого ж тепер мені так тоскно й давить груди,
чого ж холодний сум ці хвилі принесли?..

V

О, де ти, брате мій?.. Прийди хоч на хвилину...
ти ж так мене чекав, а я й не знав, що ти
мене давно зміняв на темну домовину,^{*}
зміняв мене давно на схилені хрести...

Ти ж так мене чекав... казав, що «з фронту скоро
Володька галіфе для мене привезе...»
Тепер не підем ми з тобою в Білу гору,
тепер уже тобі не треба галіфе...

VI

Колеса тупо б'ють... по рейках перебої...
Вже міст через Донець давно прогуркотів...
Стою біля дверей... і дихає сосною
квиління вітрове про весни юних днів...

VII

Широко розляглося з важким гарчанням місто...
і вітер з моря шле солоний теплий дух...
і виснуть ліхтарі, як золоте намисто,
що завітчали ніч безсоромну й руду...

Каштани по боках... каміння душу давить...
по вулицях вузьких прискорено йдемо.
Недавно тут були і греки, і зуави, —
справляв тут капітал свій золотий содом...

І чітко мірний крок ряди сотень хитає...
І сам собі здаюся таким міцним, міцним,
неначе я і є, і мов мене немає,
то «я» моє злилось з народу «ми» святим...

Прискорено йдемо за днем золотокрилим,
туди, де криці дзвін напружено гуде...
І маком прапори колонки рясно вкрили —
і квітне маком бії, блакитний бії сердць...

VIII

Все вище шлях важкий... внізу гудуть бетони...
багряносинім сном душа палахкотить...
Під срібний дзвін криниць, холодних і бездонних,
кидає ранок зір на небосхил гнідий...

Згорнула вже давно холодні сиві рядна,
тільки для нас зима... навколо все в цвіту...
І з зір осяйний міст в Майбутність неоглядну
Години Перемог тільки для нас прядуть...

Весна й літо 1921

ВІДПЛАТА

Ми в сонячній журбі віки на вас робили,
з крові й кісток своїх складали вам двірці,
з глузливим реготом тягли з нас соки, жили
ви, паралітики, життя мерці.

І срібло й золото глибоко під землею
в сирій холодній млі довбали ми для вас,
і що ви нам дали з культурністю своєю, —
не побажаю я і ворогу в злий час.

Красуням вашим ми брильянти здобували,
і сестри шили їм убрання на бали,
а потім, по ночах, у вікна заглядали,
де в звуках вальса ви крутились і пливли...

Вас змалку, як квіток, кохали і рядили,
ви звикли від життя усе без бою брать.
За наші гроші вас панами бути вчили —
кайдани золоті душі своїй кувать.

А ми?.. Ми вчилися лиш матюків на шахтах,
горілкою свій сум в получку заливать
та долі по світу шукати,
а сестри — тіло продавать.

І піп з хрестом в руді давав нам ніж у руки
і за об'їдки з панського стола
на брата брата слав під молитовні звуки,
й морями наша кров в сліпій борні текла...

А бог на небі спав. Мовчали темні далі.
В безодню падали, як оливо, віки...
Ми на хрестах своїх пророків розпинали,
і в болотяних снах плели п'явкам вінки...

Але настали дні! Спливла з очей полуда,
і ми побачили, де ворог і де брат.
І вибили огонь відплати наші груди
на празниках Червоних свят...

Лакеї зла і тьми! Уже Комуни дзвони
погребно й грізно так для вас гудуть, гудуть,
і падають, як дощ, двірці, корони, трони,
в прокляттях боротьби на сполох гулко б'ють...

Вже небо обняли всесвітні пожари,
і там, де ми пройдем, лиш порох шелестить...
На голови катів ми сиплемо удари, —
і мозок на стінах, як холодець, тремтить...

Ми йдем вам відплатить за сльози, кров, за муки,
що бідний люд віки тернистим шляхом лив...
За це ми душим вас, ламаєм ноги, руки
і топимо в крові наш нескінченний гнів...

А в полі... сонце, май... Гудуть червоні дзвони,
в полях і городах останній бій кипить...
і падають, як дощ, двірці, корони, трони...
То ми йдемо... Тремтіть і ждять!..

1920

Одеса,

О НЕДАРЕМНОІ..

О недаремно, ні, в степах гули гармати,
і ллялась наша кров, і падали брати...

О недаремно, ні, моя старенька мати
зняла з своїх дітей дукатики й хрести...

По бруку чіткий крок... де авто перебої,
веселі ватажки вітають юнаків...

Неначе дивний сон в півтемному забої,
що бачив я колись під кайла спів дзвінкий...

Рядами струнко йдуть баби, жінки, дівчата,
і дівора біжить з захопленням в очах...

І скигнуть, скигнуть ніч, промерзла й кострубата,
розіп'ята давно на сонячних мечах...

О недаремно, ні, в степах гули гармати,
і ллялась наша кров, і падали брати...

О недаремно, ні, моя старенька мати
зняла з своїх дітей дукатики й хрести.

1921

* * *

Так ніхто не кохав. Через тисячі літ
лиш приходять подібне кохання.
В день такий розцвітає весна на землі,
і земля убирається зрання...

Дише тихо і легко в синяву вона,
простягає до зір свої руки...
В день такий на землі розцвітає весна
і тремтить од солодкої муки...

В'яне серце мое од щасливих очей,
що горять в тумані наді мною...
Розливається кров і по жилах тече,
ніби пахне вона лободою...

Гей ви, зорі ясні... тихий місяцю мій...
Де ви бачили більше кохання?..
Я для неї зірву Оріон золотий,
я — поет робітничий останній...

Так ніхто не кохав. Через тисячі літ
лиш приходять подібне кохання.
В день такий розцвітає весна на землі
і земля убирається зрання...

Дише тихо і легко в синяву вона,
простягає до зір свої руки...
В день такий на землі розцвітає весна
і тремтить од солодкої муки...

1922

* * *

Пам'ятаю, вишні доспівали,
наливались сонцем у саду.
На прощання ти мені сказала:
де б не був, а я тебе знайду.
І у тьмі, од муки, од втоми,
де розстріли і любов до дна,
часто бачив профіль твій знайомий
я на фоні жовтого вікна.
Тільки сниться огненне минуле...
І не знаю, чому я живий...
Чому злився з орудійним гулом
голос свіжий і наївний твій...
І сьогодні вишні доспівують
у саду, од сонця і тепла.
Як і завжди, я тебе шукаю,
та мене ти й досі не знайшла.

1923

* * *

Такий я ніжний, такий тривожний,
моя осіння земля!
Навколо вітер непереможний
реве й гуля...

І хвилі моря далекі й близькі
мені шумлять.
Там стеде сонце останнім блиском
кривавий шлях...

Криваві пальці тремтять... О зоре,
постій, не йди!
Але шумує далеке море...
і мла.. і дим...

Такий я ніжний, такий тривожний,
моя осіння земля!
Навколо вітер непереможний
реве й гуля...

1923

ТРАУРНИЙ МАРШ

Сьогодні не з нами наш Вождь, наш Ілліч,
і йдем ми самі по дорозі.
Але, як і завжди, лунає наш клич,
і ворог, як завжди, в тривозі.

Далека нам путь, але ми не одні:
нам світять його заповіти,
на полі, в заводі, у шахті на дні...
Комуни ми зоряні діти!

На жовтому Сході народи встають,
скидають ярмо капіталу;
на чорному Півдні гарматами б'ють,
на чорному Півдні повстали...

Хвилюйся, робочих голів океан,
ми Леніна пам'ять лелієм.
Лунайте ж, оркестри, грими, барабан,
бо крок наш і дух наш міцніє!

Ми дня не забудем (нежданий такий...),
товаришу, брате наш милий!
Ридали робочі, гармати, гудки,
коли ми Вождя хоронили...

На чорних знаменах був траурний клич:
«Ми ленінці завжди й одини!»
Лежав в гімнастборці вже мертвий Ілліч,
але як живий, в домовині...

Ви чуєте, друзі: клекоче, гуде
на Заході, в панському стані...
Туди наші думи. Ми терпим і ждем,
коли там робочий повстане.

Обернемо землю в Комуни, в Едем.
Світи ж нам, червоний маяче!
Ми в край електричний невпинно ідем,
навколо сміються і плачуть...

Нам зорі на чола поклали печать
і зорі нам світять в дорогу.
А там у пилу на дорозі лежать
руїни розбитого бога.

Так будьмо ж єдині! Ми — квіти життя.
Ми всі од станка і од плуга.
Сьогодні шануем ми пам'ять Вождя,
Вождя, і товариша, й друга.

1924

* * *

Коли поїзд у даль загуркоче,
пригадаються знову мені
дзвін гітари і місячні ночі,
поцілунки й жоржини сумні...

Шум акацій... Посьолок і гони...
Ми на гору йдемо через гать...
А внизу пролітають вагони,
і колеса у темі цокотять...

Той садок, і закохані зори,
і огні з-під опущених вій,
од проміння і тіней узори
на дорозі й на шалі твоїй...

Твої губи, мов квітка багряна,
Ми хотіли й не знали — чого...
Од кохання безвольна і п'яна,
ти тулилась до серця мого...

Ой ви, ночі Донеччини сині,
і розлука, і сльози вночі...
Як у небі ключі журавлині,
Одинокі й печальні ключі...

Пам'ятаю, тривожні оселі,
темні вежі на фоні заgrav...
Там з тобою у сірій шинелі
біля верб я востаннє стояв.

Я казав, що вернусь безумовно,
хоч і ворог — на нашій путі...
Патронташ мій патронами повний,
Тихі очі твої золоті...

Дні пройшли... Одлетіла тривога...
Лиш любов, як у серці багнет...
Ти давно вже дружина другого,
я ж — відомий український поет.

Наче сон... Я прийшов із туману
і промінням своїм засіяв...
Та на тебе, чужу і кохану,
Я б і славу свою проміняв.

Я б забув і образу і сльози...
Тільки б знову іти через гать,
тільки б слухать твій голос — і коси,
твої коси сумні цілувать...

Ночі ті, та гітара й жоржини,
Може, сняться тепер і тобі...
Сині очі в моєї дружини,
а у тебе були голубі.

1927

* * *

Тебе любив, як вітер небо,
в огні сумнівів і образ.
Нащо ж закохану із себе
Ти удавала кожний раз?..
Тебе любив, як вітер рожу,
в солодкій тузі, у журбі..
Але нещирості не можу
простити, навіть і тобі..
Ти не любила... Час останній..
Який же біль, який же біль!..
Та за ілюзію кохання
навіки вдячний я тобі.

1927

* * *

Падають сніжинки ласкаво і млисто
на моє обличчя, на сліди мої.
І уже здається, ніби я не в місті,
а навколо мене все гаї, гаї.
Що це? Може сниться? Десь дзвенять трамваї...
Що це? Може сниться? Десь авто загув...
Ні, це тільки вітер дерево хитає,
та сліди глибокі ззаду на снігу.
Де ж мій сон, де дійсність? В чоло чорні віти
поміж ними сонця на стволах печать...
...Шум юрби навколо, наче в лісі вітер,
на панелі кроки радісно звучать.
Я іду до клубу. Над столом червоним —
«Що зробив?» — питають очі Ілліча.
І скажу йому я, що ходжу в райшколу,
що до нього тільки мої думи мчать.
Усміхнуться очі. Й слухати я стану,
Що до нас говорить у листі ЦК.
І здається, чоло... мое чоло гладить
ніжна і прозора Леніна рука.

1927

ВІДПОВІДЬ *

ВСТУП

Вирує в кожному краю...
Уже пливуть грозою тучі...
Шановний пане Маланюче,
ми ще зустрінемося в бою!..
А поки — відповідь свою
я вам пишу на крик жагучий,
на марний крик, до «серцевини
слабої нації», де мла
і в порожнечі вітер лине,
де вже не здібні ні до зла,
ні до добра... Там дух загину
упав самотній на коліна,
і кров тече з його чола...
бо серцевина та згнила.

I

Була Україна степова,
та дні нечувані настали,
гармати й трактори зорали
їй теплі груди... І в грозі,
коли палали барикади,
у муках голоду й блокади,

---

* Відповідь на наклепницьку антирадянську вихватку українського буржуазного націоналіста, контрреволюціонера Маланюка в львівському журналі «Літ.-наук. вісн.» (в грудні 1926 р.).

через добу червоних зим,
під гул загонів капіталу,
розстрілів зойк і плач, і сміх...
«Вперед за Ради!» — написала
вона на прапорах своїх...

А ви!.. Що ви тоді робили?..
Кого розп'ять хотіли ви?
В журбі, у шелесті трави,
чиї незлічені могили
ваш гнів останній і безсилий
лишив на огненних шляхах?..
...печаль руїн, погромів жах
і плач дітей осиротілих
на кров'ю зрошених полях...

Ви на одрізи, на ножі
хотіли знов її шпурнути,
коли: «Чи бути, чи не бути?»
в пожежі встало!.. Нам чужі,
ви світом прокляті, забуті,
ви захлинетесь у отруті,
що нам готуєте... Вже час!
Залізний крок розчавить вас!

В цей час, закоханий піїта,
байдужим будь не можу я,
нехай, мов вибух динаміту,
на спів нового езуїта
лунає відповідь моя!

І сум і мрії про минуле
не обгортали марно нас...
Був тільки гнів старих образ...
І так стискалось серце чуле,
що наче зір од бою гас!..
Та знали ми, що в цьому гулі
іде комуністичний час...
І йшли вперед!.. Ми все забули,
одна мета спаяла нас.
І стали ми — мов шмат із сталі
в борні незмірено тяжкій...

Бо власні щастя й супокій
під ноги ми давно втоптали...

Ах, Україно, Україно!
Хіба страшні погрози пізні,
коли сини твої залізні
завжди готові до загину
в революційному огні
за дні твої, за кращі дні.

Вже далі криця залива,
і димарі ростуть без краю...
Була Вкраїна степова,
але такої вже нема,
і гасло: «Моя хата скраю»
ковтнула днів минулих тьма.

Ви добре знаєте, що так,
що ці слова мої правдиві.
Але ви хочете у зливі
огню і «кари» на селян
знов кинуть горя океан?..
Та дні не ті!..
Ви тільки трупи жовто-сині,
що впали на холодний брук...
І белькотіння про Європу
в вас дійсно пахне Конотопом.

Ми живемо в Країні Рад,
ми волю видерли із крові...
І може тільки психопат
з'єднати Маркса з Соловйовим
і захлинатися од пін,
що злидарі усіх країн
не хочуть бути гарматним м'ясом,
але мети свідомим класом,
що світить їм із далини...
Колись пани у вир війни
шпурнули нас, немов в безодні...
А ви, як піп: «Це—гнів господній...»
нам кричите іще й сьогодні
з роздертої Галичини...

Ви на абстракцію, на бога,
звалить їх хочете вину,
щоб знов дурить... Яка ж убога
в вас філософія!.. і нам
такий вже не підходить крам.
Собі дорожче... Брехень гать
ми вже розбили... скиньте маску!
Й за стиль такий простіть, будь ласка,
за ці епітети й слова.
Ми вже вчимося торгувать.
Я навіть можу з Церобкопу
прислать безплатно вам для гроба
соснових дощок, бо ніде
й ніхто таких вам не знайде,
ніде, ні в кого і ніяк...
А втім, пробачте. Що ж це я
вам буду слать добро народне?..
Та ви й в гробу лежать не годні,
і він образиться... не слід,
вас просто — так. Що, пане? Зблід?..
Уже затіпались коліна
і стали, наче холодець,
безвольні м'язи?.. Заспокойтесь...
це я жартую. Крові мак
ударив в голову і в груди...
я вас лякати вже не буду...
Ви — перелякані і так.
Це почуття у вас незмінне
ще з тих часів, з тих днів, коли
нам росіяни помогли
прогнать Петлюру з України...
Ті, що прогнали й Смердякова
огнем гармат, і бомб, і слова,
хоч як він, бідний, не хотів,
але не вдержавсь і поплив
в Константинополь... Добрий час!
Ми і в Європі знайдем вас.

II

Ми живемо, як на поході,
готові всі щохвилі в путь...
Бо не із Заходу, — а з Сходу
вітри історії гудуть...

На те в нас криця і залізо,
щоб вам під їх смертельний спів
не довелося більше різать,
в ім'я Христа, робітників...

Це правда, пане, так і є,
що світ цілий від крові багров...
Та не Христос на фоні заграв,
а постать Леніна встає...

. . . . .

У кабінеті кардинал,
залитий золотом і кров'ю...
і з синіх уст облудне слово
поволі ронить... о, скандал!
Туди, де даль набої рвали,
вела рабів його рука...
Убога постать кардинала
в нас лиш огиду виклика.

Для вас скарби, любов і вина,
рабами — засіб і мета...
О, скільки спалено невинних
ім'ям химерного Христа!..
Танцюйте швидше ваш канкан,
його скінчить удар багнета!..
Револьюційному поету
чужий ворожий Ватикан.

У ритмі музики шантани
і тротуари золоті...
...А передмістя в зледі тане,
і ще далеко до мети...
Там діти схудлі, наче квіти,
що вбив мороз увосени...
...А в місті жевжики тендітні
«Війни!» — кричать: — «Іще війни!».

Щоб у Туреччини забрати
политі кривцею лани...
О, ми покажем вам «війни»,
ляльки напудрені, прокляті!..

Танцюйте швидше ваш канкан,
його скінчить удар багнета...
Револьюційному поету
чужий ворожий Ватікан.

III

Гойдає даль заграви рижі
і хлюпа кров — землі вино...
Петлюра дні скінчив в Парижі...
Ви ж — не Петлюра й не Махно.
Замив їх рухом океанним,
немов пісок, останній бій...
Не вашій музі, пане мій,
спинити світ, новий, багрянний...
Грими, пеан мій огняний,
назустріч панському пеану!

О, вам досадно, знаю я,
що ваші «кревні» десятини
рука могутня селянина
назавжди видерла в боях...
І вам ніколи не вернути
туди, де верби золоті,
в тиші солодкої отрути
раптових зустріч даль різьбить.

Вони пройшли, як сон, як мить...
І марно гнів шматує груди
і горло вам... і так болить
жорстоке серце... Вас прикуто
до мрії марної навіки...
Могила... виправить... каліку.

IV

В залізо знов натхненно лину,
забув я рідную ріллю...
Комуністичну Україну
я так люблю!
Вона — моя... Мені другої
уже не треба на вікі!

. . . . .

Над полем грізний траур бою,
ідуть, хитаються полки...
В диму огонь шумить і тає...
Гори, душе моя, гори!..
Вже над Шанхаєм крізь тумани,
шумлять знамена крізь вітри...
В безумі бруду і наруги
нехай до хмар летить мій гнів!..
Я так люблю в країнах других
робітників!
Я так люблю в країнах других
такі ж пориви, як і в нас,
із моря безуму і бруду —
в комуністичний час!
О любі, дальні, різномовні
у різнокольорних морях...
Горять світи у хмар бавовні,
і лине жах...
То — жах того, хто звук, щоб люди
віки робили на нього, —
тепер йому у брови й груди —
огонь!..
Крізь крові чад і куль ридання,
що пробивають волі путь,
вже од всесвітнього повстання
пани не утечуть.
Ми пригадаєм наші муки
в забоях душних, на полях,
де марний труд ламав нам руки
й сушив наш мозок... Линь же, жах,
в обличчя ситим ненажерам,
та бий огнем в небес озера
й на хмари Лоріган-Коті,
на тонкі нігті в манікюрі,
на дим сигар!.. В моїй груді
така жага, такі там бурі!..
Я вже забув слова пощади...
Палайте ширше барикади!..
За залпом — залп!.. Нужда тіка...
Холоне ворога рука...
На скроні впав зорі іней...
Це — п'ятий акт, остання ява...
І мертво вгрузли в синь криваву

холодні гудзики очей...
Так, ми йдемо... Ми прийдем, пане,
у віршах мого п'яну!
«Симфонії мускулятор»
вам не такої заспіваєм...
Ми вам «Посланіє» згадаєм,
коли ви станете під мур...
Ах, перепрошую... Бонжур...
Я перебив солодкі мрії
про ваш маєток і поля...
Да... Не повернеться «земля»,
як ваша юність...

Даль шаліє,
все швидше крутиться земля,
біжать світи в краї незнані...
Де батько ваш і матка-пані?..
Гниють, напевне, десь в землі,
черва жере їх, і у млі
холодні кості їх потрухли,
чекають вас... і місце там
вже приготовано і вам.
На двоє я не розколюся,
не обдурив мене ваш бред.
Ви лиш п'р'інка в бурнім русі,
коли світи біжать вперед...
Ніколи час так не горів
у світлі місяця і Марса
Бо очі Леніна і Маркса
нам протинають тьму віків,
од них огню спіральні кола,
неначе пісня комсомолу:

«Наш паровоз, вперед лети,
в Комуні будем скоро...
Нам більше нікуди іти,
над нами зорі... зорі...
Ми діти тих, хто виступав
в бій на Центральну раду,
хто паровози залишав
і йшов на барикади».

Так. Не хвилює ваша мова
тих, що зросли в крові, в огні...

В вас одного нема — любові, —
і рими кволі та нудні...
Любов і гнів — двигун прогресу
на економіці новій,
й комуністичні інтереси
нас кличуть, щоб насильства плесо
повстань розвіяв буревій!
Бо тільки ми у громі бронь
обернем воду на огонь.

Не вий, не вий на прах Тараса,
проклятий пан!.. бо він не твій,
його родив народний гнів.
Він є співець нового класу,
що йде тепер в останній бій...
І жив якби Тарас тепер,
він був би членом ВКП.

Пішов би він на бурю буру,
так, як і всі, за юний клас...
І не 'дного панка із вас
він сам поставив би до муру...
Він за селян віддав ясні
усі слова, і нерви, й сили...
Він пригадав би вам ті дні,
коли в тюрмі його гноїли...
А з ним і ми... «Вперед, за Ради!» —
гукнув би він... а з ним і маси...
(по всіх світах і штурм і марш)...

Він батько наш, і ворог ваш,
він трубадур нового класу,
і спів його нас шле на ката...
Не вий, не вий же, пан проклятий,
над прахом огненным Тараса,
бо той огонь гуде над степом,
його в залізо оберта...
Да, ви б лизали у Мазепи
не тільки п'яти, а й... Жита
шумлять на нашім полі,
нові шляхи, нові міста...
І комунізм — одна мета
горить для нас... Ми чорноброві,

ми кароокі, молоді...
Пожежі в даль гудуть руді...
О, ми прийдем до вас в огні
і в дорогій Галичині,
в країні, змученій і нашій,
ми розпатроним кодро ваше!

1927

КОМСОМОЛЕЦЬ

БАЛАДА

...Бій одлунав... Жовто-сині знамена
затріпотіли на станції знов...
І до юрби полонених
сам курінний підійшов...
Аж до кісток пропікає очима...
Хлопці стоять перед ним, як мерці...
П'яно хитається смерть перед ними,
холодно блима наган у руці...
— Є комсомольці між вами!.. я знаю!..
Кожного кулі чекає печать!.. —
...Стиснуто губи в останнім одчаї,
всі полонені мовчать...
— Всі ж ви такі, як і я, чорнобриві!..
Жалко розстрілювать всіх!..
Гляньте навколо... і сонце і ниви... —
Відповідь — сміх...
— Ну, так пощади не буде нікому!..
Вас не згадає замучений край!.. —
Вийшов один... і сказав курінному:
— Я — комсомолец... Стріляй!..

1927

КРИВОРІЖЖЯ

Поле, та поле, та вітер,
вітер, як плач дівчорі...
Іноді гори кварциту
і садинокі копри.
Лунами вибухи дальні
рвуться, мов вигуки злі.
Линуть глибокі копальні
в серце залізне землі.
Серце тремтить і зітхає
дзвонами кайла і плит,
в ньому продольні безкраї
рве без жалю динаміт.
Лине у тьмі неозорій
праці напружена путь,
лампочки Вольфа, як зорі,
там під землею цвітуть.
Чуєш, свистять коногони
дико і радо в імлу,
й кліті з рудою, вагони
мчать без кінця по стволу...
Залпами вибухи дальні,
і в неозорій імлі
линуть нестримні копальні
в серце залізне землі.

1927

ДНІПРЕЛЬСТАН

Цвіте червона Україна.
Де хвиля в берег б'є дзвінка,
там, де Дніпро гримить і лине,
уже поставила турбіни
міцна робочого рука.
Пороги, вежі, мури, брами...
І от, над шумами ріки,
спокійні велетні динамо,
де золотими двигунами
біжать за склом маховики.
Коліс і кроків біганина...
Хто дав розгін?
Який титан?
Могутнім током Україну
непереможно і невпинно
веде в Комуни Дніпрельстан.
І день, і дим, і даль, і рими,
батьборий крок, батьборий спів...
Шумлять міста... А десь над ними
у небі арками легкими
цвіте мереживо мостів.
Немов пожар на небокраї,
од нього в барвах далина.
То ненажерливо, без краю
Україна домнами ковтає
моря огненні чавуна.
Кому фантазія і сни ці
в потоці марень і горінь?..
Неначе струни, залізниці,

у блиску райдужному криці,
біжать у мрійну далечінь.
О, багрянйте, хмар овали!
В руках у нас стихії гать.
Гудуть дроти над полем чалим,
і там, де банди панували,
електропоїзди летять.
Вагони рвуть повітря груди,
через мости й ланами мчать.
А за вікном щасливі люди
про те, що є, і те, що буде,
поміж собою гомонять.
У місті синьою юрбою
робітники на працю йдуть,
все цокотить без перебоїв,
і трактор гордою ходою
у полі чорну ріже путь.
Там, де шосе привітно лине
в село долиною з гори,
звучить із вікон піаніно,
і у садку за синім тином —
веселий гомін дівтори.
Не марно йшли ми до загину,
несли в поля пожежі гнів...
цвітуть веселкою хвилини,
й старий Славута з України
країну радості зробив.
Сумна коса і зір чудовий
комусь приснилися давно...
Вишневі чуби, чорні брови,
пісні дівочі вечорові
і шум акації в вікно...
Прощальний шум... хіба забуде...
Горить під місяцем мій штик,
і патронташ хрестом на груди...
А за Дінцем в погонах люди,
і зброї дзвін, і плач, і крик...
Не марно йшли ми до загину
на крик розпачливий: «Війна!» —
немов у лузі та калина —
колись печальна Україна,
тепер весела сторона.
Бушують юрбами майдани,

ясна для кожного мета.
І певний крок гримить і тане.
Міста, міста! Стрункі титани —
побіди зброя золота!
Готові всі завжди до бою.
Лиш даль тривогою війне, —
земля застогне під ходою,
і даль грозою світовою
непереможно спалахне.
Які, які навколо лиця!
То синьоблузники пройшли...
Їх руки вдаль, неначе птиці,
вони підваляни ясні ці
під мур республік підвели.
У вишині плакатів кличі.
В майбутнє путь! В майбутнє путь!
Трамваїв дзвін, асфальт, обличчя...
А ніччю клуби робітничі
роями шумними гудуть.
Ми форт міцний зробили з Краю:
на мурі мур, на гаті гать...
Прожектор небо розсікає,
і золоті аерозграї
в його промінні мерехтять.
Ідуть полки. Наказ: «На чати!».
В майбутнє путь, в майбутнє путь!
За ними танки і гармати,
неначе велетні горбаті,
рядами грізними повзуть.
А небо тихе і безмовне,
на ранок — зоряні гаї.
Ідуть полки, й поля бавовни,
за ними шумом ніжним, повним,
хитають кучері свої.
Ідуть полки, нема їм краю,
од них у даль прослалась тінь.
А Дніпрельстан горить і грає,
він творить рай земний із Краю
для нас і наших поколінь.
Шумить Дніпро... Керують люди —
двигтіння сил, глухе, сліпе.
Машини дмуть могутні груди...
СРСР дала це чудо.
безсмертна воля ВКП.

В росі Тарасова могила,
навколо — мармур і чавун...
Спокійно спи, поете милий,
вже простягли над світом крила
міцні республіки комун.
В бетони й сталь наш край закутий,
нам не страшний ворожий стан.
Минуло: «Бути чи не бути?».
Над синню буйною Славути
про це вирує Дніпрельстан.

1928

ЛІГ НА ВЕРБИ ОГОНЬ ЯНТАРЯ...

Синій вітер, посадка, село.
Я чекаю чогось, я притих...
Наче серце моє розцвіло
і проміння під ноги лягло
у хитанні дерев золотих.
Я чекаю чогось, я притих...
Розливається синяви муть,
ліг на верби огонь янтаря.
Десь дівчата з роботи ідуть,
в небі пісня стоїть, як зоря...
Розливається синяви муть.
Десь дівчата з роботи ідуть.
І так тихо, так сонно кругом.
Тільки пісня за серце бере...
Знов лице дороге за вікном
у прощальному шумі берез...
Там сплелися і шлик, і шолом...
І так сонно, так тихо кругом.
Я по стежці знайомій іду...
О чекання і споминів яд...
У вечірнім липневім саду
я по стежці знайомій іду.
Сад шумить, ой шумить мені сад...
Не вернутись ніколи назад.
Дні ідуть, пролітають літа,
стануть сивими брови мої...
Одлетять у далекі краї,
наче казка моя золота,
недоспівані співи мої...
Одшумлять, як у осінь гаї.
Пригадаю посадку, село,

тумани і між вербами сміх...
Перші промені співів моїх,
в час, як серце моє розцвіло...
У хитанні дерев золотих
перші промені співів моїх.
Тишина у кімнаті моїй.
Я дивлюсь з-під опущених вій,
як цвіте за вікном далина.
У кімнаті моїй тишина...
І душа — як ставок золотий,
тільки споминів хвилі по ній.

1928

БРАТИ

У синій тузі гін,
куди це мчить загін.
У піні й сонці коні.
Це месники червоні
летять в останній герць.
Копитів стук і серць...
Два брати в цім загоні...

Один до поля звик,
до верб і прудководу,
а другий робітник
з Луганського заводу.
Обидва, як зі сну
той місяць легкокрилий.
І дівчину одну
два брати ці любили.

Там десь, там десь село
і станція розбита...
І лиш рипить сідло,
і цокають копита.

Там десь в огні зорі
за лісовою млою
посьолок на горі
і верби під горою.

Там сад і тишина,
а у саду хатина,

в хатині там сумна
біля вікна дівчина.

Перед лицем братів
стоїть сумне обличчя...
На бій броньовиків
загін летить все швидше.

Летить, летить загін
і кожен кінь, як птиця.
У синій тузі гін
все ближче залізниця.

Вони летять все швидше,
забувши часу лік.
Їм з виємки в обличчя
ворожий броньовик.

Не видно брату брата.
напроти вороги...
І вдарили гармати
грозою навкруги.

Та ворог з переляку
не вцілів у бійців.
На броньовик в атаку
летить загін, як гнів.

«Вперед. Хай ворог гине.
Рубайте всіх з плеча!»
А десь в саду хатина
і в ній сумне дівча.

В степу замовкли гули,
все тихо навкруги.
Ї біля гармат заснули
навіки вороги.

ЗНОВ СЕЛО...

Знов село. По блакитному трапу
сходить сонце над маревом нив.
Я в пальті і у фетровій шляпі,
де колись у свитині ходив.

Де колись неповторного літа
одягнув я, смуглявий юнак,
коли став на заводі робити,
не свитину, а теплий піджак.

Роки йшли силуетами станцій,
що минали на фоні заграв,
коли я гострооким повстанцем
на шинель піджака проміняв.

А коли одлунало, й багнети
ми змінили на пера, тоді
я купив тоді модні штіблети,
став ходити у шляпі й пальті.

Я життя вже заповнив анкету,
приза першого взяв у бою.
І смуглявим і ніжним поетом
перед огнищем рідним стою.

Як колись, в цей провулок, садами,
я повз верби пройшов, через гать...
Та не вийдуть мене біля брами
ні сестра, ні Сірко наш стрічать.

Вмер мій батько. І брата не стало.
Сплять вони під хрестом край села...
Нашу хату давно поламали,
ту, що нашою і не була.

Щоки чують, як котяться перла,
тихі й теплі... Вертатись пора.
Санітаркою юною вмерла
од плямистого тифу сестра.

Друга вмерла недавно від раку.
Скільки сліз я за нею пролив!..
А старого й глухого собаку
Від жалю я з нагана забив.

Ось і школи знайомої мури,
і до мене біжать школярі...
— Це — поет наш, Володька Сосюра! —
їх усмішки — мов квіти зорі...

— Чом це ти одягнувся буржуем?
Одяг цей не приносить добра... —
Мені «Зиму Червону» цитує,
Критикує мене дівтора.

Вийшов вчитель... Згадки — як намети...
Ми говорим про те і про те...
— Я не знав, що мій учень поетом,
українським поетом, зросте... —

каже він. Запалив я цигарку,
вчитель — теж. Скільки споминів, слів!..
Як колись я від нього потайки,
цигарки в час перерви курив...

Марив будь я тоді інженером,
вийти з бруду на сонячний шлях...
Бив з рогатки собак і, за пера,
біля школи ходив на руках...

Попрощалися. Дощ уже крапа...
Марив я... Як давно це було...

Що вернусь я в пальті і у шляпі
з гомінливого міста в село...

Ах, ви мрії, ви милі, дитячі,
як обличчя за дальнім вікном...
Над селом небо осені плаче,
дїм заводу плыве над селом...

Працювать, працювать, безумовно!
Кожній хвилі нема ж вороття!
Ні! Я зовсім іще не заповнив
золотої анкети життя.

Літо, 1932

ВОРОШИЛОВ

УРИВОК З ПОЕМИ

1

Там, де Донець, і в поле вітер кличе
мов вільний дзвін за гаєм голубим,
де в сонці міняться смутні обличчя
і над заводом тане думний дим,
там народився в будці залізничній
смуглявий хлопчик, Ворошилов Клим,
щоб стати тим, чим потім можуть стати
обранці наші в час борні крилатий.

2

Щоб потім грім послать на всі кінці,
йдучи вперед невпинно, без утоми,
як і рядки закохані оці
в промінні рим рожево-золотому...
Не знаю, чи купався він в Дінці,
але я певен, що купався в ньому.
І в вільний час прогляне, може, він
моїх октав натхнений боєм дзвін.

3

Звичайно, форма ця нова для мене.
 Октавами поем я не писав.
 Хіба вкладеш епохи ритм шалений
 в рядки заковані. Життя не став.
 Але шуміть, думок моїх знамена!
 Продовжуй, хлопче, раз уже почав.
 І, може, дорікать мені не стане
 безсмертний Байрон, автор Дон-Жуана.

4

Хай кожне слово знає, де воно
 і що робить йому, і як світити,
 і розливати образів вино,
 як дальні зорі неба синє сито,
 де все на місці. Сон уже давно
 упав на місто, мороком повите,
 А я про грім гармат і шуми трав,
 хоч Рильський теж октавами писав.

5

Сказать мені, звичайно, можна, брате,
 як революцію і чумаків
 з коханням у одному об'єднати.
 Про різні речі єсть і різний спів,
 і різні форми, бо життя строкате,
 і так багато в ньому ритмів, слів.
 Але мені обридло, слово честі,
 з самим собою суперечки вести.

6

Та мусить критиком бути і поет.
 Не переборщувать і знати міру.
 Лети ж, моя поезіє, вперед
 і звуків рій навій моїй ти лірі,
 щоб в мене вийшов вождь, не силуєт,
 не повторитись щоб ні в якій мірі,
 хоч у поемі є уже моїй
 гармати і епітет «голубий».

Хоч є Донець і буде Третя Рота,
та в цьому вже не винен я ніяк,
бо вийшов я з донецької голоти,
і Ворошилов Клим є мій земляк.
Ми — діти одного села й заводу,
хоч різні вдачею. Нехай і так.
Зростали ми під зорями одними,
вони світили і на мене й Клима.

Там за селом зелені шуми нив
і залізниця крізь село — дугою.
Я будку знаю, де в минулім жив
великий Клим дитиною малою.
Там горобця з рогатки я убив,
коли маленьким бігав під горою,
а потім ворога свого б'ючи,
розстрілював каральників вночі.

Ви даєте поетів і вождів,
сумні землянки й будки залізничні.
Нехай про вас мій неповторний спів
летить вперед крізь зоряні сторіччя,
щоб для нащадків він не одгримів
і кликав так, як сурма в грози кличе,
коли бій серць зливається у такт
перед огнем нестриманих атак...

Ми йшли вперед на поклик безнастанний:
«Війна палацам — вічний мир хатам».
Ворожі орди, як бліді тумани,
під нашим тиском рвались тут і там.
Був захід весь од вибухів багрянний, —
і навіть хмари й ті корились нам,
тікали в даль, розвіяні в покорі
й крізь них на нас дзвінки дивились зорі.

Зорею нам майбутнє зайнялося,
 бо в боротьбі нас ворог не зборов.
 Де кров лилась, колгоспівське колосся
 тепер шумить, і не вернути знов
 минулих днів. Кому ця ера — осінь,
 а нам — весна, і квіти, і любов.
 Для нас цвіте зорі багрянний човен,
 встають міста у райдузі-риштовань.

Я повертаюсь знову на завод.
 Там недалеко, біля Михайленка
 маленька будка, що впаде от-от
 з крутого насипу, де вічно дзенька
 чавунка рейками, під вічний льот
 вагонів з вантажем. Біжить вузенька
 там стежка вгору, де так часто Клим
 по бабки лазив хлопчиком малим.

Вже обсипа зоря свої вінки,
 на гори сходить вечір ніжнокрилий,
 туманяться далекі вітряки,
 і синню покриваються могили,
 відбилися зорі в дзеркалі ріки,
 спадає дим розвіяний, безсилий,
 що лине в даль з міцних грудей заводу,
 і блимає вогнями Третя Рота...

Картини рідні! Рідний краєвид!
 Серпанком вечора донецького повіті!..
 Хоч і пройшло уже багато літ,
 не можу вас забути і розлюбити.
 Гримить історії залізний хід,
 а з ним і ми, нової ери діти,
 йдемо вперед, і тануть в тумані
 минулого заплакані огні.

Та я туман думками протинаю,
 лечу назад до рідних берегів
 і рідних хат. Холонуть небокраї,
 як серце в льоті. Світиться мій спів.
 Осінній вечір тихо догоряє
 і золото спадає з ясенів,
 шумить трава, про щось шепочуть клени...
 І будка знов, як привид, перед мене...

У світлі місячним стоїть вона,
 немов задумалась на тлі заводу,
 мов кішка. Вколо бродить тишина.
 Десь чуть свисток. Ось будочник виходить.
 Він з ліхтарем, од нього тінь чудна
 біжить через рівчак і по городу.
 Рипить пісок у срібній тишині,
 і будочник нагадує мені

того, кого я бачу на портретах
 і на обкладинках товстих книжок,
 хто нас в огні на танки, на багнети
 водив крізь смерть, коня чийого крок
 чув світ старий, і наші силуети
 звивались з ним під лезами зірок,
 як блискавки з гарматною грозою
 на димнім тлі пожежі світової.

Це — Ворошилов-батько. Він у тьму
 повільно йде і рейки оглядає,
 і доля сина мариться йому
 такою, як і всіх. Він і не знає,
 що рабських днів розіб'є Клим тюрму
 і вирветься на світлі небокраї,
 ударивши в нечуваний ще дзвін,
 а з ним і тисячі таких, як він,

Горить ліхтар. В огні його проміння
холодні рейки світяться, повзуть.
Не знають рейки, що по них у сині
Червона Гвардія проріже путь,
і в тій грозі впадуть жахні склепіння,
до неба здійметься сувора лють
і вибухом нестримним динаміту
шпурне до зір непотріб недобитий!..

А в будці сон, а в будці тишина.
Малеча спить і лиш зітхає мати,
крізь сльози дивиться на них вона.
Від дум важких не хочеться їй спати.
Як далі жить? Немає злидням дна.
Невже ж то доля в них така проклята,
невже ж отак сидіти тут весь вік?!
Чого такий спокійний чоловік?

Чого не рветься він у світ широкий,
куди так часто поїзди біжать?..
Куди так владно кличе їхній рокіт,
і тягнеться за ним її душа...
Невже цей світ для лих такий жорстокий
і хтось поклав на радості печать?..
Де відповідь? Все довші тіні ночі...
І тільки Клим щось уві сні шепоче...

Над содовим заводом у огні
світань донецьких пролітали роки,
синіли вітряки у даліні,
і розбігалися шляхи широкі,
шуміли вишні по садах рясні,
пахтіло квітами, і зорі шоки
рум'янили вітрами на горі...
Мантачками дзвеніли косарі,

у білих сорочках, брилях широких
згиналися ритмічно по степах,
і коси блискали... О вітру кроки,
в траві зів'ялій пісня хвиль і, ах,
дівочий зір і вечір синьоокий,
розіп'ятий криваво на стернях...
Під зорями гармонія там плаче,
де пролітали дні його дитячі.

Його? Ні, їх. Таких, як він, у нас
зростали тисячі, й над тисячами
піднісся він, це нам його Донбас
зростив для бур. Міцний він тільки нами.
Його до зір піднесли руки мас,
щоб він горів, як прапор, над віками,
в прийдешнє нам освітлюючи шлях,
цей велетень, народжений в боях.

Копалень крила чорні над рікою,
солодкий вітер тихих вечорів,
ряди домів, громадою мутною
ви слухали його дитячий спів...
О, гнів вогні над димною горою!
О, гуркоти вечірніх поїздів!
Летіли дні крилатою юрбою,
як журавлі над Білою Горою.

Там, на горі, і музика, і спів,
в огні балів стрункі стоять палати...
Ви, що зросли в вінках безжурних днів,
чи знали ви, що значить старцювати?
О, з вас ніхто тоді про це не снів,
але тепер ідіть із хати в хату,
жебрачте, прокляті, як гній, як дим!
Хто був усім, той став тепер нічим!

Жебрайте й ждiть! Це ми йдемо грозою
 по ваших нервах, жилах i кiстках...
 Встають мiста за даллю голубою,
 куди простягся наш залiзний шлях.
 Скарби життя беруть мiльйони з боем,
 вам несучи вiдплати гнiв i жах,
 що їх пiднiс, скiнчивши ваше свято,
 меч диктатури пролетарiату.

I ви, як пил, що в даль вiтри женуть,
 як атоми, розвiянi й розбитi.
 На вулицях Європи марну лють
 ви носите. Пiд вами динамiти...
 Йдете ви зiгнено в останню путь,
 на фонi кризису i безробiття,
 де по ночах не сплять банкiр i кат
 в передчуттi Жовтневих барикад...

Колись були у вас сади й палати,
 колись були у вас цвiти й раби.
 Та все пройшло. Назад вам не вертати,
 не марити в алеях голубих...
 Пройшли, як сон, полiцiя й солдати,
 що тисли нас пiд ваш безжурний смiх...
 Тепер кругом на рiднi дальнi гони
 простерла крила Армiя Червона.

I свiтиться обличчя ватажка
 в огнi знамен, на тлi будов i синi.
 I пiсня котиться звияжна i дзвiнка
 колись замуранiй донбасiвськiй дитинi
 вiд мрiйного поета-земляка.
 Синiють вiкна... Вже ранковi тiнi
 на стiни впали. Вже кричать гудки,
 iз серця йде тепло в перо з руки...

Зоря, як птиця, б'ється об колони
у залі тій, де Ленін виступав.
Там ходить Сталін, смуглий і безсонний,
і чути кроки більшовицьких лав
по всій землі... Хитаються бетони
ворожих веж у відблиску заграв,
і помсти крик летить по всій планеті:
«За Лібкнехта, за Сакко і Ванцетті!

За всіх пригноблених!» Все вище грізний вал
до верховин підводиться заліз мур...
За чорні дні терорів і навал
ми йдем на чорні прапори фашизму.
Ведуть нас гнів, борні нестерпний шал,
далекі вже від суму і від сліз ми,
коли встають пожежі навкруги...
Нехай тепер сумують вороги.

Ні, ще не раз заллються кров'ю бруки,
гнів інсургентів світом заgrimить.
На Схід і Захід простягають руки,
шматують вибухи просторів мідь,
і тупо б'є гармат далекий гуркіт
в захмарену від літаків блакить...
То крізь вогні під прапор наш багрянний
ідуть бійці Китаю й Індостану...

Як радо нам! У нас такий міцний,
незламний вождь, що з нами став на чати,
безсмертний Сталін. Крізь суворість вій
так тепло світить зір його крилатий.
Як гордо нам, бо нас веде на бій
вождь світового пролетаріату,
за щасні дні, що ми будуем з ним, —
і поруч нього Ворошилов Клим.

Коли серця всіх трударів зібрати
і злить водно, під гуркіт наших днів,
це буде серце Сталіна. Як радо,
як юно нам! У сонці квітне спів.
Встають у синь колгоспівські левади
й гримлять міста... Вже вечір засинів.
В вікно оркестру лунуть дальні звуки
і кроків рот, що гупають по бруку.

О, скільки нас! Хто злічить наші сили!..
Кордонів синь вартує РСЧА.
Хоч витягла вже з піхов скривавілих
Японія гадючого меча, —
але в напрузі мускули і жили,
спокійні ми, за нас працює час,
не тра землі чужої нам, але і
вершка землі не віддамо своєї!

Ось на стіні новий портрет вождя.
На ньому він у формі военмора.
Вже сивий він, з біноклем на грудях
і зором рідним, теплим і суворим.
Крізь рій згадок дивлюсь на нього я...
І от встають Донбасу милі гори,
і хлопчик Клим на рейках, і над ним
заводу содового дальній дим...

Виходить з будки чорнобрива мати
і кличе сина. Як давно, давно...
Та дні прийшли, покликали гармати,
і він пішов... Годин веретено
все крутиться, біжить, і час крилатий
розкручує нитки. Мале вікно
пропало десь, як будка... Це нічого,
бо ми йдемо до Жовтня світового...

Бо знаєм ми, на місці одного
нових бійців незлічні стануть лави,
з огню ми вийшли і йдемо в огонь,
щоб розцвіли в віках його заграви,
щоб на руїнах «власного», «свого»!
встав світ новий акордом величавим.
Хто поведе мільйони нас на бій,
не сивий, ні, він вічно молодий.

. . . . .

1932

МАРІЇ

Якби помножити любов усіх людей
ту, що була, що є й потім буде, —
то буде ніч; моя ж любов — як день,
не знають ще чуття такого люди.

Якби зірвати з неба всі зірки
І всі сонця з усіх небес на світі, —
моя любов горітиме яркіш
на всі віки, на тисячі століттів.

Якби зірвать квітки з усіх планет,
що вітер їх під зорями колише, —
моя любов пахтітиме міцніше
над квітки всі, крізь роки вічний лет.

Якби зібрать красунь усіх віків,
повз мене хай ідуть вони без краю,
Марії я на них не промінюю,
ні одній з них не вклониться мій спів.

Хай очі їх зіллються в зір один,
і в серці зір цей буде хай світити,
зачарувать мене не зможе він,
твоїх очей йому не замінити.

З яких зірок злетіла ти сюди,
така ясна, що спів про тебе лине?
Світи ж мені, світи мені завжди
над зорі всі, зоря моя єдина!

1933

ХЛОПЧИК

У полоні білому, в Одесі,
я згадав, у гуркоті навал,
по мосту йшов хлопчик літ на десять
і свистів «Інтернаціонал».

Вдалині хиталися дерева,
і синів задумано прибій...
Раптом, крик повітря полудневе
пронизав наказом гострим: — Стій! —

Владний крик і клацання затвора,
і лякливе лопотіння ніг...
Але куля зла і гострозора
перетнула хлопчикові біг...

Перетнула, кинула на камінь,
на гарячий, на південний брук...
Кров забила чорними струмками
й розпливлась біля обличчя й рук...

І коли вечірня позолота
залила загравами квартал,
посинів навек маленький ротик,
що свистів «Інтернаціонал»...

1934

Лі

Навколо вітер свище,
і в небі хмари злі...
Сидить на пожарищі
маленький хлопчик Лі.

Японці вбили тата,
спалили все село.
Людей від кулі ката
багато полягло.

Далеко десь од станцій,
з зірками на чолі,
живуть в горах повстанці, —
й до них зібрався Лі.

Щоб відплатить за тата,
за себе і за всіх,
хто ще ярмо прокляте
не скинув з пліч своїх.

І він пішов полями,
де шум холодних трав,
і місяць білі плями
йому під ноги слав.

Минав далекі хижі,
де стрілянини жах,
і од японців хижих
ховався у ярках.

Од мороку німого
пливли тривога й сні.
Світили Лі дорогу
лиш зорі з вишини.

Й далеко там од станцій,
де гори й вітру спів,
братів своїх, повстанців,
маленький Лі зустрів.

Вони зорю червону
несли усій землі
і до свого загону
взяли малого Лі.

І Лі співає дзвінко
і йде, як всі, вперед.
Японська карабінка
і з зіркою кашкет.

Як зорі, грають очі,
бійцем зростає Лі,
в своїй землі робочій
з шахтьорів і кулі.

І знають хай бандити,
у золоті й шовках:
що вже встає над світом
червоний праці стяг.

І хай запам'ятають
ворожі зграї злі:
маленькі Лі зростають,
в великих грізних Лі!

* * *

Іду я стежкою дзвінкою.
Так вільно й молодо мені.
І Марс горить переді мною
в непереборній вишині.

Над далиною голубою
віків гармонії печать,
і наче крила за спиною
в просторах світових шумлять.

Я хочу піснею ясною
прославить радість на землі,
щоб юні повною луною
вона цвіла у днів далі.

Повітря медом лине в груди,
і грає зорями блакить.
Так хто ж сказав, що я не буду
з тобою, пісне, в світі жить?

1935

* * *

Сьогодні я такий щасливий,
мов вийшов хлопчиком на шлях,
де сонце наливає сливи
солодким золотом в садах.

Сьогодні я такий співучий,
так гордо й радісно мені.
Крило зорі рум'янить тучі
у голубій далечині.

Сьогодні я такий бадьорий,
од кроків котиться луна.
А наді мною зорі, зорі,
і там, над зорями, — вона.

Сьогодні я такий веселий,
що молодіти хочу знов.
Біжать дроти од міст у села,
а в тих дротах — моя любов.

1935

В СТОЛИЦІ

Я ходжу у вуличнім прибої,
де асфальт у мареві огнів,
і з безодні темногубої —
місяць зайвий, як минулий спів.

Теплий вітер між каштанів лине,
барви, й сміх, і вигуки кругом.
Це шумить столиця України
над залитим зорями Дніпром.

Лине ніч, у ній снуються думи,
а над ними зоряне рядно.
І згадав я в вуличному шумі
інший шум, що одшумів давно.

Не такі тоді були квартали,
над лицем стривоженим ріки,
як у білих Київ одбивали
непоборні щорсівські полки.

Він ішов. Гули в боях дороги.
Він дивився впевнено кругом,
і горів огнями перемоги
зір його під темним козирком.

Я згадав і степ той, і могили.
І вогонь у дальньому гаю,
де ворожа куля нахилила
командира голову в бою.

Ми боролись, щоб ніякі сили
не спинили щастя біг,
щоб життя, мій Києве, шуміло
на зелених вулицях твоїх.

НАД ЗОШИТОМ

На мене зорять знов закохані рядки,
що серцеві колись відкрили в щастя браму,
де шахти на горі за синіми садами
й багряні квіти зір над хвилями ріки.

Синіли на межі прощально васильки,
вони услід мені голівками хитали,
коли з села я йшов в задимлені квартали,
в рум'яну далечінь од верб і од ріки.

Рожевий пил спадав, синіло все кругом,
і коси золоті зоря влітала в трави.
Я покидав село і тихий зір ласкавий
над айстрами в саду за голубим вікном.

Пройшло багато літ. Я знову на селі,
сиджу над зошитом, де юною рукою
писав я в давні дні задумані пісні,
що в серці розцвіли пахучою весною.

Моя далека юнь, ти не здаєшся сном,
хоч зморшки на чолі все глибошають у мене,
життя, як і раніш, веселе і зелене,
під вигуки гудків, гуркоче за вікном.

Багряні од зорі шумлять мені тополі,
Хитаються й шумлять, як і тоді, давно...
І пісня котиться в розчинене вікно —
то ідуть трактори з колгоспівського поля.

На землю сходить ніч і зоряним рядном
вона вкриває все, мов ніжною габою.
Рожевий тане пил, синіє все кругом,
і комсомольці йдуть шумливою юрбою.

Огнів далека гра у вишині прозорій,
електрики огні в заводі й на селі, —
неначе дивний хор, в липневій теплій млі, —
це з зорями небес землі злилися зорі.

Й так радісно мені, і з серця лине спів
про цю добу, що в ній так сонячно живу я.
І згадуючи гул моїх минулих днів,
пожовклі сторінки у тишині цілую.

1935

СТАЛІН

Твоє ім'я — як сурми срібний звук,
в борні за день завжди ти перед нами.
Тебе до зір знесли мільйони рук,
щоб ти сіяв, як прапор, над віками.

Ти нас ведеш, як вів колись давно,
до перемог, скоривши час і далі.
Коли серця мільйонів злить водно, —
твое це серце буде, — рідний Сталін!

Шумлять міста, і сонце знов і знов
встає для нас за даллю голубою.
Тобі Вітчизна шле свою любов,
як кожне серце, сповнене тобою.

Цвіте мій край, як пісня у боях,
у світлі зір і у гаїв безжур'ї,
це ти зробив — це партія твоя,
це — кожний з нас, народжений для бурі.

Не марно, ні, боями край гримів, —
минули дні і злиднів і негоди.
У гуркоті заводів і ланів
прийми цей спів щасливого народу.

Прийми його у сонячний цей час,
щоб він гримів про тебе яснодзвонно.
Ти світиш нам, ведеш в майбутнє нас,
віків маяк і слава мільйонів.

УКРАЇНО МОЯ!

Україно моя, дорога, молода і орлина,
у вінках із пісень, під крилами невиданих зір...
Я нікого ще так не любив, як тебе, Україно,
твоє щастя — моє, ти для мене і серце і зір.

Ти ідеш, і земля під твоєю ясною ходою
розцвітає, мов мак, мов музики акорди гучні,
ти летиш, — і стає далечінь, як весна, голубою,
і зоря розкидає квітками навколо огні...

Як тебе не любить, коли кожна маленька стежина
мені рідна, мов сон, що в дитинстві я бачив колись...
Твої ріки й гаї, коли квітне над ставом ожина,
і вечірні гудки, що морями в душі розлились...

Твої хлопці стрункі, і рум'яні, як зорі, дівчата,
і герої твої, що їх ім'я світами гримить...
Як тебе не любить, не молитись тобі, не співати,
моє сонце, мій день, зачарована щастя блакить!

Вийду, вийду на гори твої, на зелені:
гордий Київ шумить над залитим огнями Дніпром...
В серці спів нароста, наче листя весною на клені,
щоб шуміть, як воно, під вітрами тугими кругом,

щоб крилом літака у промінні сїяти грозово,
у мигтінні зірниць, і на землю спадати дощем,
весняним, золотим, і злітати за обрії знову,
бути сонцем для нас і на ворога бути мечем.

Як тебе не любить! Ми за тебе на смерть, Україно,
йшли в безмежні поля, і шуміли криваві жита...
Але ніч одгула, одувіла довга ніч горобина, —
і до келиха щастя припали народу уста.

І зітхнули засмаглі, могутні і звільнені груди,
і на наших ланах заgrimів переможний наш сміх.
Україна ніколи, ніколи рабою не буде,
як і весь наш Союз, непоборний союз молодих!

Гей, столице моя! Голоси безтурботні, дитячі,
голубами — в груді, голубами надій і пісень.
Я іду, і цвіте моє серце, любов'ю гаряче,
до Вітчизни й вождя, що нам дав цей сподіваний день.

До вождя, що в Кремлі, під рубінами зір, величаво
творить щастя для всіх, хто живе тільки власним трудом.
Слава ж вічна йому, невмируща, як подвиги, слава,
як пісні, що для нього розквітли трояндно кругом!

І як пісня пісень, що у безвісті не потонула,
квітни, наша любов до учителя, друга й вождя!
Заспіваймо ж, брати, щоб земля нашу пісню почула,
пісню світлу про того, хто дав нам чудесне життя,

хто прогнав ворогів з України навіки, навіки,
хто у сірій шинелі нас водив і веде на бої.
Хай почує в Кремлі він вітань наших радісні крики,
побратими червоні, побратими прекрасні мої!

Ми прославим його, як прославили ми Україну,
що цвіте, як слова голубиної книги пісень,
як сади, що шумлять, і як ріки, що біг їх непинний
ореолом повив наш безсмертний, наш сталінський день.

НА МОГИЛІ ШЕВЧЕНКА

Над широким Дніпром у промінні блакить,
і висока і тиха могила.

В тій могилі співець незабутній лежить,
що народу віддав свої сили,

що народу віддав своє серце й пісні,
свої мрії про зорі досвітні...

А навколо лани вдалині, вдалині
розлетілись, як птиці блакитні...

На могилу приносять розкішні вінки
з пишних квітів садів України
кароокі дівчата, стрункі юнаки, —
і всміхаються гори й долини...

І щасливий Дніпро зустрічає дідів
і жінок — Батьківщини окрасу,
і гримить «Заповіту» безсмертного спів
на високій могилі Тараса.

Спи спокійно, поет! Україна твоя
вже розправила крила орлині
так, як мріяв колись ти в жагучих піснях,
на засланні, в тяжкій самотині.

Спи спокійно, поет! Ми, нащадки твої,
пронесем крізь віки твоє ім'я,
крізь колючі вітри, крізь жорстокі бої,
Батьківщини сини незборимі.

Бо вперед нас веде, хто нам волю здобув
і розкрив золотими руками
браму в щастя сади, в далечінь голубу...
Він сіяє, як сонце, над нами.

Де він пройде — цвіте і співає земля,
оживають пустелі безкраї,
наливаються соком могутим поля,
кожна квітка веселкою грає...

Слово скаже, — і гори з таємних глибин
віддають нам скарби незлічимі...
Бо живе його слово в диханні машин,
в кожному серці живе його ім'я.

Спи спокійно, поет! Образ огнений твій
не зітерти ні бурі, ні часу.
В більшовицькій сім'ї, славній, вольній, новій,
ми тебе не забули, Тарасе!

1938

СЬОГОДНІ

Сьогодні я в морі любові,
душа, як у зорях блакить,
а сніг, наче квіти бузкові,
на вітах каштанів лежить.

Як сон, одлетіли тривоги,
хоч сніг, а кругом солов'ї.
І тисну до серця мого
я пальці тоненькі твої.

Сьогодні я в морі любові,
у морі любовному я.
Чи в небі зоря малинова,
чи хустка весела твоя?

Зоріє з-під вії оксамиту
твій погляд, закоханий твій.
Як гарно, як сонячно жити
й любить у Вітчизні моїй!

21.1 1938

ПРОХАННЯ

Не шуміть ви, осокори,
щоб синок вас не почув,
довго бігав він надворі,
натовився і заснув.

Місяченьку, чародію,
не жартуй крізь вікна з ним,
не лягай йому на вії
ти промінням голубим.

Спить мій син, моя дитина,
серце, тихше ти стучи,
не збуди мого ти сина,
не злякай його вночі.

3.XII 1938

ТИ

Крізь огні, у блакитнім тумані,
крізь вечірню міську каламуть
ти ідеш, і мов квіти весняні
на снігу за тобою цвітуть.

Ти для мене, як вічності небо,
що сіяння нам шле з висоти.
Склав пісень я багато про тебе,
та найкращая пісня — це ти.

4

ПТИЦІ

То що за шум, за гул над нами?
Це що в зорі іскриться?
Летять над селами й містами
стальні Вітчизни птиці.

Летять ключами, як і треба,
не знаючи віддалин,
і вимальовують у небі
безсмертне ім'я: Сталін.

ЧИ ЗНАЄШ ТИ...

Чи знаєш ти світання в полі,
або в задуманих садах,
коли од щастя мимоволі
сіяють сльози на очах?

Щебечуть птиці, вітер лине,
немов дитинства дальні дні,
і кожна квітка і стеблина
до тебе тягнуться в півсні.

А ти ідеш. На небокраї
яка краса огнів сія!
Й разом з природою співає
душа закохана твоя.

І тільки серце б'ється дуже.
Здається, так би вічно йшов...
Якщо ти знаєш це, мій друже, —
ти знаєш, що таке любов.

10.XII 1938

ВАСИЛЬКИ

Васильки у полі, васильки у полі,
і у тебе, мила, васильки з-під вій,
і гаї синіють, ген, на видноколі,
і синіє щастя у душі моїй.

Одсіють роки, мов хмарки над нами,
і ось так же в полі будуть двоє йти,
але нас не буде. Може, ми квітками,
може, васильками станем, я і ти.

Так же буде поле, як тепер, синіти,
і хмарки летіти в невідомий час,
і той другий, дальній, сповнений привіту,
з рідними очима порівняє нас.

11.XII 1938

СНІЖИНКИ

Сніжинки надворі, сніжинки
роями летять до вікна.
Смієшся ти ніжно і дзвінко,
така загоріла й міцна.

Тобою кімната розквітла,
такою ще ти не була.
Бо стільки і щастя і світла
ти з моря мені принесла.

Дивлюся в зіниці прозорі
і в них не наводжу я дна.
Сніжинки, сніжинки надворі,
а в серці моему весна.

11.XII 1938

ЛЮБЛЮ

Я люблю тебе, друже, за те,
що в очах твоїх море синіє,
що в очах твоїх сонце цвіте,
мою душу і пестить і гріє.

За волосся твоє золоте,
за чоло молоде і одкрите.
Я люблю тебе, друже, за те,
що не можу тебе не любити.

* * *

Падав сніг на місто білокриле,
і в тумані жовті ліхтарі
нам привітно й тепло так світили
у сніжинок і проміння грі.

Ми ішли, немов крізь білі дими,
у грайливім мареві огнів,
і руками теплими своїми
я твої холодні руки грів,

і дивився на твоє обличчя
в той далекий, неповторний час.
На сопілку вітер грав північний,
падав сніг лілеями на нас.

Скільки днів пройшло і пролетіло.
Але в серці й досі ще та ніч,
і туман, і місто білокриле,
і гудків призивний дальній клич.

Наче пісня зустрічі й прощання,
у якій — початок і кінець.
О снігів холодне чарування
і єднання тепле двох сердець!

19.XII 1938

ЗАВЖДИ

Лунає день, горить, клекоче,
і юрб прибії.

Завжди, завжди ці сині очі
в душі моїй.

Пливуть година по годині
в тиші нічній.

Завжди, завжди ці очі сині
в душі моїй.

Минають дні, минають ночі,
пливуть світи.

В душі моїй ці сині очі
завжди, завжди.

20.XII 1938

* * *

Шаллю зорі золотою
Синя цвіте далина.
Скільки зірок наді мною, —
ти між зірками — одна.

В грудях закохано мріє
Серце, не знаючи сна.
Скільки квіток на землі є, —
ти між квітками — одна.

Місячним сяйвом залиті
мріють сади... Тишина...
Скільки єдиних на світі, —
ти між єдиних — одна.

СПІВИ

Я не кину співати про тебе,
краю мій, моє щастя, мій дім!
Скільки зір у високому небі,
стільки співів у серці моїм.

І про тебе не кину, кохана,
я співати в житті запашнім.
Скільки квітів в полях осіяних,
стільки співів у серці моїм.

Так шуміть же, гаї неозорі,
і сади, зацвітайте, як дим.
Скільки хвиль у бурхливому морі,
стільки співів у серці моїм.

15.XII 1938

ЛЕНІН

I

Пролетіли роки, як шумливі ріки,
як дощі весною, свіжі, золоті.
Образ твій у серці кожному навіки,
ми йдемо незмінно по твоїй путі.

Крізь запілля ночі, крізь тюремні муки
вивів ти на неї трудову сім'ю.
Піднялись на ката наші гнівні руки
і Вітчизни щастя вирвали в бою.

Ленін! Твоє ім'я, як зорі сіяння,
як огонь гарматний в той повстання час.
Ленін — це мільйони, що на бій останній
йдуть по всій планеті. Ленін — воля мас.

Імені твого сяйво негасиме
світить нам дорогу, але огні навкруг.
Нас веде невхильно учень твійлюбимий,
твій ясний соратник, твій найкращий друг.

Райдугою, садом розцвіла Вітчизна,
ми скорили небо й далі голубі.
І гримлять простори клеткою залізним,
піснею дзвінкою, славою тобі.

Це зробив нам Сталін, це його орлами
небо над ланами грізно зацвіло.
Він сіяє сонцем радісним над нами,
щоб ніколи ночі в світі не було.

Ленін, рідний Ленін! Клятва твого друга
зацвіла містами, линуть поїзди
у тайзі далекій, де кордонів смуга.
Він такий, як море, він такий, як ти.

Спи спокійно, Ленін! Як зоря вишнева,
сходить над тобою перемоги спів.
Пронесе в Комуни учень твій сталевий
крізь вітри і роки стяг більшовиків.

II

Чи спів, чи крик маніфестацій,
чи гул моторів з висоти
у шумі теплого акацій, —
завжди, завжди між нами ти.

Чи йде у полі подорожній,
і небо міниться й сія, —
шепочуть губи безтривожно
твое ім'я.

Як з денним променем колосся,
як з ніжним зором зір огонь,
твое ім'я ясне злилося
з ім'ям соратника твого.

Чи в шумі кедрів поїзд лине
і з гулом проліта мости,
чи бій гримить за Батьківщину, —
завжди, завжди між нами ти.

Чи над північним океаном,
де сяйва радісні цвіти,
летять республіки титани, —
завжди, завжди між нами ти.

Злилось, натхненне і крилате,
як поклик огненний в боях,
з ім'ям соратника і брата
твое ім'я.

III

Хай роки проходять без ліку,
і пісня приборями б'є,
у кожному серці навіки
орлинеє ім'я твоє.

Ми грати розбили похмурі
в безсмертних Жовтневих огнях.
Ти вів нас до щастя крізь бурі
і вивів на сонячний шлях.

Вже років багато без тебе
на наших полях одгуло.
Над нами розквітлеє небо,
й до кожного щастя прийшло.

Садами цвітуть небокраї,
пливуть на морях кораблі,
і гордо наш прапор сіяє
на шостій частині землі.

В любові й у гніві, як треба,
згуртовані ми, як один.
Гуде на землі і на небі
музика чудесних машин.

Як сонце, що лине над нами
й проміння нам шле золоте,
земля молодими містами
рясніє, шумить і цвіте.

Так лить, моя пісня висока,
як нашого щастя блакить!
Озброєна юнь огнеока
на варті кордонів стоїть.

А сурма до бою покличе,
за край свій ми станем грудьми.
Це, Ленін, твій пам'ятник вічний —
життя, що будуюмо ми.

Як сонце, як небо, Вітчизна,
що вів ти од горя і мук.
Здійснив свою клятву залізму
твій вірний соратник і друг.

БЕЗСМЕРТНОМУ

Коли з'явився ти, в дні розпачу і плачу,
над краєм виснув бич, і шибениць ряди
зустріли перший крик, твій перший крик дитячий...
«Так є, і так було, і буде так завжди»,

пани казали нам, шептали нам іуди
у ризах золотих, народну кров п'ючи...
«Так є і так було, але вже так не буде!» —
твій голос заgrimів... І стихнули плачі.

І сліз, потоки сліз перелили ми в кулі,
і на останній бій з тобою ми пішли,
щоб зникли на землі сліпі, глухі й нечулі,
щоб на землі навек не знали люди мли.

На гори радісні зійшли ми за тобою,
за нами тьма боліт, безодні, дзвін церков,
а перед нами день сіяє нам красою,
що ти нам засвітив... Твоє ім'я — любов.

В обійми золоті останнее зітхання
від тебе він прийняв, коли від нас ти йшов
навіки, назавжди. І потрясли ридання
всю землю, з краю в край, бо кожний з нас всю кров

віддав би, щоб ти жив, коли б було можливо,
та смерті ще в боях не подолали ми.
І плакали гудки, так довго і тужливо,
і вітер бивсь об сніг, у розпачі, грудьми...

Ми молоді! Для нас кремлівські зорі
проміння шлють і світять у путі.
Ми молоді, захоплені, бадьорі,
герої ми, і скромні і прості.

Це нам квітки щаслива Батьківщина
в садах своїх леліє голубі,
щоб на вершини линули орлино
ми по шляху батьків у боротьбі.

Нехай гримить піснями край без ліку,
хай знає пан, що значить правди гнів!
Звільнили ми мечем своїм навіки,
святим мечем західних трударів.

Усе вперед у гуркоті металу
летить наш край, все вище, у блакить.
Ще дужче ми, ще кращими ми стали,
народів рух нікому не спинить!

Ми в боротьбі зріднилися з весною,
що лиш для нас розквітнула навкруг,
бо нас веде дорогою ясною
безсмертний вождь, учитель наш і друг.

25.XI 1939

ВЕСНА

Весна у вікна заглядає,
хмарки у синяві пливуть,
і серце райдугою грає...
«Весна надворі» — тільки й чуть.

А ще недавно люта хуга
крилами біла у вікно,
і ти ламала в тузі руки
за тим, чого нема давно.

Вони пройшли, зими тумани,
пташки щебечуть край вікна...
Ти усміхаєшся, кохана, —
і на душі моїй весна.

Не по дорозі нам з журбою.
Сміється сонечко з висот...
І ми вітаємо з тобою
весни чудесний поворот.

7.IV 1939

* * *

Спіє жито... Б'ють копита...
Десь музика грає...
Як тебе та не любити,
краю, мій ти краю!

Спіє жито.. Б'ють копита...
Десь вітальні крики...
Як тебе та не любити,
Сталін наш великий!

Спіє жито... Б'ють копита...
Десь пливуть тумани...
Як тебе та не любити,
о моя кохана!..

1939

ВИЗВОЛЕННЯ

Зір туманять солоні перлини,
сльози щастя, — і серце сія...
Ти вже вільна, моя Україно,
друга матір Західна моя.

Йдуть і йдуть мільйони без ліку,
Їх вітають і місто й село,
бо з'єдналося серце навіки,
що віками роздерте було.

Не хилися, верба, над рікою,
лист зелений, не жовкни вгорі.
Де знайшов би я пісні такої,
слів, подібних до рож і зорі,

щоб прославить народ наш великий,
нашу землю, і зорі, й любов,
і вождя, що любимий навіки,
тьму мечами сіяння зборов.

І усіх, хто ішов до загину,
щоб не гинув замучений брат,
хто життя за свою Батьківщину
положив під удари гармат.

І усіх, хто поверне з походу,
хто обніме кохану свою,
хто служив і хто служить народу,
зневажаючи смерть у бою.

Ми ішли у двадцятому році,
визволяти західних братів,
хоч на кожному, кожному кроці
кулі в серце нам слали свій спів...

Ах, той рік, золотий і далекий,
і серця і багнети в крові...
На покинутих стріхах лелеку,
трупн й трупн на грізній траві...

Наші трупн... То ми відступали...
Важко, важко назад було йти...
І дзвеніли уламки металу,
і ридали за нами брати...

«На Гусятин!» А в ньому поляки...
перетнули дорогу назад...
Захлинались у тьмі, з переляку,
пересохлі горлянки гармат...

Над Збручем, мов із крові, вставало
скорбне сонце... Сіяли штики...
Коли коло сталеве прорвали
наших армій незламні полки.

«Ми повернемось!..» Роки летіли...
І здійснили ми клятву свою.
Повні щастя, і юності, й сили
ми звияжцями вийшли в бою.

Серце й сонце, і трави, і квіти,
що над дзеркалом синім ріки...
Я б хотів і співати й горіти,
для народу віки і віки...

Щоб як сонячні дзвони металу,
у майбутніх віків даліні,
моя пісня нащадкам звучала,
як звучить в наші грозянн дні.

Шумні вулиці дальнього Львова,
і Дністро — незабутня ріка...
Ти вже вільна, моя малинова,
многострадна вітчизно Франка!

Ти, як сонце, постала із бруду,
під вітання: «Хай Сталін живе!»
І ніколи уже ботокуди
не клюватимуть серце твоє.

Сльози щастя — солодкі перлини...
В них невидане світло сія...
Здрастуй, здрастуй, моя Україно,
друга матір Західна моя!

1939

Київ

ВІТЧИЗНІ

Од рідних стріх, журливих хворостянок,
підвалів тьми, копалень і цехів
ви йшли на куль холодний, лютий спів,
щоб засіяв над краєм стягом ранок,

щоб не було ярма і тих бичів,
що дерли нам гарячі вени й жили,
і кров текла з замучених братів,
росли в полях незлічені могили
під тінями нахилених хрестів...

На клич вождя, на коней важкогрових
злетіли ви на стрічу бурі мли,
в руках клинки — як блискавка, як злива...
Ви в Чорне море ворога змели.

Безсмертя вам, о, лицарі Вітчизни,
ви обернули ніч на вічний день.
Пройдуть віки, а похід ваш залізний
все буде жить у райдузі пісень.

Вам одкрива обійми Батьківщина
і притуля до серця, як тоді,
коли на бій гриміла Перша Кінна,
щоб сонце Сталіна над світом пронести.

Ми вийшли всі з громів і праці горна,
сини грози, що гримала кругом...
І на стіні, як пам'ять неповторна,
сія мені будьонівський шолом.

І цей клинок, од крові поржавілий,
я бережу... О серця теплий дзвін!..
«Служи Вітчизні так, як ми служили», —
скажу я сину, і всміхнеться він.

Клинок важкий в маленькі візьме руки,
спахне в очах невидана любов...
І, як музика, слів полинуть звуки:
«Вітчизні я служить завжди готов».

10.XI 1939

* * *

І сонце, і гудки, і запахи ялини,
і шелести берез, і птичі голоси,
і паровоза крик, що у простори лине,
і неба синій зір у сяєві краси...

І все, що навкруги і що в мені, сплелося
в безсмертний образ твій, омріяний в віках
моїх шукань і дум... цілує даль колосся,
і облітає мак, і пил здійсмає шлях...

Я думаю, це — ти. Ідуть полки до бою,
Вітчизну боронить... Од вибухів мости
летять у вишину... Небесною красою
сієє рідний зір на мене з висоти.

В підземній глибині, в морях і під водою,
і на вершинах гір, і в хащах лісових,
уранці, вніч, удень, вечірньою порою,
і в селах і містах, звучить мені твій сміх.

Чи осінь, чи зима, чи в зелені діброва
весни вітає дні, чи літо славить птах, —
усе мені шумить хода твоя шовкова,
і стан твій молодий пливе в моїх очах.

І в мандрів далині, і в творчому тумані,
і в час, коли летить жаданий сон до вій,
і в мир, і на війні — любов'ю думи п'яні...
Де б я не був, завжди зі мною образ твій.

6.VII 1940

КИЇВ

ПОЕМА

У тумані віків, між розкішних гаїв,
над задуманим сріблом Славути,
на зелених горах гордий Київ розцвів,
ніби рицар у панцир закутий.

Ніби сад-ясноград. Лийся гусями влад,
юний спів про красу України,
що шумить над Дніпром і крізь бур громапад
пронесла свою долю орлину,

про найкраще із міст, повне барв і пісень,
злотоверхе, ясне, пурпурове,
що в тумані віків починало свій день,
розбиваючи ночі закови.

І як свідок отих днів далеких твоїх,
у веселій і сонячній зливі,
мов химерний узор, од Воріт Золотих
пада тінь на панелі шумливі.

І на тіні на тій од північних морів
пропливають човни гостроносі,
і на них русичі і розноситься спів,
і сіяють хмарки русокосі

в голубій вишині... Чути дзвони мечів,
кров гарячу ковтає Славута,
кров і нашу й чужу... Тихша й тихшає спів,
тільки зброя виблискує люта.

В небі з хмар здійнялись і палати й мости,
мов жаліється хвиля осіння,
і цілує полянам червлені щити
золоте надвечірне проміння.

Знов шоломи цвітуть, ой, куди ж їхня путь
протяглася, ясна й величава?..
То до брам Царгорода пливуть і пливуть
орлекрилі човни Святослава.

Світить сонце тривожно з лазурних висот,
тільки небо спокійне, безкрає,
і Перуна біжить рятувати народ,
а Перун у воді потопає.

Чорні хмари пливуть з азіатських степів...
Все узнало ти, місто кохане,
як грозили тобі буйним морем списів
вояки половецького хана,

і монголів орда, що Добриня одбив
з побратимами в бурі кривавій,
щоб зростало ти, любе, над синню ланів,
щоб розквітло у силі і славі.

Все узнало ти, рідне, — й Батиїв полон,
і руїни, і горе безкрає,
а коли одлетів рабства довгого сон,
відповіло розгромом Мамає.

Твої славні сини непохитні були.
Хто ж тебе нахилив мов калину?
То поляки на муку тобі принесли
довгу ніч, довгу ніч горобину...

Скільки ти повставав і випростував стан,
і схилявся, подоланий знову...
Та звільнив тебе син твій, Хмельницький Богдан,
мов калину здійняв малинову.

У кривавій борні ти тягнувсь до висот,
кликав сонце у тьмі золотее...
Протягнув тобі руки російський народ,
щоб дорогою йти однією.

пси Варшави упали у порох, у прах,
що тебе так безумно терзали,
своє щастя тримав ти у власних руках,
та не зовсім... Літа пролітали...

Двоголовий орел тинь розкинув свою
над полями Вітчизни й тобою...
Довго бивсь з ним народ і здобув у бою
свою волю рукою сталлюю.

Знов розцвів, зашумів у морях прапорів
Славний Київ, та вдарили з ночі
чорні зради полки, дикий свист нагаїв,
знову кров у Славуті клекоче...

Громадянська війна грізний клекіт заграв
над містами й степами прослала,
і в нерівнім бою гайдамаків стрічав
ти громами з гармат Арсенала.

Вили кулі кругом, не спинявся їх льот,
диму хмари пливли над землею...
Та простяг тобі руку російський народ,
щоб дорогою йти однією.

Та в сталевих шоломах чужинці прийшли,
і стогнали твої тротуари,
люди бігли, гармати навколо гули,
клекотіли по селах пожари.

Знову ніч... Та в Унечі повстання огні
засвітила рука промениста,
і загони пішли на загати міцні,
їх до бою вів син машиніста,

славний Щорс. Він у Леніна був у Москві,
і послав його Ленін на бурі,
щоб на місце загиблих повстали живі
і розбили в'язниці похмурі.

Линь же, спів мій, про те, як з громами у грі
гуркотіли в мости динаміти,
як полки перейшли по замерзлім Дніпрі,
щоб тебе, злотоверхий, звільнити.

Білі орди, поляки, як тіні, пройшли
по твоїх вулицях гомінливих...
Всіх прогнав їх народ, щоб ніколи вже мли
ти не знав у громах і у зливах.

Одягли ми Славути в бетони й граніт,
і відбились огні Дніпрельстану
в його водах, неначе небесний той світ,
що огнями у безвісті тане.

Це для того, щоб ти, славний Києве мій,
брат Москви, щоб міста всі і села
квітли в щасті, промчав громовицями бій,
сонце квіти під ноги нам стеле.

І співучі мотори вітають вгорі
і в полях — твої вежі і брами,
і вітає мій спів, мої струни у грі,
зір кремлівських сіяння над нами

і того, хто веде нас, як Ленін нас вів,
хто у кожному серці і в зорі,
і про кого всі співи злилися у спів,
наче ріки в єдиному морі.

Злотоверхий наш день, красне місто садів,
місто весен, як стяг, над рікою,
ти шумиш у віки. Це про тебе я снів,
в чорні грозі я марив тобою,

коли йшли ми, і криця гриміла в лице,
коли вітер тріпав нам шинелі.
Там, далеко, я снів над блакитним Дінцем
про твої гомінливі панелі.

І за тебе я бивсь і тебе боронив,
як мільйони таких же в ті роки,
коли йшов я просторами огнених нив,
смуглий воїн, співець кароокій.

Місто слави і гроз, що в громах одгули,
Тільки луни від них, тільки луни...
Розірвавши навіки запону імлі,
ти, як поїзд, летиш до Комуни.

Львову руку подав ти, а Львів — Чернівцям,
голос твій докотивсь до Дунаю,
голос дужий і свіжий, подібний громам,
що весною в полях пролітає.

В криках коней залізних, в гудках заводських,
у ажурі мостів над рікою,
ти сієш, дзвениш, і щасливий твій сміх
не порвать бомбовозів грозою.

Вийдеш ніччю на гори, поглянеш вниз, —
на Подолі огні, наче море,
переливно цвітуть, чути дзвони заліз,
що у небо пливуть яснозоре,

і летять над гаями, над синню озер
молодого труда переклики.
Як Добриня колись, так Стаханов тепер
нашу землю прославив навіки.

Хай про нього гримить мій захоплений спів,
розцвітає на кожному розі.
Його ім'ям тепер ми земо трударів,
що ідуть по звитяжній дорозі.

Пролетіли літа, пролунали літа,
одгули дзвони Лаври й Софії.
І над світом встає наша слава свята,
наче прапор любові й надії.

Мир і спокій у нас, а навколо війна
за кордонами світ роздирає.
Та до миру і щастя дорога одна,
та, якою прийшов ти, мій краю!

Та, якою наш Київ крізь грози пройшов,
наш зелений, ясний, пурпуровий,
та дорога, якою вела нас любов.
Що ж є в світі сильніше любові?

Пролітають авто за блакитним вікном,
звучно роти з піснями проходять.
В нас на півночі мир, мир і спокій кругом,
і на півдні, й на заході, й на сході.

Наших крил золотих усе ширша розмах,
чують гори, діброви і ріки
на колгоспних полях і в веселих містах
молодого труда переклики.

Київ рідний шумить, і сирени в блакить
підіймають свій голос прозорий.
На вокзалі гудки, чуєш, друже, гримить, —
до Москви пролітає то скорий.

Київ, Київ, тобі моя пісня і сміх!
Оспівати готовий я радо
і узорі огнів на асфальтах твоїх,
і Це-Ка на горі колони.

й шумні парки твої, і Хрещатик, і все,
що так серцю багато говорить,
що його, мов на крилах, у пісні несе,
тихі води і ясні зорі...

Вже світання огні за рожевим вікном
над тобою розквітали крилато.
Ми стрічаємо, Київ, з тобою разом
двадцять трете Жовтневее свято.

Буде любо в колонах іти повз трибун,
о калина моя малинова,
і дивитись у сяві сонячних рун
на спокійну усмішку Хрущова.

Він вітатиме нас, і з громовим «ура»
у шоломах пройдуть батальйони,
од ходи сколихнуться і води Дніпра,
і задумані гори, і гони...

Не страшні нам погрози глухої зими, —
нам весна свої брами розкрила.
Слався, Києве наш, твоя слава — це ми,
це Вітчизни і Сталіна крила.

* * *

Знову вітер, знову зорі. Крила вечора прозорі
потопають в чорнім морі, морі ночі, що пливе,
з кажанів і тіней грою, з срібним сяйвом над рікою,
й ароматами левкоїв заливає все живе.

Я на лаві, одинокій, жду та жду на тихі кроки.
Скрізь такий прозорий спокій... Я на лаві, край села.
В небі квіти малинові, я чекаю, в шумі крові,
забринять слова чудові: «Мій коханий, я прийшла...»

Та не чути слів жаданих, на лугах пливуть тумани,
і душа з кохання тане... Кроків радісних не чуть.
Ой, ви мрії, ви наївні, заспівали треті півні,
в небі хмари переливні в сяйві місячнім пливуть,

Мов журба моя гаряча. У каїні вітер плаче,
співчуває він неначе, що вона усе не йде.
А недавно тут, на лаві, слухав я слова ласкаві,
цілував уста криваві і лице, в сльозах, бліде.

Тільки що це? Світе милий! Мов хода зашелестіла,
ближче й ближче плаття біле... Засіяла ночі мла...
Ой, ви губи малинові!... Я чекаю в шумі крові,
і пливуть слова чудові: «Мій коханий, я прийшла».

Ні, це сон... Її немає. Я проснувся. Уже світає...
Поле тягнеться безкрає, мов журби моєї дим...
Черета виходить в поле, і пастух високочолій
усміхається, о доле! Що таке сьогодні з ним?

«Чом смієшся ти, юначе?» — «Я твою кохану бачив».
В серці чорний ворон кряче. «Бачив я її з другим».
І пішов. Думки, як зграї... Я один. Її немає.
Поле тягнеться безкрає, як журби моєї дим...

30.I 1940

ПРОЩАННЯ

Гей, на заході гармати
Розорали землю вкрай...
Проводжає сина мати
Захищати рідний край.

Руки зморщені на плечі
Положила. Скоро в путь...
І в очах її старечих
Сльози перлами цвітуть.

А кругом лани крилаті,
Даль блакитна і тонка...
І лежить на автоматі
Смугла, впевнена рука.

Проводжає сина мати
І шепоче: «Мужній будь!»
А на заході гармати
Все гудуть, гудуть, гудуть.

*Серпень, 1941
Харків.*

ІДУ

Пил і вітер у обличчя... Десь Донець, сади, Лисиче...
То мене Україна кличе на кривавий, смертний бій.
Я лечу туди безсонно, а навколо — гони, гони,
І в блакиті мрійній тоне край башкирський, степовий.

Де ви, верби і тополі, вечори примарні в полі,
І пісні широкополі у багряній далині?
Незнайомі в небі птиці, наче сон проклятий сниться,
І душа, як блискавиця, потопає в тому сні.

Я не можу уявити, як це коні топчуть жито,
І дзвенять, гудуть копита вражих коней по містах.
По містах безумців сили, де зростали ми й любили,
В селах братнії могили, і в крові до щастя шлях.

Тихі вулиці вузенькі... Серце біль бере в обценьки...
Я іду на крики Неньки, що борониться од змій...
Кожна хвиля за сторіччя!.. Дим і племінь у обличчя...
То мене Україна кличе на останній, смертний бій.

17.IX 1941

Уфа.

* * *

В серцях відвага соколина
і гнів і лють до хижих зграй.
Під гул гармат хай пісня лине,
нехай звучить про рідний край.

В години ці, грози і слави,
коли чи вмерти нам чи жить,
під грім гармат, під гул кривавий,
на варті пісня хай стоїть.

Мій край клекоче у пожарі...
Чи ж можу быть байдужим я?
Сталева каска, очі карі, —
такою, пісне, будь моя.

Прослав вождя, лети до неба,
де кулеметів огнепад,
щоб не сказав ніхто про тебе,
що спала ти, під грім гармат.

19.XI 1941

МИ ПЕРЕМОЖЕМО

Ми переможемо! Про це
шумить зима снігами,
і віють радісно в лице
протяглі вітру гами.

Ми переможемо! Вночі
про це нам світять зорі,
промінням ката кленучи,
в безмежному просторі.

Про це і сонце світить нам
з ясного небозвода,
бо перемога тільки там,
де правда і свобода.

10.X 1941

ГНІВ

Ні сміху, ні співів, мій друже, не треба,
Хай слово багнетом сія!
Палають міста під ударами з неба,
Горить Україна моя.

Летить моє серце, де степ і могили,
Де квітнуло щастя моє.
Де в берег Славути, з журби посивілий,
Кривавою хвилию б'є.

І гнів, як пожежа, шумує у жилах,
Як грозами сповнений сад...
Одяг на сестер і братів моїх милих
Ярмо бронійований кат.

Повзуть на Вкраїні, щоб волю пожерти,
Розлючені орди в цей час.
І тільки, за зорі б'ючися уперто,
Катам не здається Донбас.

Все так же по рейках летять ешелони,
А в них — юнаки, юнаки,
І сонця промінням ласкаво-червоним
Горять їх широкі штики.

Все так же над озером мріє калина,
Де юність моя протекла;
І мати моя вигляда свого сина
В хатині сумній край села.

Все слухає грому двигтіння шалене,
Все дивиться в далі блакить...
А син у тім краї, де листя зелене
Над снігом під вітром шумить...

Я чую крізь вітер: «Ой, сину, мій сину!..»
Де небо в пожарах, як мідь,
Туди, на залиту вогнем Україну,
Летить моє серце, летить!..

20.X 1941

* * *

Коли фіалка синім оком
із трав прогляне у гаю,
і зйде місяць над потоком,
як спів про молодість мою,

тоді в розірванім тумані,
що довго застив нам путі,
побачу гори я кохані
і Лаври бані золоті.

Побачу я, мов у по́жарі,
синь Володимира гори,
і на Шевченківськім бульварі
широкошумні явори,

і тиху вулицю, що нею
не раз я йшов, моя весна,
де у ранковому інеї
шибки знайомого вікна.

Це там пісні складав я милій
про синь закоханих очей.

. . . . .

І чорний кіт, в манишці білій,
мене зустріне край дверей.

20.XI 1941

СЛАВА

Слава тому, хто в бою за Вітчизну
твердо тримає окрилений стяг,
хто відбиває навалу залізну
там, на фронтах.

Слава тому, хто в годину цю грізну
в праці невтомній поборює млу,
слава тому, хто боронить Вітчизну
тут, у тилу.

Слава тому, хто у огненній зливі
в бій нас веде на неправду і млу,
хто нас єднає в священнім пориві
і на фронтах і в тилу.

21.XI 1941

* * *

Якої огненної мови
знайти мені? В пожарі я...
В огні фронтів мій край чудовий,
Вітчизна звихрена моя...

Шептать не можу я молитви
в розмаху хресному руки.
За рядом ряд ідуть на битву
в сталевих касках юнаки.

Ідуть од краю і до краю...
Хай буде путь для них легка.
Їх волі стяг благословляє
й вождя простягнена рука.

За рідний край віддять готові
вони свою гарячу кров.
О, де знайти такої мови,
щоб передать до них любов?

26.XI 1941

* * *

Ми встали над огнем, над грозами, як леви,
як зорі уночі над ревами гармат,
щоб не згасила ніч наш день, наш цвіт вишневий,
щоб у стальних громах не облетів наш сад.

Росте в важких боях полків безсмертна сила,
що йдуть на штурм, під срібний гук пісень.
Нікому не зламать крицеві наші крила,
бо Сталін нас веде, а Сталін, значить — день.

28.XI 1941

ЛИСТ ДО ЗЕМЛЯКІВ

У посьолках і скрізь по гаях, у ярах і долинах,
у донецькім краю, де зростали, де квітнули ми,
б'ються вдень і вночі непоборні сини України
з морем тьми.

Я звертаюсь до вас, дорогі земляки-побратими,
крізь пожарів злий гул, крізь удари неспинні гармат,
щоб велику любов передати рядками малими,
до усіх, що в цей час захищають наш зоряний сад.

Я звертаюсь до вас, крізь залиті пожарами гони,
крізь тумани й сніги, в грізній зміні і днів і ночей,
бийте ворога скрізь, хай в крові своїй чорній потоне
злий нападник під гул, під розгойданий гул батареї!

Він по вугіль прийшов на Донеччину нашу кохану
і по кров, нашу кров, наших сестер, батьків, матерів,
наших любих дітей... Я звертаюсь до вас крізь тумани,
бийте ворога скрізь, щоб і слід його вітер замів!

Бийте ворога скрізь, непоборні підземні герої,
у кривавих снігах, на глухих перехрестях доріг.
Гляньте, сонце уже засіяло на радісній зброї,
що на ката зняли ваші руки в громах світових.

Все вперед і вперед у полків огню потоці
йдуть мої земляки там, де рейок нестримний розбіг,
як тоді, як тоді в вісімнадцятім бурянім році
на бурхливих полях, у гаях і містах гомінких.

Хай же з кулями поруч летить моє слово смугляве,
в нім любов лиш до вас, а до ката ненависть і гнів.
Хай летить моє слово до вас крізь хитливі заграви,
до моїх побратимів, до любих моїх земляків.

Ми зростали разом, ми невидане в світі творили,
як шумів і як саяв посаджений нами наш сад.
Хижий ворог зламать захотів наші сонячні крила,
наші ниви стоптать, столочити громами гармат.

І бандитів полки, чорні банди, заковані в броні,
з ночі кинув на нас, полонив наші села й міста,
розливаючи крові потоки, густі і червоні,
щоб назад повернуть, у безводні шпурнути літа.

Та на поклик вождя встала гнівна моя Батьківщина,
і разючий наш меч почорнів у гадючій крові.
Наша воля жива, наша пісня і слава орлина,
наше сонце сіяє, і весни і ранки — живі.

Дорогі земляки! З вами пісня моя нерозлучна,
як і серце моє, що криваві нитки простягло
в серце кожного з вас, у любові і дружбі співзвучне,
і летить над Дінцем, де моє розляглося село.

І співає й летить, заглядає у кожную хатину
і між них у одну, що на Кірова мріє горі.
Там матуся моя, що чекає все звістки од сина,
а повз вікна ідуть шахтарі, шахтарі, шахтарі.

Все на захід ідуть на пожари, громи, на гармати,
на гранати й штики, за Вітчизну, за день, за Вождя.
Слава їм у віках. Іменам їх над світом сіяти,
земляків, що несуть у огонь неповторне життя.

Світять зорі Кремля в їх орлині, розширені очі,
і на зброю святу; верби слухають крок їх твердий,
і з-під криги Донець їм привіти гарячі шепоче,
побратимам моїм, що ідуть на невиданий бій.

Одлунає гроза, блискавиці погаснуть криваві,
знов сади зацвітуть, заспівають в садах солов'ї,
і повернетесь ви, як герої, додому у славі,
дорогі земляки, побратими і друзі мої!

Там, де попіл тепер, де жаліються в небо руїни,
встануть села ясні, загуркочуть міста золоті,
буде кращою ще неосяжна моя Батьківщина,
і не стане вже ніч на її переможній путі.

Дорогі земляки! Через снігом завіяні гони
хай це слово летить, з вами поруч іде у бою,
з вами в лаві лежить, закладає в патронник патрони,
йде у полі глухим і ваш сон стереже у гаю.

Стільки хочеться вам передать, розказать, написати,
щоб у кожному слові відчули ви брата любов,
і щоб слова цього заглушить не зуміли гармати
на Україні моїй серед кров'ю залитих дібров.

Хай ця пісня іде з вами в сірій військовій шинелі,
кароока моя, що зродилась в безсонних ночах,
пісня серця мого, у шахтарські далекі оселі,
у міста над Дінцем, де покритий розривами шлях.

Хай крилом голубим витре сльози матусі моєї
і усіх матерів, що сини їх пішли на огні,
щоб шуміла весна над повитою щастям землею
в нашій рідний, як день, як зоря, і як вождь, стороні.

Друзі любі мої! Діти праці і сонця орлині,
вас не марно ростив у вітрах і у зорях Донбас.
Ви, як буря, як меч, і в тилу і на фронті єдині,
як і серце моє, що лиш б'ється любов'ю до вас.

Крізь грозу, що в полях пролітає кривава й похмура,
крізь тумани й вітри, крізь невидані в світі бої
посилає привіт ваш земляк, Володимир Сосюра,
й тисне руки він вам. До побачення, рідні мої!

* * *

Під небом московським в годину війни
тривожні дитячі розвіяні сни,
і люди суворі, підтягнені йдуть...
Гулка і нелегка терниста їх путь.

Все менше цивільних. Шинелі, ремні...
Проходять колони, й багнетів огні
любовно зоріють на вежі Кремля.
О, ні, ти незборна, радянська земля!

Сюди я приніс із башкирських степів
печаллю і гнівом наповнений спів,
що день над Дніпром не дзвенить, не сія,
й горить Україна розп'ята моя...

Там зойки криваві встають у блакить,
горить Україна, і серце горить,
горить і ридає і ніччю і днем...
О стань, моє серце, разючим мечем.

огнем, що встає над приboями мли,
і серце катюги спали, спопели,
а потім стань вітром у битві святій
і попіл проклятий по світу розвій!

Десь танки гуркочуть, лютують бої,
ідуть там крізь смерть побратими мої,
і слухають Київ і Харків слова
«Увага! Увага! Говорить Москва».

1942

* * *

Дим над селами лине, там моя Україна,
і зоря солов'їна убирає в квітки
навіть чорні руїни, спопелілі стеблини
і печальні стежини над розливом ріки.

Я люблю тебе, нене, моє щастя зелене,
і тополі і клени й даль, що цвітом буя,
твої села барвисті, юний гомін у місті,
в ліхтаревім намисті, Україно моя!

Небо диха грозою, бій гримить за горою,
плач пливе далиною, хлопа кров на ріллю...
Нене — ти це, з тобою, тільки хмари юрбою,
та тебе, ось такою, я ще дужче люблю.

Ближча гуркіт відплати, йдуть тебе визволяти
твої хлопці й дівчата, і на води Дніпра
перші промені впали од сердець і металу...
Мамо, мамо, настала журавлина пора.

Над Дніпром Володимир, ні ще Київ не вимер,
з далини лине грім ер, день на касках сія,
у промінні без ліку срібні радісні ріки, —
буде вільна навіки Україна моя.

2.IV 1942

ЛЬОТЧИКАМ

Вам крила Сталін дав, любов їх гартувала
і зорі вивела вона на крилах тих,
щоб не спинили вас ні вихори метала,
ні буря, ні гроза, в дорогах бойових.

Од вас не утече фашистська темна сила
ні в небі й на морях, ні в полі, ні в гаю,
бо мужнє серце вам дала Вітчизна мила,
щоб славу предків ви помножили в бою.

Все далі грім боїв в диму пожарів лине,
на захід огняний тікають орди злі.
Несіть же кару й смерть проклятому Берліну,
безстрашні соколи радянської землі!

1942

ОХУЛЬКОВ

Він був поранений на смерть.
Над ним чорніли неба шати.
Лежав він, гніву повний вщертъ,
не в силі кинути гранати

у танк, що бив на всі кінці...
Й зібравши сил своїх останки,
гранату стиснувши в руці,
боєць підліг під гусінь танку.

І броня бризнула до хмар,
фашистська, кована, проклята...
То серця юного удар
став грізним вибухом відплати!

7.1 1943
Москва

ГІМН

Громами гроз одлинула година,
що нам весну Жовтневу принесла, —
ї, як троянда, пишна Україна
в сім'ї народів гордо зацвіла.

За неї морем, грізним і бурхливим
ішли на бій, крізь морок і штики,
неначе з бронзи вирізьблені гнівом,
її сини, її більшовики.

І двадцять п'ять пройшло щасливих років,
колгоспних сіл замріяли квітки,
нові міста розкинулись широко, —
і це зробили все більшовики.

Як світлий дар, за труд і спокій,
уже сяв Комуни час...
Та ворог, хижий і жорстокий,
прийшов із заходу до нас.

Ні, не здолать нікому і ніколи
більшовиків, бо з ними весь народ.
Вони ведуть наш край золоточолой
крізь темну ніч до сонячних висот.

Їх Ленін вів і Сталін вів на бурі,
як і тепер до щастя їх веде.
Од їх меча фашизму орди хмури
не утечуть ніколи і ніде.

І після днів страшних негоди,
коли замовкне грім гармат,
на ясні зорі, тихі води,
ми знов повернемося назад.

І Лаври дзвін над Києвом полине,
що ніч пройшла, що знову день воскрес...
І як росою вквітчану калину
ми Україну здіймем до небес.

Чолом тобі, о мати-Україно,
що породила ти більшовиків,
зростила їх, дала їм лет орлиний,
щоб вічно в них огонь життя горів!..

Од наших рук вампір загине, —
і зроблять це, на всі віки,
орли червоні України,
її сини, більшовики!

1943

Москва

ПОВЕРНЕННЯ

І от я в Києві... Ридання...
Ридання радості й розлук
в душі моїй в огні світання,
що кров'ю заливає брук...

Я йду Хрещатиком... Руїни...
З обох боків, куди не глянь...
І серце падає на коліна
у морі срібному ридань,

цілує землю, боєм збиту...
Ось і Софіївський майдан...
І на коні летить Богдан
в пориві бронзовім над світом...

І Володимир над Дніпром
хрестом полки благословляє...
Я йду... У ранах все кругом,
будинки й люди... Серце крає

незносний біль... Мов у чаду,
в тумані я... Не вірю й вірю,
що знов я Ленінською йду...
Скрізь залишили слід свій звірі...

Стоїть мій Київ весь в крові,
та золоті вже сяють очі...
Людей обличчя воскові
на мене дивляться, мов з ночі...

Худі, замучені ідуть,
мов тіні, з тачками по бруку,
майно останнє в них везуть
додому, з брану, з моря муки...

Але їх очі вже в весні,
в зіницях їх огні світання,
як на домах зорі огні...
Я йду... В душі моїй ридання...

Ось і будинок, наш «Роліт»...
Вікно й балкон... Зоря червона
в шибках відбила свій привіт...
Як часто я з того балкона

дивився, чи не йде вона,
моя Марія синьоока,
де я в гіркі й солодкі роки
стояв і плакав край вікна...

Складав пісні зрадливій милій,
я нею дихав, їй моливсь...
І чорний кіт, в манишці білій,
на мене сумно так дививсь,

ходив круг мене, як дитина,
і, горе чуючи жажне,
торкав він лапкою коліна,
мов заспокоював мене...

Де ти, мій кіт?.. Пуста квартира...
Все пограбовано... Сумна,
лише чорнильниця одна,
моя подруга вірна, щира

стоїть в кутку... Згадки, мов хвилі,
усе пливуть, нема їм дна...
І чорний кіт, в манишці білій,
мене не стрівув край вікна.

Я знов на вулиці. Солдати,
хитання і штиків і рук...
Яке це щастя, відчувати,
що під ногами рідний брук...

Що наді мною небо лине,
що утіка на захід тьма,
і рідний вітер України
мене за шию обніма

й цілує в губи... Срібні чресла
Дніпра я бачу... Це ве на...
Да, ти воїстину воскресла,
моя кохана сторона.

1943

ЛЮБІТЬ УКРАЇНУ

Ю. С. Кобилецькому

Любіть Україну, як сонце, любіть,
Як вітер, і трави, і води...
В годину щасливу і в радості мить,
Любіть у годину негоди.

Любіть Україну у сні й наяву,
Вишневу свою Україну,
Красу її, вічно живу і нову,
І мову її солов'їну.

Між братніх народів, мов садом рясним,
Сіє вона над віками.
Любіть Україну всім серцем своїм
І всіми своїми ділами.

Для нас вона в світі єдина, одна
В просторів солодкому чарі...
Вона у зірках і у вербах вона,
І в кожному серця ударі,

У квітці й пташині, в електроогнях,
У пісні у кожній, у думі,
В дитячій усмішці, в дівочих очах,
І в стягів багрянному шумі...

Як та купина, що горить — не згора,
Живе у стежках, у дібровах,
У зойках гудків, і у хвилях Дніпра,
У хмарах отих пурпурових.

В огні канонад, що розвіяли впрах.
Чужинців в зелених мундирах,
В багнетах, що в темі пробивали нам шлях
До весен і світлих і щирих.

Юначе! Хай буде для неї твій сміх,
І сльози, і все, до загину...
Не можна любити народів других,
Коли ти не любиш Україну.

Дівчино! Як небо її голубе,
Люби її кожну хвилину.
Коханий любить не захоче тебе,
Коли ти не любиш Україну.

Любіть у труді, у коханні, в бою,
Як пісню, що лине зорею...
Всім серцем любіть Україну свою, —
І вічні ми будемо з нею.

1944

* * *

Шумить Хрещатик туго, як прибій.
Тут скоро встануть сонячні будови,
і слід од ран загине навісний
у морі щастя, квітів і любові.

Ми — крила бур, ми — велетні, ми — день,
що тьму здолав в невиданому герці.
В моєму серці стільки ще пісень,
ще стільки слів неказаних у серці.

Веселий день давно вже одгорів,
і даль доносить пісню журавлину,
а я іду у морі ліхтарів,
закоханий в безсмертну Україну.

1946

І. П. КОТЛЯРЕВСЬКОМУ

Як день горить, як вітер хилить віти,
як те, що є на світі даль і час,
між нас тобі, поете, вічно жити,
як і між тих, що прийдуть після нас.

Пройдуть віки, настане вічне літо.
І так, як ми, як з нами це було,
над книжкою твоєї «Енеїди»
нащадок схилить радісне чоло.

Як день горить, як вітер хилить віти,
як зорі ті, що світять для очей,
земля все так же буде вдаль летіти
й твоє ім'я сіяти між людей.

1946

ГУДУТЬ БОРИ

Гудуть бори... Це тут ішли солдати.
Ненависть їх вела на злий Берлін.
Благословляла їх Вітчизна-мати,
І йшли вони, як велетень один.

Це тут гримів їх поклик войовничий.
Який вогонь в очах у них горів!
І сполохи різьбили їх обличчя
На фоні тьми, і сосон, і дубів.

Гудуть бори... Лежать уламки дотів,
Колючий дріт травою зароста,
І крізь гілля в вечірній позолоті
В рясних огнях сіяє висота.

Гудуть бори. А в серці мир і спокій,
І на листки проміння крапле кров.
Поміж дерев сліди важкі, глибокі, —
Тут танки йшли, ні, день, тут день ішов.

1946

ВЕСНА

Весна, весна. Сади мов п'яні,
хитає вітер дерева,
і на Софіївськiм майдані
Богдана бронза ожива.

І обірвавши вічний спокій,
очей розкривши грізну мідь,
у небо синє і глибоке,
неначе кiнь його летить.

І розкидає пiни клоччя,
усе прискорюючи бiг...
А навкруги весна клекоче
у фарбах теплих запашних.

Веселі діти йдуть до школи —
їх голосів дзвенить прибії —
і, наче райдуга, навколо
радіє Київ рідний мій.

Мов у пісень квітучих зливах,
серця здригаються до дна...
Іде по вулицях шумливих
всепереможная весна.

1945

Я ПАМ'ЯТАЮ

Я пам'ятаю рев снарядний,
коли у мареві заграв
наш гордий Київ многострадний
перед полками засіяв.

Світило сонце з небозводу,
як знак, що вже не буде мли.
Коли святу дніпровську воду
з сталєних шоломів ми пили.

Немов відбивсь так гнівно й люто
у тьмі розширених очей
на правім березі Славути
огонь визвольних батарей.

А потім співи, кроків дзенькіт,
хитання радісне штиків,
де з парку бронзовий Шевченко
вітав задимлених бійців.

О золота сердець розмова,
навіки в пісні ти моїй.
І постать радісна Хрущова,
і зір Ватутіна сталєний.

Каштанів шум, руїни хмури,
полків розгойдана ріка,
і над усім простерта в бурі
на захід Сталіна рука.

1946

* * *

З руїни дім воскрес. Цеглину на цеглину
дбайливий будівник в невтомній праці клав.
Так встане із руїн і вся моя країна,
щоб розцвісти, як сад, у сяйві слави слав.

З руїни дім воскрес. Так у душі надії
встають із тьми страждань, і серце розцвіта.
Так після днів зими весняний вітер віє,
і після днів журби всміхаються уста.

Благословен же той, хто від грози не никне,
і пісня, що летить до радісних небес.
З руїни дім воскрес, і сонце б'є у вікна,
як птиця золота. З руїни дім воскрес.

16.I 1947

Київ

* * *

Шуме ялиновий, світе калиновий,
золоті жоржини — осені краса,
бродить моя пісня в шелесті діброви,
в дзеркалі Ірпіні тихі небеса.

Над лугами вітер мрії не домріяв,
скоро засіяють в небі янтарі.
Поїзди на Київ, поїзди на Київ,
і крило шуліки тане у зорі.

Промені на віти, промені навскісні,
вже роса холодна впала на траву.
Я живу у фарбах, я живу у пісні
і в билині кожній я живу, живу...

17.I 1947

* * *

В моїй душі пісень моря
і пишні квіти мрій.
Як у росі горить зоря,
вони в душі моїй.

Минають ночі, линуть дні,
пливуть годин рої.
Дзвеніть же, співи голосні,
цвітій, квітки мої!

17.I 1947

* * *

Любов моя! Всі фарби самоцвітів,
і всіх квіток, і зоряна блакить,
що над земним розкинулася світом,
твоїх очей не зможе замінить.

Одній тобі чуття моє безкрає,
його не вб'ють розлуки ночі злі.
Співаєш ти, і все кругом співає,
і у мені, і в небі й на землі.

Тебе, як день, не заміню на тьму я
і розлюбить навек не зможу я.
Душа моя твої сліди цілує,
в твоїй сльозі тремтить сльоза моя.

19.I 1947

* * *

Радістю зір твоїх іскриться,
мій і усіх од пісень.
Сталін! І серце — як птиця.
Сталін! І серце — як день.

В синьому шумі раїни
серце моє розцвіта. .
Сталін! Зникають руїни,
Сталін! Гуркочуть міста.

Сталін! І никнуть могутні
скорені простір і час.
Сталін! І руки майбутнє
в зорях простерло до нас.

19.I 1947

* * *

Огнями надії і щастя повиті
живуть і цвітуть у мені,
як хвилі у морі, як зорі в блакиті,
як квіти у полі, пісні.

Живуть у мені і разом і нарізно,
як цвіту вишневого сніг.
І кожну з них я для тебе, Вітчизно,
у серці своєму зберіг.

В години труда і в години спокою,
і в час, як лютують бої,
у кожному серці відбийтесь луною
про Сталіна співи мої!

І ще я хотів би, як струни на лірі,
як срібний мотив солов'я,
щоб вічно лунали пісні мої щирі
про тебе; кохана моя!

19.1 1947

* * *

Я хочу радості і світла,
іти вперед, а не назад,
щоб і душа моя розквітла,
як повесні наш білий сад.

Я хочу пісні, щоб понесла
мене на крилах голубих,
щоб юнь моя у ній воскресла
в розгоні сонячних доріг.

Нехай чуття бурхливі ріки
несуть мене в життя блакить,
бо на землі блажен навіки
той, хто не тліє, а горить.

20.I 1947

* * *

О Вітчизно! Могуттю своєю,
що чудесні творить світи,
засвіти моє серце зорею,
сонцем думи мої засвіти.

Голубим і святим, неповторним,
що у серці твоєму сія,
засвіти ти вогнем животворним
мою душу, що вічно твоя.

21.1.1947

* * *

Гей, ви коні, коні, коні!
Блись копитами та блись...
Золоті зорі долоні
над полями простяглись.

Вітер реготом і свистом
проводжає в дальній шлях,
і тремтить роси намисто
на траві і на квітках.

Наша молодість весела
співом далі оживля,
і летять міста, і села,
і тополі, і поля.

21.I 1947

* * *

Хай пісня ця буде в житті не остання,
щоб старість моя, як і юність була.
У травах і росах, у вітрі світання
конвалія ніжна в душі розцвіла.

О гаю, мій гаю, о небо привітне,
і срібний тумане, і хвилі ріки,
хай вічно ця квітка в душі моїй квітне,
і вічно не в'януть її пелюстки.

9.VI 1947

* * *

Люблю, коли хвилі юрбою
шумують, ламаючи лід,
люблю я весни голубої
квітчастий бурхливий прихід.

І пісню веселу пташину,
що лине з небес на ріллю,
і росяних ранків хвилини,
і літнії ночі люблю.

Люблю я осіннії квіти,
прощальну красу вечорів,
і сині, оголені віти
і вітру холодного спів.

І люблю, так сонячно люблю
в час стрічі, жаданий такий,
коли на гарячії губи
лягають сніжинки легкі.

23.I 1947

* * *

Робітники ідуть. Послухай їхні кроки.
Яка упевненість в ході швидкій гримить.
Вітають їх гудки, і даль степів широких,
і неба синього незмірена блакить.

Робітники ідуть, і очі їх орлині
лиш дивляться вперед, де юнь весни ясна.
Вони торують шлях до щастя Батьківщині,
пориви в них одні і воля в них одна.

Складають їм пісні задумані поети,
любові в них чуття одвічно молоде.
Встають на тлі зорі гігантські силуети...
Робітники ідуть, це день, це день іде.

23.I 1947

* * *

Над шахтами лине задимлене небо
в огні заводському заграв.
Донець мій коханий, давно я про тебе
пісень голубих не складав.

Одкрили зорі золоті ворота
ми в битві за щастя своє,
і з попелу згарищ моя Третя Рота
в симфонії праці встає.

Все так же гудок свою пісню заводить
про нашу незламну могуть,
і друзі дитинства ідуть до заводу,
по вулиці Красній ідуть.

Я згадую в синьому димі махорки
про нашу весну дорогу,
і бачу вікно прохідної конторки
й незлічні сліди на снігу,

упевнені й рідні... І стежка вузенька
з гори до чавунки біжить,
де мчав я на санках хлопчиськом маленьким
крізь снігу колючу блакить.

І станція та і вагони, вагони,
і гуркіт невпинний коліс.
І зір мій ясний, як у мареві, тоне...
Там жив, там любив я, там ріс.

24.I 1947

* * *

У невтомнім труді, як у грізних боях
нас веде твоя доля орлина,
Україно моя, срібний спів солов'я,
шум заводів, моя Україна!

Буть такою тобі, як мрії, у сні,
що ми бачим, щодня, щогодини,
Україно моя, Дніпрельстану огні,
хвилі жита, моя Україна!

Безкінечні шосе, і котеджів ряди,
в морі світла міста, як жоржини.
Україно моя, повні щастя сади,
повні сонця, моя Україна!

Ти, як пісня пісень, у путі до мети,
мов кохана, що в серці єдина,
Україно моя, обеліски, мости,
світлі арки, моя Україна!

Твоя слава летить і за гори й моря,
круг землі, наче райдуга, лине.
У народів сім'ї, як між зір, ти зоря,
Україна моя, Україна!

25.I 1947

* * *

Вперед, о братове, ми з волею дружим,
і весни нас ждуть молоді,
мільйонно всі сили і мозок напружим
для щастя Вітчизни в труді.

Немає нам ліку, в віки ясночолі,
ми йдемо і мета в нас одна.
У шахтах, заводах, колгоспному полі
хай сяють нові імена.

В тиші кабінетів, як зорі в блакиті,
незлічно хай квітнуть вони,
як квіти в діброві, росою обмиті
у свіжому вітрі весни.

Хай кожний з нас стане, як велетень, дужим,
бо весни нас ждуть молоді.
Всі сили і мозок і серце напружим
для щастя Вітчизни в труді.

25.1 1947

* * *

Твори, завжди твори, нехай летять хвилини,
і гомінкі міста шумлять, немов бори.
Для радості життя, для щастя Батьківщини
твори, завжди твори!

Криваві хмари зграй розвіяли багнети,
і одяга весна у квіти рідний край.
Ти молотом дзвени, працюй, а ти, поете,
співай, завжди співай!

В земних пластах шахтар, учений в кабінеті,
наближуйте прихід прекрасної пори.
У гомоні ночей і днів звитяжнім леті
твори, завжди твори!

1.II 1947

* * *

Він біг під вигуки «вперед»
на вражий дот звитяжно, сміло
і захлинувся кулемет
під молодим юнацьким тілом.

Упав юнак, умер, як жив.
Над ним поникли скорбні віти...
Він тілом дота затулив,
щоб до життя нам шлях відкрити.

Сіяли очі, як живі,
якоюсь вічною красою...
І сонце сходило в крові,
благословляючи героя.

9.VI 1947

* * *

Не чекай натхнення, не чекай.
Подивись, вирує рідний край.
І встають будинків силуети
крізь риштовань мерехтливий гай...
Тут твоє натхнення, мій поете!

Іншого не буде і нема.
Хай лютує, казиться зима, —
все долають людські теплі руки.
Хай звучать у слові сталі звуки,
стук серцець, як молодість сама.

Слухай, друже, як з руїни злої
в золотому молотів прибої
розцвіла грімлива висота.
Це колишні воїни-герої
підіймають сонячні міста.

Нам нема ні впину, ані меж.
Лиш в труді натхнення ти знайдеш.
Подивися, у тремтливій сині
рідні села крила соколині
простягли над попелом пожеж.

Це ж над нами сонце, що не гасне.
Все здола труда безсмертна рать.
Світе ясний, світе мій прекрасний,
я б хотів у пісні повсякчасно
лиш для тебе жити, не вмирать.

29.1 1947

* * *

Зелений день, степи шовкові,
і даль, що квітами буя,
і птичий щебет у діброві...
Це ти, о юносте моя!

Обабіч довгої дороги
і жита шум і шелест крил.
Мої смугляві босі ноги
топтали там гарячий пил.

У морі фарб тонули зори
і сонця сповнені були,
а навкруги Донецькі гори
у синім мареві цвіли.

Там вітряків далекі крила
кудись манили... Солов'ї...
Одна там юнка червоніла,
коли стрічав я зір її.

А днів летять нестримні коні,
гудками даль бринить, буя,
і вже мої сивіють скроні,
це ти, о зрілосте моя!

О юнь моя, далека мріє,
який я став тепер, дивись!
І тільки пісня не старіє,
така все юна, як колись.

30.I 1947

* * *

Любити Вітчизну, любити завжди,
поля її росні, зелені сади
і їй не жаліти за дні молоді
ні крові у битві, ні поту в труді.

Любити Вітчизну, любити завжди,
і села її і її городи,
і їй все бажання, пориви й думки
на світлій дорозі у світлі віки.

Любити Вітчизну, любити завжди,
для неї тісніше згуртуєм ряди
під лєнінським стягом, що вічний, як час,
під сталінським сонцем, що світить для нас.

31.I 1947

* * *

Хай молодість наша свята і крилата
іде по барвистій землі.
Ми — воїни щастя, ми — правди солдати,
нового життя ковалі.

Нам сонце сіяє, як усміх дитини,
і буде сіяти завжди.
І де ми проходим — зникають руїни,
на згарищах квітнуть сади.

Щоб дні Батьківщини були непогасні,
ми в праці зусилля злили.
І світяться вікна, як очі прекрасні,
де темні провалля були.

Ми зерно засіяли... Сповнені сили
по бурях ми рушили в путь.
Де бронєю танки в просторах гриміли,
комбайни в житах попливуть.

І стане життя і привільним і лишним,
як небо весни голубе.
Веселкою в ньому і садом розкішним
я бачу, Вітчизно, тебе.

1947

* * *

Лиш той епохи гідний,
хто влився в кроків мідь,
щоб край любить свій рідний,
свого Вождя любить.

Хто творить, а не ние,
не плаче без пуття
і обертає мрію
на сонячне життя.

Кого весна Жовтнева
на гори возвела,
у кого воля лева
і дужий літ орла.

31.I 1947

* * *

Мріє, моя мріє, за зимовим сном
ластівка запіє над моїм вікном.
Ластівка запіє. Щастя несучи,
попливуть у небі журавлів ключі,

і заб'ється серце солодко моє
джерелом, що срібно в чистім полі б'є.
По ярках розтане туманами сніг,
розцвітуть фіалки у очах твоїх.

Хай весніють думи й пориви мої,
і в душі співають щастя солов'ї,
і приходить радість і кругом сія,
як моя Україна, райдуга моя.

1947

* * *

Цілу ніч не давали заснуть солов'ї...
І згадав я минулії ночі,
коли в мене були юні очі
й не сивіли ще скроні мої.

Як не б'юсь я з годинами люто, —
час мене переможе в бою.
О, якби-то я міг повернути
неповторную юність мою!

Син проснувся. Звучать його кроки,
І так легко, я легко зітхнув.
Здрастуй, юність моя кароока,
що тебе я у сині вернув.

1.VI 1947

ТЕРИКОНИ

І поля, і мости, і вагони
жайворонній задумливий спів.
Терикони мої, терикони,
піраміди донецьких степів.

Де чекали поля воскресіння,
і лиш коней копита гули,
покоління трудом, покоління
вас у синяву тут возвели.

В цій природі, що холодно скніє,
що постала від неї гроза,
і шахтарки смуглявої мрії
й під'яремної праці сльоза.

Це в підніжжі, а вище, а вище,
що, як прапор встає в небеса,
наших радісних днів боевища,
праці нашої вільна краса!

Ми йдемо у завітчані гони,
щоб і я оспівати зумів
терикони мої, терикони,
піраміди донецьких степів.

І встають, як мільйонів зусилля,
їхні постаті у вишині.
Я маленьким збирав тут вугілля,
щоб великим збирати пісні.

1.VI 1947

МОСКВА

Для серця радянського в слові Москва
усе, чим любов наша вічно жива,
усе в цьому слові для кожного єсть
і сила, і слава, і воля, і честь.

Бо ж бились за неї і ми, і діди,
і прадіди наші в години біди.
І в серці звучать, як музика, слова:
«Увага! Увага! Говорить Москва!»

Де з неба мільярди небесних очей
шлють сяйво своє, де стоїть мавзолей,
де срібні ялинки на варті стоять,
туди наші думи, як птиці, летять.

На вулиці довгі лягла тишина,
скрізь темно у вікнах під крилами сна,
і тільки в одному огонь не погас,
там думає Сталін безсонний про нас.

Там думав він в час той, як буря гула,
щоб вільною вічно Вітчизна була,
там думає зараз у дзвоні годин,
щоб села й міста піднялись із руїн,

як фенікс із пепла, щоб радісний спів
у кожного з нас на вустах забринів,
як в сонця огні далечінь молода,
і стала ще краща Вітчизна труда.

Москва! Ми з тобою єдине, одно,
як сяйво, що шле те завітне вікно.
Ти — серце Вітчизни, по жилах твоїх
летить наша юність в огнях золотих.

Летить з українських барвистих ланів,
з борів Білорусі, з кавказьких верхів.
з далекого сходу і синіх Карпат,
і кожному кожний соратник і брат.

Здружила нас спільна до тебе любов,
Москва, і за тебе пролита кров,
єдина дорога в щасливі літа,
і труд, і надія, і спільна мета.

І слухають зорі, і слухає світ
твоїх позивних мелодійний привіт.
Звучать, як музика, в ефірі слова:
«Увага! Увага! Говорить Москва!»

1947

ЛЕНІН

I

Ленін, Ленін! Це ім'я, як щастя блакить,
Як зоря, що встає над полями.
В день цей Ленін умер, але в вічності жить
буде він після нас, як між нами.

Ленін, Ленін! Це ім'я у серці звучить,
Як задуманий подих світання,
наче ратної сурми задимлена мідь,
що скликає когорти повстання.

Це ім'я в нас живе наяву і у сні
і гримить до далеких віддалин.
Ленін, Ленін, — це крила народу ясні,
що продовжив великий наш Сталін.

II

Ленін — це поклик до бою,
Правди окрилений стяг,
Ленін — зорі золотої
Сяйво, немеркле в віках.

Ленін — весни світової
Росяний світлий прихід.
Це — перемога над тьмою
Радості сонячний світ.

Ленін — це слава Вітчизни,
Кращий з людей між людьми,
Похід до сонця залізний,
Ленін — це Сталін, це ми.

1947

ЖОВТЕНЬ

Скільки Жовтнів пройшло по моїй зореносній Вітчизні,
як гули, як гудуть над світами їх кроки залізні,
скільки будуть ще йти у віках, одкидаючи тінь,
і тепер і по нас для нащадків і їх поколінь?

Ось і зараз, у дні ці, в оновлення дні ці, прийшов ти,
символ нашої сили і радості нашої, Жовтень!
Рідний крок твій гуде, як гартований молота дзвін,
скільки встало будов, скільки сіл із холодних руїн!

Скільки встане їх ще!.. Після бур ми ще дужчими стали.
Наче в жилах та кров, розливається пісня металу,
і багрянцем горять од зорі дальні крила дібров.
Жовтень двадцять дев'ятий, наш Жовтень сьогодні прийшов.

Тож вітайте його і копри, й світлі домни Донбасу,
і Уралу верхи, й Дніпрельстан — України окраса,
що пошле скоро струм у заводи й могутні поля,
щоб цвіла у віках наша горда і славна земля.

О, як любим її ми! На кожную тут на стежину
наша кров пролилась, коли йшли ми крізь вітер загину
за гарматним огнем крізь розривів розвихрений дим,
щоб одбити у тьми своє щастя і небо, свій дім.

Ми йшли крізь пожари, дивились нам в очі руїни,
відплатити за все ми йшли на Берлін той зміїний
через рідні поля, вкриті попелом рідних кісток,
тут гримів у вітрах наших армій незборених крок.

І в далеких краях під чужим і задимленим небом
як ми марили всі нашим рідним і зоряним степом,
шумом радісних міст, блиском сонця на пtiчiм крилі
і містами, що ввись простягли свої горді шпилі.

А коли ми вертались додому по днях Перемоги,
слала квіти весна нам у сонця промінні під ноги,
серце в грудях тремтіло, як над нивами жайворон-птах,
рідні ріки шуміли у солодких і свіжих вітрах.

І виходили діти, матері, наші сестри й кохані
нам назустріч, о щастя! о гаї осяяні! —
І вечірні розмови після дальніх і грізних доріг,
поцілунки, обійми... Мир зійшов на наш рідний поріг.

Хай не ступить ніколи на нього нога зловорожа,
гуркіт хижих моторів дитини хай сон не стривожить,
хай морями плывуть Батьківщини ясні кораблі.
Слава сонцеві в небі і дружбі людей на землі!

Слава братнім народам і народу російському слава!
Старший брат наш, — це він з нами грози розвіяв криваві,
в серце ворога з ним застромили гострений штик,
розметавши в полях завойовників орди навик.

З ним ми зводим міста, де чорніли до неба руїни,
з ним ніколи й ніхто не поставить наш край на коліна,
з ним, як райдуга райдуг, шле проміння Вітчизна кругом,
український народ з ним ніколи не буде рабом.

Дужче молота вдар, ширше крок до мети світової,
що зоріє для нас за блакитних доріг далиною.
Серце наше живить і милує в роботі наш зір
і садами шумить на вершинах омріяних гір.

Вітер пісню несе. Ах, це юність, це юність проходить,
сонце руки свої подає юнакам з небозводу,
юнкам очі цілує, в мідних трубах барвисто цвіте
і в блакиті плыве золоте, золоте, золоте.

Танки, танки промчали, йде валами, як море, піхота,
кавалерії гуркіт, а вгорі без кінця самольоти.
Все цвіте і шумить непоборним, як вічність, життям.
Наші сили незлічні і їх не зламать ворогам!

Це парад наш Жовтневий. Як лунають громові привіти,
і летять до трибун, і встають, наче прапор, над світом,
чути кроки мільйонів і, як пісня, як пісня жива,
б'ється серце народів — наша гордість і щастя — Москва.

Вийди, вийди на гори, ти, як птиця, злети над землею,
глянь навколо — це край твій, що красується міццю своєю,
що простори свої перед радісним зором розкрив
од північних снігів і до теплих південних морів,

од карпатських вершин, що встають вдалині, як титани,
до глухої тайги, що за нею вали океану...

Скрізь, де оком не кинь, неосяжна й завжди молода
нам скарби віддає Батьківщина по знаку Труда.

Чорне золото з шахт на поверхню потоками лине,
домни сталь нам дають, і заводи — чудесні машини,
зріє жито в полях, що комбайни зберуть нам, як дар,
риби в сітях тремтять, їх луска, наче срібний пожар.

Чорні вишки Баку кров землі посилають у труби,
і росте виноград, де проходила бурями згуба,
ненажерна війна, і серця пробивав злий метал.
Південь шовк нам дає, і залізо і нафту — Урал.

Злото, мідь і руду здобуває рука робітнича,
вчені атом штурмують... Сталін, Сталін нас кличе
і веде все вперед в золотій електрики вік.
Кожний з нас до труда, як до бою гримливого звик.

Школи й вузи для нас осяйні свої двері розкрили,
йде людина нова, розпростерла над обрієм крила,
грають барви на них, грають барви далеких світил,
і ніколи й ніхто не зламає цих сонячних крил.

Так лунайте ж, пісні, пролітайте рожеві хмарини,
як троянди в росі у розкішних садах Батьківщини,
теплій вітре, шуми, ясне сонце, в zenіті світи,
ми будуєм для щастя, для нашого щастя світи.

Скільки світлих імен, скільки бою і праці героїв!
Ми — країна орлів, горда слава сім'ї трудової,
ми — це воля Вождя, як і він — волі нашої стяг,
і, як сурма, гримить його ім'я безсмертне в віках.

Так. Ми — Жовтня сини, ми — весни животворної діти,
світової весни, що віками нам з нею зоріти,
в білокрилих містах, над просторами радісних нив,
той ніколи не вмере, хто в наш труд свою волю вложив.

Той ніколи не вмере, хто поліг у бою за Вітчизну,
він між нами іде, слуха Жовтня ходу він залізу,
з нами сонце віта, що сіяє для нас із Кремля,
сонце сонць, що йому свої гімни співає земля.

Батьківщино моя, світла гордосте людства нового,
ти проклала йому у майбутнє співучі дороги,
твое ім'я нащадки в віки понесуть золоті,
вище тебе нема і ніколи не буде в житті!

Краще тебе нема і за тебе немає міцніше.
Кожний з нас у труді, лиш тобою, о зоряна, дише
і в спочинковий час свою пісню про тебе склада,
бо така ж ти ясна і така молода, молода.

Нас без тебе нема. В своїй дружбі ми множимо сили,
щоб народам усім ти, як сонце у небі, світила,
розливаючи сяйво і щастя проміння кругом.
Всі ми рани твої гоїм спільним і гордим трудом.

І не буде руїн, що нам краяли серце журбою,
і в сплетінні дротів встануть арки ясні над тобою.
Батьківщино моя. В мармурових морях колонад
ти засяєш, як день, зашумиш і розквітнеш, як сад.

Люди, люди ідуть. Жовтень віє весною в обличчя.
Це ж нас Сталін веде і в майбутнє осяяє кличе,
він як прапор в віках, і як юності нашої спів,
а за ним — тисячі, а за ним йдуть мільйони синів...

Горді йдуть матері і дівчата, мов квіти, між ними,
юнаки і мужі, наче море, рядами стрункими,
і у ритмі ходи наша сила росте, вироста
і усі, як один, і один, як усі... О міста!

О барвистії села! Зметем ми усі перешкоди
і всі труднощі теж подолаєм, бо сила народу
не боїться нічого в борні за життя молоде,
бо нам міри нема, бо нас Сталін, нас Сталін веде.

Граї, музико, в серцях, переможної юні музико,
ти, Вітчизно моя, ти народів любов яснолика,
підіймайся до зір, а з тобою і ми, зоречолі.
Крила волі шумлять, за плечима у нас крила волі.

Будь же славен, народе наш, тисячі й тисячі літ,
ти глибокий, як море, і нестримний, як молота літ.
Це ж і я його син, під його знаменом, як мільйони,
Наша пам'ять ніколи в віках не умре, не потоне.

День, над Києвом день, і дзвенять і гуркочуть майдани.
України любов до Вождя це летить осіяна,
над громадами гір, над задуманим шумом дібров,
аж під зорі Кремля, як і братніх народів любов.

Жовтнем збратнені ми. Ленін вів нас до сонця крізь бурі
і єдиним шляхом нам до нього іти заповів.
Довго, довго ми йшли і упали запони похмурі,
і до сонця нас Сталін привів.

1946

ЗМІСТ

Стор.

I. ЩАСТЯ ПЕРЕМОГИ

Україні	5
Тобі я цю пісню складаю	7
Нам не забудь світання гули	9
Сталіну	10
Шумлять сади	13
О Русь моя, сестра білява України	15
Свято	17
День перемоги	19
Співає серце гімни вєсні	21
Сину партії	22
Стальні шляхи, в краї чужі	24
Обрії кармінні, далі журавлині	25
Пробиває хмари гордий наш літак	26
До нас, до нас, на верховини	27
Одgrimіли фронти, одgrimіли	28
Знову пісня лине	29
Сині клени на зорі	30
Синьо блиснула коса	31
Осінь	32
Немов дзвенить проміння запашне	33
Південнее море, блакитнез море	35
Ніч. Кремлівські пробили куранти	37
Десь на ободоні	38
Аскольдова могила	39
О щебет дівтори і материнські очі	40
В твоїх очах усі мої надії	41
Жовтий зайчик упав на долівку	42
Уся в квітках сіяє Україна	43
Сурми щастя заграли	44
У сонці й сяйві зір летять мої хвилини	45
Надходить вечір	46
Гей, шуміть, вітри крилаті	48

Кожний з нас трудар і воїн	50
Ти не грай мені, друг, на гітарі	52
Дорогою такою	53
Проїшли дощі, стрясають срібні сльози	54
Малюючи огненні знаки	55
Десь в небі вражі бомбовози	56
Я пам'ятаю дзвін церковний	57
Як тихо в нас і понад нами	58
Мов якісь пожари	59
Знов приснилися ті очі	60
Знов згадало чуле	61
Сонця блиск на клені краплею крові	62
Садів аромати в промінні розлиті	63
У росі трава	65
Спить давно вже мила	66
І знов зелений світ і дзеркало Ірпіні	67
Передосінне	68
Марія! І море синіє	69
О ні, не лист осінній	70
Я на себе дивлюсь, мов з туманів	71
Великий син великого народу	72
Я проснувся	74
Шахтареві	75
На цвинтарі	77
Донеччино моя!	79
Едзі Огнецвіт	81
Ти заснула від утоми	82
Свобода	83
Дощ немов надходить	84
Ні, не роса, а сніг в саду	85
Десь далеко й близько	86
Уже в снігах передчуття весни	87
Я син Москви, Донеччини баяна	88
Я майданом Червоним іду	89
Який тут рух швидкий	90
Б'ють вітри зеленими крилами	92
То змовка, то лине знову	94
Я дивлюсь в твоє обличчя	95
Сніг у Києві	96
О. С. Пушкіну	97
Володиміру Маяковському	99
Сайфі Кулашу	101
Шандору Петєфі	102
Під сосною	104
Ми з тобою ішли в Корєіз	106
Веселі сині очі	107
Цілує квіти вітер	108
Край скель стрімких стою з тобою	109
Як мое кохання	110
Оновлянам	111
Місто Сталіно	113

Ми молодієм	114
Спів	115
Дівчина	116
Вже буряки звели до цукроварні	117
Малярка	118
Швець	119
Лісоруб	121
Коваль	123
Ганна Іванівна	124
Переможцеві	125
Гори Абхазії сплять у тумані	127
До моря	128
Линуть хвилі бурхливі	129
Пливе туман десь високо за мною	130
О мова моя!	131
Миколі Щорсу	133
Молодості свято	135
Весняний вітер	136
Студентка (поема)	139
Арсо (поема)	159

II. З МИНУЛИХ ЛІТ

Червона зима (поема)	167
Відплата	172
О недаремно!	174
Так ніхто не кохав	175
Пам'ятаю, вишні доспівали	176
Такий я ніжний	177
Траурний марш	178
Коли поїзд у даль загуркоче	180
Тебе любив, як вітер небо	182
Падають сніжинки ласкаво і млисто	183
Відповідь	184
Комсомолец (балада)	194
Криворіжжя	195
Дніпрельстан	196
Ліг на верби огонь янтаря	200
Брати	202
Знов село	204
Ворошилов (уривок з поеми)	207
Марії	218
Хлопчик	219
Лі	220
Іду я стежкою дзвінкою	222
Сьогодні я такий щасливий	223
В столиці	224
Над зошитом	226
Сталін	228
Україно моя!	229

На могилі Шевченка	231
Сьогодні	233
Прохання	234
Ти :	235
Птиці	236
Чи знаєш ти	237
Васильки	238
Сніжинки	239
Люблю	240
Падав сніг на місто білокриле	241
Завжди	242
Шалю зорі золотою	243
Співи	244
Ленін	245
Безсмертному	248
Весна	250
Спіє жито	251
Визволення	252
Вітчизні	255
І сонце, і гудки, і запахи ялини	257
Київ (поема)	258
Знову вітер, знову зорі	264
Прощання	266
Іду :	267
В серцях відвага соколина	268
Ми переможемо	269
Гнів	270
Коли фіалка синім оком	272
Слава	273
Якої огненної мови	274
Ми встали над огнем	275
Лист до земляків	276
Під небом московським в годину війни	279
Дим над селами лине	280
Льотчикам	281
Охульков	282
Гімн	283
Повернення	285
Любів Україну	288
Шумить Хрещатик туго, як прибій	290
І. П. Котляревському	291
Гудуть бори	292
Весна	293
Я пам'ятаю	294
З руїни дім воскрес	295
Шуме ялиновий	296
В моїй душі пісень моря	297
Любов моя!	298
Радістю зір твоїх іскриться	299
Огнями надії і щастя повиті	300
Я хочу радості і світла	301

О Вітчизно!	302
Гей, ви коні	303
Хай пісня ця буде в житті не остання	304
Люблю, коли хвилі юрбою	305
Робітники ідуть	306
Над шахтами лине задимлене небо	307
У невтомнім труді, як у грізних боях	308
Вперед, о братове, ми з волею дружим	309
Твори, завжди твори	310
Він біг під вигуки «вперед»	311
Не чекай натхнення	312
Зелений день, степи шовкові	313
Любити Вітчизну, любити завжди	314
Хай молодість наша свята і крилата	315
Лиш той епохи гідний.	316
Мріє, моя мріє	317
Цілу ніч не давали заснуть солов'ї	318
Терикони	319
Москва	320
Ленін	322
Жовтень	324

Редактор *Ю. Мельничук*
Художник *В. Стеценко*
Техредактор *О. Соколов*

Владимир Сосюра. Стихи.
(На українском языкe)

БФ 01482. Здано на виробництво 21/X 1949. Підписано до друку 19/IV 1950. Папір 84x108/32=5,1/4 паперових аркушів, 16,81 друкован. аркушів 10,6 обл.-вид. арк. Зам. № 1162 Тираж 10 000. Ціна в оправі 14 крб.

---

16 республіканська друкарня Укрполіграфтресту,
Львів, вул. Чайковського, 27.